

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN BİREYLERİN SOSYAL DESTEK
ALGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eray AYDIN

MAYIS – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN BİREYLERİN SOSYAL DESTEK
ALGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eray AYDIN

MAYIS – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK ALAN BİREYLERİN SOSYAL DESTEK
ALGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: TRABZON İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eray AYDIN

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Muammer AK

MAYIS – 2021

GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum “ Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği ” isimli bu çalışmanın, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

25 /02 / 2021

.....

Eray AYDIN

ÖNSÖZ

İlk olarak tezimin konusunun seçiminde, araştırma yöntemimi belirlemede yardımlarını esirgemeyen, ardından tezimin ilerlemesinde ve tezimi bitirmemde yardımcı olan her soruma cevap veren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Muammer AK' a...

Müracaatçılar ile nicel ve nitel araştırmayı yapabilmem için gerekli şartları sağlayan ve tezimin araştırmasına büyük katkı sağlayan Trabzon Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne, çalışmamı yaparken her türlü desteği eksik etmeyen iş arkadaşım Sayın Ahmet KÖROĞLU' na ve bana yardımcı olan değerli arkadaşım Halil KÜÇÜKYILDIZ'a...

Araştırmamın asıl konusu olan, sorduğum sorulara ivedilikle ve samimiyetle cevap veren müracaatçılara, aileme ve hep yanımda olan ve beni destekleyen eşim Elif Nur YETİMOĞLU AYDIN'a sonsuz teşekkürler.

Gümüşhane-2021

Eray AYDIN

ÖZET

AYDIN, Eray. Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, 2021, (XV +136)

Çalışmanın amacı, bireylerin; ailelerinden, arkadaşlarından ve makrososyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin tespitiyle birlikte sosyal destek algı düzeyiyle sosyo-ekonomik faktörlerin ilişkisini ortaya koymaktır. Araştırma grubunu, Trabzon ilinde sosyal hizmet merkezlerinden sosyal ekonomik destek alan 200 katılımcı oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgiler anketi ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği (Eker ve Arkar, 1995) uygulanmış, verilerin analizindeyse SPSS programı kullanılmıştır. Betimsel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) yöntemi kullanılan çalışmanın normal dağılım göstermesinden dolayı parametrik testler uygulanmıştır. Bu doğrultuda ikiden fazla bağımsız grup ortalamaları arasındaki niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmanın sürekli değişkenleri arasında Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Katılımcıların, ailelerinden, arkadaşlarından ve makrososyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin yaşlarına, eğitimlerine, medeni hallerine, çocuk sayılarına, aylık gelirlerine, hanelerindeki kişi sayılarına, sosyal güvencelerine, yaşadığı yere, birime başvuruyu kimin yaptığına ve başvuru nedenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ancak cinsiyet değişkenine göre erkeklerin algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu, çalışma durumu değişkenine göre incelendiğinde diğer sektörlerde çalışanların kamu sektöründe çalışanlara göre algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu, yaşadıkları yerde kendi akrabaları ile daha yakın olan bireylerin algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu ve daha önce sosyal ekonomik destek birimine

başvuruda bulunanların ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ekonomik Destek, Sosyal Ağ

ABSTRACT

AYDIN, Eray. Investigation of Social Support Perceptions of Individuals Receiving Social and Economic Support: The Case of Trabzon Province, Master Thesis, 2021, (XV+136)

The aim of the study, individuals; The aim of this study is to reveal the relationship between socio-economic factors and social support perception level, together with the determination of the level of social support they perceive from their families, friends and macro-social environment. The research group consists of 200 participants who receive social and economic support from Social Service Centers in Trabzon province.

The socio-demographic information questionnaire and multidimensional perceived social support scale (Eker & Arkar, 1995) prepared by the researcher were used as data collection tools in the research, and the SPSS program was used for the analysis of the data. Parametric tests were used because the survey method, which is one of the descriptive research methods, showed normal distribution. Accordingly, one-way ANOVA test was used to compare the quantitative continuous data between averages of more than two independent groups. After the ANOVA test, Tukey test was used as a complementary post-hoc analysis to determine the differences. Pearson's correlation analysis was applied between the continuous variables of the study. Pearson correlation analysis was applied between the continuous variables of the study.

It was determined that the social support levels perceived by the participants from their families, friends and macro social environment did not differ according to the age, education, marital status, number of children, monthly income, number of people in the household, social security, place of residence, who applied for the unit and the reason for the application. However, when analyzed according to the gender variable, it was found that men had higher perceived social support, higher perceived social support to employees in other sectors than those working in the public sector, higher perceived social support by individuals who were closer to their relatives where they lived, and It was

determined that individuals who applied to the social economic support unit had higher perceived social support from their families.

Keywords: Social Economic Support, Social Network

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY.....	III
BİLDİRİM.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER	X
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL DESTEK KAVRAMI	3-15
1.1.Algılanan Sosyal Destek Kavramı	5
1.2.Sosyal Destek Kaynakları	6
1.3.Sosyal Destek Türleri.....	7
1.3.1. House'nin Sosyal Destek Sınıflandırması	7
1.3.2. Cohen ve Wills'in Sosyal Destek Sınıflandırması.....	8
1.3.3. Caplan ve Arkadaşlarının Sosyal Destek Sınıflandırması	8
1.4.Sosyal Desteğin Etkileri.....	9
1.4.1. Temel Etki Model	10

1.4.2. Tampon Etki Modeli	10
1.5.Sosyal Destek Hakkında Yapılan Araştırmalar	10
1.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmaları	10
1.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	13

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL DESTEK	16-45
2.1.Sosyal Hizmetin Tarihçesi ve Tanımlaması.....	16
2.2.Osmanlıdan Türkiye Cumhuriyetine Sosyal Hizmet Çalışmaları.....	19
2.2.1. 1920’li Yıllara Kadar Olan Dönem.....	20
2.2.2. 1920’li Yıllardan Sonraki Dönem.....	21
2.3.Sosyal Destek ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca Sunulan Sosyal Hizmetler.....	24
2.3.1. Yaşlı Bireylere Yönelik Hizmetler	26
2.3.2. Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler	30
2.3.3. Aile ve Sosyal Destek Programı Kapsamında Sunulan Hizmetler	32
2.3.4. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Sunulan Hizmetler	32
2.3.5. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Sunulan Hizmetler	34
2.3.6. Yoksulluk ve Sosyal Yardım Kapsamında Sunulan Hizmetler	37
2.3.6.1.Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	46-63
3.1.Araştırmanın Konusu	46
3.2.Araştırmanın Problemi	47
3.3.Araştırmanın Amacı ve Önemi	47
3.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	48

3.5.Araştırmanın Hipotezleri.....	49
3.6.Araştırmanın Yöntemi.....	51
3.7.Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	52
3.8.Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	58
3.8.1.Sosyo-Ekonomik ve Demografik Anket Formu.....	58
3.8.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	58
3.9.Verilerin Analizi	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR	64-105
4.1.Tanımlayıcı İstatistik.....	64
4.2.Farklılık Analizine İlişkin Bulgular	65
4.3.Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	103

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	106
-------------------------------------	------------

KAYNAKÇA	116
-----------------------	------------

EKLER

EK 1. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Anket Formu.....	130
EK 2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	131
EK 3. Kurum İzin Yazısı	132
EK 4. Etik Kurul Onay Belgesi	134

ÖZGEÇMİŞ.....	136
----------------------	------------

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistik ile İlgili Bulgular.....	52
Tablo 2. Normallik Analizine İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Faktör Analizi.....	59
Tablo 4. Normallik Analizine İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 5. Ölçek ile İlgili Betimleyici İstatistik.....	64
Tablo 6. Cinsiyete İlişkin Farklılık Analizi Bulgular.....	65
Tablo 7. Yaş Grubuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	67
Tablo 8. Eğitim Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	68
Tablo 9. Medeni Hale İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	70
Tablo 10. Çocuk Sayısına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	72
Tablo 11. Çalışma Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	75
Tablo 12. Aylık Gelir Düzeyine İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	79
Tablo 13. Hanedeki Kişi Sayısına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	82
Tablo14.Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	85
Tablo 15. İkamet Ettikleri Yere İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	89
Tablo 16. Yakın Oldukları Akrabalarına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	92
Tablo 17. Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuru Yapan Kişiye İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	96
Tablo 18. Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuru Sebebine İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	97
Tablo 19. Daha Önce Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuruda Bulunup Bulunmama Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları.....	102
Tablo 20. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Modeli.....	51
Şekil 2. Aile Desteği Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı.....	61
Şekil 3. Arkadaş Desteği Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı.....	61
Şekil 4. Özel Bir İnsan Desteği Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı.....	62
Şekil 5. ÇBSDÖ Toplam Puanı Q-Q Plot Dağılımı.....	62

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜRKÇE		İNGİLİZCE	
Açshb	Aile Çalışma Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Mflss	Ministry Of Family Labour Social Services
Açshim	Aile Çalışma Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Pdflss	Provincial Directorate Of Family Labour Social Services
Aep	Aile Eğitim Programı	Fep	Family Education Program
Asagem	Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	Gdfsr	General Directorate Of Family And Social Research
Asdep	Aile Sosyal Destek Programı	Fssp	Family Soccial Support Program
Çbsdö	Çok Boyutlu Sosyal Destek Ölçeği	Msss	Multidimensional Social Support Scale
Dsö	Dünya Sağlık Örgütü	Who	World Health Organization
Gss	Genel Sağlık Sigortası	Ad	Access Date
Sed	Sosyal Ekonomik Destek	Ses	Social Economic Support
Shm	Sosyal Hizmet Merkezi	Csw	Center For Social Work
Shu	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sw	Social Worker
Stk	Sivil Toplum Kuruluşu	Ngo	Non-Governmental Organization
Sygm	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	Gdsb	General Directorate Of Social Benefits
Tüik	Türkiye İstatistik Kurumu	Tsı	Turkish Statistical Institute
Typ	Toplum Yararına Program	Cbp	Community Benefit Program
Uosh	Uluslararası Okul Sosyal Hizmeti	Issw	İnternational Of Schools Of Social Work
Ushob	Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği	Iassw	International Association Of Schools Of Social Work
Vb.	Ve Benzeri	Etc.	Et Cetera
Vd.	Ve Diğerleri	Et Al.	And Other People

GİRİŞ

Sayın (2020), aileyi, “ bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde yer aldığı, ona yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu sosyal bir ortam ” olarak tanımlamakta ve toplumsal değerlerin, toplum tarafından kabullenilmiş normların, değer yargılarını öğrenildiği, sosyalleşmenin ilk ve en sık gerçekleştiği yer olduğuna değinmektedir.

Sanayi devrimi ile birlikte aile yaşamında meydana gelen büyük değişikliklerle birlikte, küçük çaplı tarımsal faaliyetlerin yerini daha fazla üretim kapasitesine sahip işletmelerin aldığı görülmüştür. Bunun birçok diğer sonucu gibi kentleşme de tetiklenmiş, birçok aile topraklarını bırakıp büyük oranda kentleşmiş ya da yarı kentleşmiş bölgelerde yaşamaya başlamıştır. Böylelikle ailelerin ekonomik üretkenlikleri giderek azalmış ve bu da daha fazla değişikliklerin yaşanmasına ortam hazırlamıştır. (Zastrow, 2013: 258).

Diğer bir deyişle kırsal kesimlerden kentlere göç hızla artmış, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile ülkemiz hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Ailedeki değişimler ve sorunlar diğer alanlara da yansımıştır ve yansımaya da devam etmektedir. Bu durumun da önlenmesi güç problemleri beraberinde getirdiği görülmektedir. (ASAGEM, 2010: 52). Sosyal problemlerin çözümü noktasında sosyal destek kavramı ön plana çıkmaktadır.

Sosyal destek kavramı daha çok 1970’li yıllarda bilimsel açıdan çalışmalara konu olmaya başlamış ve alanyazında ele alınmıştır. Türkiye’de yüksek lisans ve doktora tezi kapsamında sosyal destek kavramı üzerine yapılan çalışmaların mevcut olduğu fakat sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerine ilişkin çalışmaların az sayıda olduğu ve kavramın üzerinde çalışılması gereken farklı boyutların olduğu görülmektedir.

Sosyal destek, bireyi ve yakın çevresini kapsayan çevresel destek mekanizmaların yeterli olması olarak açıklanabilir (Arıcıoğlu, 2008: 9). Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin kişide bıraktığı etki ile ilgilidir. Kişinin çevresi ile iletişim kapasitesi sosyal ağ olarak adlandırılır. Sosyal ağın destekleyici olarak algılanması ise algılanan sosyal desteği ifade eder (Şimşek, 2010: 9). Sosyal destek sistemindeki azalmanın sağlık

durumu ile bağlantısı vardır. (Altıparmak, 2009: 160) Sosyal desteğin tanımlaması yapıldıktan sonra çalışmanın amacına değinmekte fayda bulunmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin 4. Maddesi'nde tanımlanan 'muhtaçlık' tanımı içerisinde yer aldığı tespit edilen, sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere yönelik yapılması planlanan bu çalışmada bireylerin; ailelerinden, arkadaşlarından ve makrososyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin tespiti amaçlanmakta olup sosyal destek algı düzeyi ile sosyoekonomik faktörlerin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Edinilen bilgiler doğrultusunda bireylerin, ailelerin ve toplumun bu sorunlarına çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır.

Sosyal problemler boyutuyla bakıldığında sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin; aile üyelerinden herhangi birinin ölüm veya boşanma gibi bir sebeple kaybı, aile üyelerinden herhangi birinin hastalık sonucu ciddi bir fonksiyon kaybı yaşaması, ailelerin iç dinamiklerinde değişikliklerin görülmesi gibi durumların mevcut olduğu görülmektedir. Bu gibi sorunlarla karşılaşan ailelerin kendi ailelerinden, çevrelerinden veya özel kişilerden görecekları sosyal destek çoğu zaman, ailelerin sorunlarla baş edebilmeleri, yaşadıkları olay ile ilgili olarak streslerinin azalması konusunda etkili olduğu kısacası ailenin psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan sağlığını koruması hususunda etkili olduğu kanaati alan yazınında yapılan araştırmalar doğrultusunda ifade edilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL DESTEK KAVRAMI

Ailenin birbirlerinden etkilenen bir yapıyı oluşturduğu, bu birlikteliği oluşturan yapıyı anlayabilmek adına tek tek kişiler üzerine odaklanmak yerine, bireylerin arasındaki iletişime dikkat etmek gerektiği, ilişki içindeki bireylerin birbirleriyle etkileşimli olduğu hatırlanmalıdır (Özkan ve Kılıç, 2013: 26). Sosyal destek kavramı da bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Sosyal destek kavramı, 1970’li yıllardan itibaren ilgi görmüş, hakkında çalışmalar yapılmaya başlanmış ve son dönemde de çalışmalar yoğunlaşmıştır. Son dönemde sosyal desteğin, birey, aile ve toplum ile psikososyal ve sosyolojik boyutuyla çalışan birçok farklı mesleki disiplinin değer verdiği kavramlardan biri haline geldiği görülmektedir. (Dülger, 2009: 1). Sosyal destek kavramının önem kazanması üzerine yapılan araştırmalar arttıkça, araştırmalar ile birlikte birçok farklı tanımlamanın da beraberinde ortaya çıktığı görülmüştür.

Eker ve Arkar (1995) sosyal destek kavramını, “stres altında ya da zor durumdaki bir bireye çevresindeki kişi veya kurumlar tarafından verilen maddi ve manevi yardımlar” şeklinde tanımlanmıştır.

Başer (2006) sosyal destek kavramını, “bireyin çevresindekiler tarafından güvenilme, sevilme, saygı duyulma, ilgi görme, değer verilme gibi ihtiyaçlarının olduğu düşüncesine dayanan bir olgu” olarak tanımlamıştır. Budak (1999), ise sosyal destek kavramını, “kişinin çevresi tarafınca sağlanan alaka, sevgi, sayılma, beğenilme ve güven duygusunun haricinde bilgi alma ve maddi destek benzeri sosyal, ruhsal ve ekonomik özellikleri içinde barındıran destek biçimi” olarak tanımlamaktadır.

Bir diğer sosyal destek tanımında ise, “güç bir durum içindeki bireye ailesi, arkadaşları, komşuları tarafından ve/veya kurumdan sunulan çok yönlü (fiziksel ve psikolojik) bir yardım” olarak ifade edilmiştir (Aksüllü ve Dogan, 2004: 77). Yıldırım (1997) sosyal destek kavramını, “bireyin çevresinden elde ettiği çok yönlü (sosyal ve psikolojik) destek” olarak tanımlanmaktadır. Yıldırım (2006), ise daha sonra yaptığı bir başka çalışmada sosyal destek kavramını, “bireyin çevresinden gördüğü kişisel, sosyal,

psikolojik ve ekonomik nitelikli her türlü yardım” olarak tanımlamaktadır. Örs (2013), sosyal desteği, “zor yaşam koşullarında bireye çevresindeki kişiler tarafından sağlanan duygusal (güven, sevgi ve duygudaşlık) bilgisel (belli bir alanda sağlanan bilgi ve öneriler) ve araçsal (para ve zaman) yardım” şeklinde kavramlaştırmaktadır.

Yurt dışında yapılan çalışmalardan elde edilen soysa destek tanımlamaları ise şu şekildedir;

Cobb (1976) ise sosyal destek kavramını bireye; birinci olarak sevildiğini, korunduğunu, ikincil olarak güven duyulduğunu ve değer verildiğini ve üçüncül olarak da karşılıklı iletişiminin ve bir grubun üyesi olduğunu hissettiren sistem olarak tanımlamıştır (Akt. Aliyev ve Tunç, 2017: 402).

Cohen ve Wills (1985), sosyal desteği “bireylerin yaşadıkları stresli yaşantıların etkisini hafifleten, bireyleri olumlu anlamda etkileyen bireyler arası etkileşim” olarak kavramlaştırmaktadır. Sosyal desteği Thoits (1986) da bireyin stresle başa çıkma çabalarına onun için önemli olan insanların katılması şeklinde açıklamıştır (Akt. Sencar, 2007: 42).

Bir diğer ifadeyle sosyal destek “zor bir durum ya da stres altında bulunan bireye; eş, aile ve arkadaş gibi yakın insanlar tarafından sağlanan manevi yardım” olarak tanımlanmaktadır (Sarason, 1982; akt. Baltacı ve Hamarta, 2013: 229).

McElroy (1997)’de sosyal desteği, “aile, arkadaş, sosyal temasın sayısı ve sıklığı gibi stresin olumsuz etkilerinden bireyi koruyan mekanizmaları da içeren sosyal ilişkilerin farklı yönlerini tanımlayan genel bir kavram” olarak tanımlamıştır (Akt. Ceyhan ve Akın, 2005: 70).

Barrera ve Ainlay (1983) ise sosyal destek kavramını; “bireyin ihtiyaç duyduğu, bireyin kendisine yardımcı olan kişilerin sayısı” olarak açıklamışlardır. Rodriguez ve Cohen (1998) ise sosyal desteği, “bireyin sosyal ve zihinsel sağlığını olumlu yönde etkileyen, bireyin çevresinden erişebildiği sosyal veya maddesel olabilen, çok boyutlu özelliklerden ve fonksiyonlardan oluşan bir yapı” olarak tanımlamışlardır (Akt. Sencar, 2007: 42-43).

Schwarzer ve Buchwald tarafından (2004) yapılan tanıma göre sosyal destek, “bireylerin kendilerine değer verildiği, saygı duyulduğuna ve kendilerinin sevildiğine dair bilgiler veren, bireylere hayatın stres oluşturan etkenleri ve zorlukları ile başa çıkmaları için yardım eden bilgidir” (Akt. Öcal ve Şenel, 2016: 141).

Alan yazını taraması sonucunda karşılaşılan sosyal destek tanımlamaları paylaşılmış olup sosyal destek denilince ilk akla gelen kaynakların aile ve akraba çevresi, arkadaşlar, kurumlar olduğu görülmektedir. Yine bu kaynaklar tarafından sosyal desteğin ortaya çıkması için zorluk verici, sıkıntılı ve stresli bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Karşılaşılan tanımlamalardan sosyal destek kavramının, maddi ve manevi birçok boyutunun, ilgi duyma, sevilme, değer görme, bilgi edinme gibi gereksinimlerinin olduğu görülmüştür. Bu noktada sosyal destek ile birlikte Maslow'un (1954) ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan ait olma sevilme, kendini gerçekleştirme gibi gereksinimin karşılanmasına fayda sağladığı görülmektedir. Sosyal destek hususunda etkili olan çok fazla değişken mevcut olup bireysel algının da önemli olduğu görülmektedir.

1.1. Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Alan yazınında yapılan araştırmalarda sosyal destek kavramında sosyal çevre, aile, akraba, arkadaş vb. veya profesyonel kişiler tarafından bireye verilen çok yönlü bir destekten bahsedilmektedir. Her bireyin birbirinden farklı olarak çevreyi algıladıkları düşünüldüğünde, sosyal destek sistemleri tarafından gerçekleştirilen destek sürecinin de farklı biçimlerde algılanabileceği görülmekte ve bu noktada algılanan sosyal destek kavramı ortaya çıkmaktadır. Algılanan sosyal destek kavramının tanımlamaları ise şu şekillerde yapılmaktadır.

Arıcıoğlu (2008), algılanan sosyal destek kavramını; “kişinin sosyal ağının yeterince destekleyici olup olmadığı konusundaki algısı” şeklinde tanımlamaktadır. Oktan (2005), ise algılanan sosyal desteği; bireyin bir başkasından edinebildiği sevgi, saygı ve sosyal bağın kişisel olarak değerlendirmesi olarak ifade etmiştir.

Bir diğer tanımlamada ise algılanan sosyal destek kavramı kişilerin önemli gördükleri ve düşüncelerine kıymet verdikleri kişiler tarafından aynı şekilde bu kişiler tarafından kıymet gördükleri yönündeki algı olarak ifade edilmiştir (Güngör, 1996; akt. Fırat, 2015: 14).

Sorias (1998)'a göre ise algılanan sosyal destek, “sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi” olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Sorias (1998), algılanan sosyal desteğin, sosyal ilişkinin algılanış biçimi ve sosyal destek sistemlerinin bireyde bıraktığı etkiyle yakından bağlantılı olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal destek algısının tamamen öznel bir boyutta olduğu, kişinin genetik özelliklerinin yanı sıra, davranış, düşünce, duygu ve mizaç gibi faktörlerinin de algılanan sosyal destek üzerinde etkili olduğu bilgisi edinilmiştir. Her birey için daha anlamlı olan sosyal desteğin farklı bireylerden algılanabileceği, bu hususta sosyal desteğin kaynakları kavramı üzerinde durulmasında fayda olacağı kanaatine varılmıştır.

1.2. Sosyal Destek Kaynakları

Sosyal destek sistemleri her birey için farklılık arz edebilmekle birlikte bireylerin bu farklılıklarında alınan, algılanan sosyal desteğin etkileri üzerinde değişiklikler ortaya koyabildiği görülmektedir. Bu noktada sosyal destek sistemi olarak adlandırılan, sosyal destek işlevini gerçekleştiren kaynaklar nelerdir, bu konuya değinilmesinde fayda görülmektedir.

Bireylerin karşılıklı etkileşim altında olduğu kişiler (aile, arkadaş, iş çevresi ve profesyonel kişiler) sosyal desteğin gerçekleştiği ağı oluşturmaktadır. (Kaner, 2003: 61). Sosyal ağ, “kişinin sosyal kimliğinin tanındığı, desteklendiği ve güçlendirildiği; aile bireyleri, arkadaşları, öğretmenleri, meslektaşları, komşuları gibi çevresindeki insanları” ifade etmektedir (Özgür, 1991; akt. Demirel ve Yücel, 2017: 311). Sosyal desteğin gerçekleştiği kişi ve onlarla oluşan etkileşim sosyal ağ olarak ifade edildiği görülmektedir.

Bir diğer çalışmada ise Sorias (1988), sosyal desteğin kaynaklarından şu şekilde bahsetmektedir: bireyin ailesi, arkadaşları, karşı cinsten arkadaşı, öğretmenleri, iş arkadaşları, komşuları, akrabaları, bireyin içinde yaşadığı toplum ve uzman kimseler, o bireyin sosyal destek kaynaklarını oluşturmaktadır.

Sosyal destek kaynaklarının çok farklılaşabildiği ve geniş bir kesimi içerisine aldığı görülmektedir. Sosyal destek alınan kişi veya grupların etkisinin farklı olduğu, bireysel olarak farklılık arz edebileceği düşünülmekte olup, bu konunun alan yazınında yapılan araştırmalarda şu şekilde yer aldığı görülmüştür.

Çivilidağ (2003), tarafından yapılan araştırmada sosyal ilişkilerin başladığı çocukluk döneminin aile içerisinde gerçekleşmesi, ailenin sosyal destek kaynakları içerisinde diğerlerine oranla kişinin yaşamı üzerinde daha etkili olduğu ifade etmektedir.

Günlük hayatta karşılaşılan problemler karşısında genellikle en yakın arkadaş, eş ya da akraba gibi sosyal destek kaynaklarına problemin çözümü için başvurulur (Özbey, 2012: 167).

Caplan (1998) tarafından gençler üzerinde yapılan bir çalışmada ise aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin gencin sosyal ve psikolojik sorunlarının önlenmesinde, ruhsal anlamda sağlıklı kalabilmesinde ve okul başarısında önemli bir etken olduğu görülmüştür (Akt. Kahrıman ve Polat, 2003: 23).

Sosyal destek kaynaklarının kişilere ve onların öznel durumlarına göre farklılık göstererek farklı anlamlar ve etkiler bırakabildikleri görülmektedir. Sosyal destek kaynaklarının farklılıkları göz önünde bulundurulduğunda her kaynaktan elde edilen sosyal desteğin aynı özellikte olduğunun söylenmesi mümkün olmamaktadır. Alan yazınında sosyal destek türleri hususuna değinmekte fayda görülmektedir.

1.3. Sosyal Destek Türleri

Bireyler, kriz anında ve gerginlik durumunda aile bireylerine ve arkadaşlarına dayanma gereksinimi duyarlar. Fakat bireyin karşılaştığı her stres yaratan olay veya durumda aynı tür sosyal destek olumlu etki yaratmayabilir. Bu nedenle gereksinim duyulan destek türleri de farklılaşabilmektedir.

Sosyal desteğin kavramlaştırılmasında olduğu gibi sosyal destek türlerinin neler olduğu hususunda da tam bir anlaşma mevcut değildir. Birden çok araştırmacının sosyal destek türleri üzerine çalışma gerçekleştirdiği ve sonuç olarak da sosyal destek türlerinin sınıflandırılmasında farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Çalışmamızda öncelik olarak House, Cohen ve Wills, Caplan ve ark. tarafından yapılan sınıflandırmalara göz atılacaktır.

1.3.1. House Sosyal Destek Sınıflandırması

House tarafından sınıflandırmada sosyal destek; duygusal, değerlendirici, bilgisel ve araçsal sosyal destek olarak ayrılmıştır. (Kurt, 2010: 81).

“Genellikle psiko-sosyal problemlerin çözümünde, kişinin en yakınları tarafından sağlanan, en bilindik olan destek türü” *duygusal sosyal destek*, “analiz edilen bir olayın sonucunda; onay, dönüt veya kıyaslama olarak kişinin sosyal ağı tarafından sağlanan çeşidi” *değerlendirici sosyal destek*, “kişilerin günlük yaşantılarında karşı karşıya

kaldıkları, problemler olaylar veya mesleki anlamda sosyal ağlarından sağladığı öğüt, öneri ve buyruk şeklinde sağlanan destek çeşidi” *bilgisel sosyal destek*, “somut olarak görülebilen, maddi anlamda destek, vakit ayırma gibi olgularla sağlanan çeşidi” ise araçsal sosyal destek olarak kavramsallaştırılmıştır. (Taşdan ve Yalçın, 2010: 2572).

1.3.2. Cohen ve Wills Sosyal Destek Sınıflandırması

Cohen ve Wills (1985), çalışmasında sosyal desteğin dört farklı türünden bahsetmiştir. Bunlar; saygı desteği, bilgi desteği, sosyal arkadaşlık ve işlevsel destek olarak sıralanmıştır.

Saygı desteği; “ bireyin saygı görmesi ve çevresi tarafından kabul edilmesi ” olarak tanımlamıştır. Bilgi desteği; “ sorunun tanımlanması, karşılıklı olarak doğru anlaşılması ve sorunun çözümü noktasındaki yardım ” şeklinde tanımlamıştır. Sosyal arkadaşlığı ise “hobi vakitlerini planlama, diğer kişilere aynı durumda vakit ayırma ve kişilerle paylaşımda bulunma” olarak tanımlamaktadır. Son olarak finansal yardımı ise “sağlanabilecek maddi imkân ve desteklerin ihtiyaç sahibi olan bireye aktarımı” olarak tanımlandığı görülmektedir.

1.3.3. Caplan ve Arkadaşlarının Sosyal Destek Sınıflandırması

Sosyal desteği duygusal destek ve somut destek olarak iki türe ayırarak incelemişlerdir. Onlara göre duygusal destek; iletişim halinde olunan bireyle empati kurarak, sempatiyi hissettirerek algılamasını sağlamak ve sosyal hoşlanıtı şeklinde ifade etmişlerdir. Somut destek ise; bilgi edinmeyi sağlamak, yardımda bulunmaya ve yardım edilmeye müsait olma durumu olarak ifade etmişlerdir (Kurt, 2010: 81).

Sosyal destek türleri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, bireyin yaşamında karşılaşılabileceği her türlü zorluk karşısında zaman zaman sosyal destek sistemlerinin varlığına ihtiyaç duyacağı görülmektedir. Bireyin manevi olduğu kadar maddi bir varlık da olduğu, sosyal, psikolojik, zihinsel ve fiziksel yönlerinin ayrı ayrı değil bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekliliği, her açıdan bireylerin zaman zaman desteklenmeye ihtiyaç duyabileceği hususu söz konusu destek türlerini ortaya çıkarmaktadır.

1.4. Sosyal Desteğin Etkileri

Yapılan alan yazını çalışmalarında sosyal desteğin stres verici, can sıkıcı durumlarla karşılaştığı anlarda bireyin karar verme, stres ile başa çıkma, psikolojik, zihinsel ve fiziksel iyilik hali üzerinde etkilerinin olduğu görülmektedir.

Lieberman (1982) tarafından yapılan çalışmada, stresli olayın meydana gelmesi ve bireye etkisi sosyal destek sağlayıcılarının birçok etkisinin olduğunu öne sürmektedir. Lieberman (1982)'a göre sosyal destek; stresli yaşam olaylarının oluşumunu önleyebilmekte, böyle yaşam olayları ortaya çıktığında sosyal destek, kişinin olaya bakış açısını farklılaştırarak olumsuz etkisini hafifletebilmektedir. Sosyal destek, kişinin zorlu olayla baş etme yöntemlerini değişikliğe uğratarak olumsuz etki oluşturan yaşantıları ile neticelerinin bağlantısını farklılaştırabilmekte, yaşantının bireyin fizikse sağlığını olumlu anlamda etkileyebilmekte, olayın aynı zamanda kişinin psikolojik sağlığını etkileyen benlik saygısı ve kendine güven gibi hususlardaki olumsuz etkisini ortadan kaldırmaktadır. Son olarak sosyal destek kaynaklarının, stres verici bir yaşam olayı olsun ya da olmasın, kişinin uyumunu olumlu yönde etkileyebilmektedir.

Çivilidağ (2003), tarafından yapılan çalışmada aileden alınan sosyal desteğin bireyin psikolojik sağlığını etkileyecek hususlar olan onay alması, kabul ve takdir görmesi, olumlu geri bildirim vermesi gibi durumların bireyin sorunlarla baş edebilme becerisi geliştirmesine ve kendine güveninin olumlu anlamda değişmesine, diğer kişilerle daha rahat iletişim kurmasına imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan bir diğer araştırmada ise yine sosyal desteğin kişinin sadece psikolojik sağlığını değil, fiziksel sağlığını da etkilediği kişiye bir bütünün önemli bir unsuru olduğunu ve kendisine karşı sevgi duyulduğunu hissettirmesi ile sağladığını iddia etmektedir. (Crnic vd., 1983; akt. Arslantürk, 2009: 51)

Sosyal destek alan yazını çalışmaları doğrultusunda bireyin sosyal destek sisteminin aktif olarak çalışması durumunda, stres verici olayların olumsuz etkisinden daha az etkilenmesi, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında daha kolay çözüm yolu bulması, sorunlarla başa çıkması ve bireyin her türlü sosyal, psikolojik, fiziksel ve zihinsel gelişimi açısından bireyde olumlu etki bıraktığı görülmektedir. Sosyal desteğin algılanış şekillerine ve olaylara göre değişiklik gösterebildiği yapılan alan yazını çalışmalarından elde edilmiş fakat sosyal desteğin birey üzerinde bıraktığı herhangi bir

olumsuz etkiye rastlanamamıştır. Bu hususta sosyal destek modelleri üzerine çalışmaların yapıldığı görülmüş ve aşağıda söz konusu modellerden bahsedilmiştir.

1.4.1. Temel Etki Modeli

Cohen ve Wills (1985) tarafından yapılan çalışmada; maddi ve manevi yardımın kişinin kendisini fiziksel ve psikolojik bazda sağlıklı olarak hissetmesi hususunda olumlu yönde bir etkisi bulunmaktadır. Ayrıca maddi ve manevi olarak sağlanan desteğin stres verici, olumsuz durumları içeren olaylara sağlıklı bir şekilde direnç göstererek ruhsal ve bedensel rahatsızlıkların oluşmasına engel olduğunu ifade etmektedir. Bireyin kendisini sevmesi, kendisiyle barışık bir yapıda olması hususunda destekleyici olduğu, sosyal desteğin eksikliğinin olumsuz anlamda bireye yansımaya neden olmaktadır.

1.4.2. Tampon Etki Modeli

Cohen ve Wills (1985) tarafından yapılan çalışmada, maddi ve manevi olarak sağlanan yardımın birincil unsurunun insan psikolojisini zorlu hayat tecrübelerinin sebebiyet verdiği negatif etkiyi minimize ederek sağlamaktır. Ancak kişinin olumsuz tecrübeleri edinmemesi, olumsuz şartlarla mücadele etmek durumunda kalmaması halinde sosyal desteğinin yoksunluğunun olumsuz bir duruma sebebiyet vermeyebileceğini ifade etmektedir. (Şencan, 2009: 14).

1.5. Sosyal Destek Hakkında Yapılan Araştırmalar

Sosyal destek üzerine Türkiye’de ve dünyada araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Sosyal destek üzerine yapılan çalışmaların psikoloji, sosyal hizmet, sosyoloji, tıp gibi birçok farklı alanda çalışan bireyler tarafından gerçekleştirildiği görülmekte ve yapılan çalışmaların çocuklar, öğrenciler, ergenler, yetişkinler, hastalar, yaşlılar, kadınlar, sığınmacılar gibi birçok kesim üzerinde gerçekleştirildiği bulgusu elde edilmiştir.

1.5.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Oktan (2005) tarafından “yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinin ergenlerdeki öfkenin gelişimine etkisi” üzerine yapılan bir çalışma da kızlar ve erkekler arasında toplam ve aileden algılanan sosyal destek boyutunda ortaya çıkan farkın anlamlı

olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada aileden algılanan sosyal desteğin öfke ve öfkenin dışı vurumu hususunda engelleyici olma anlamında etkili olduğu, bu hususta cinsiyet göre de farklılıkların görüldüğü, erkek ergenlerin uygun kişilerin, rol modellerin varlığına daha fazla ihtiyaç duydukları düşüncesine varılmıştır. Bu çalışmanın aynı zamanda, sosyal destek algısının, adaptasyon sorunlarını hafifletmede olumlu etkiye sahip olacağı konusunun önemini vurgulaması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sencar (2007) tarafından “otistik çocuğa sahip ailelerin algıladıkları sosyal destek ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” üzerine yapılan araştırmanın bulgularına göre otistik çocuğa sahip anne-babaların algıladıkları sosyal desteğin genişliği ve sosyal destekten memnuniyet düzeyi arttıkça stres düzeyi azalmakta olduğu bulunmuştur.

Bınar (2011) tarafından “sığınma evinde kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma tarzları ve umut düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi” üzerine yapılan bir araştırmada sığınma evinde kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile umut düzeyleri arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; ÇBASDÖ aile destek alt boyutu ve arkadaş destek alt boyutu puanları ile umut düzeyi arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ustabaş (2011) tarafından “ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin saldırganlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi” üzerine yapılan çalışmada; öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri arttıkça saldırganlık düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mutlu (2012) tarafından “yaşlı bireylerde yaşam tatmini ve sosyal destek ilişkisinin incelenmesi” üzerine yapılan araştırma kapsamında; yaşlı bireylerin özel bir insandan algılanan sosyal desteğinde yaşlı kadınların, erkeklere göre ortalama puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle kadın yaşlıların özel bir insan tarafından sağlanan sosyal desteğin daha fazla olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamına alınan yaşlı bireylerin, yaşam tatmini ve algılanan sosyal desteğe bireylerin yaşının etkisi incelenmiş, yaşlı kişilerin yaşam doyumlarında aile, arkadaş ve özel bir kişiden algılanan sosyal desteğinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Albayrak Dengiz ve Yılmaz (2014) tarafından “üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklarda algılanan sosyal destek düzeyinin benlik saygısına etkisinin incelenmesi”

üzerine yapılan bir araştırmada aileden algılanan sosyal destek düzeyinin benlik saygısını etkilediği, arkadaştan ve öğretmenden algılanan sosyal destek düzeyinin benlik saygısını etkilemediği bulunmuştur. Annenin eğitim durumunun ve ailenin sosyo ekonomik durumunun benlik saygısını etkilediği, cinsiyetin ve babanın eğitim durumunun benlik saygısını etkilemediği bulunmuştur.

Peker (2014) tarafından “standart bakım verilen diyabetik ayak ülserlerinin iyileşmesinde sosyal destek ve umudun etkisi” üzerine yapılan bir araştırmada algılanan sosyal destek düzeyi arttıka iyileşmenin arttığı ve umutsuzluğun azaldığı bulunmuştur. Sosyal destek ve motivasyonun yüksek olması, aile sosyal desteğinin fiziksel iyileşmeyi olumlu anlamda etkilemekte, sosyal destek umutsuzluğu olumsuz yönde etkilemektedir.

Zalanköy (2015) tarafından “tıbbi sosyal hizmet birimine başvuran bireylerin sosyal destek algılarının incelenmesi” üzerine yapılan bir araştırmada katılımcıların ailelerinden hissettikleri sosyal desteğin orta düzeyde olduğu, diğer alt boyutlardan (arkadaşlardan, özel insanlardan) ve toplam olarak ise düşük seviyede sosyal destek algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu hususta tıbbi sosyal hizmet birimine başvuran bireylerle mikro, mezzo ve makro anlamda bütünsel ve multidispliner olarak sosyal destek çalışmalarının yapılmasının gerekli olduğu yapılan araştırmadan çıkarılmaktadır.

Fırat ve Kaya (2015), tarafından “yurtta veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi” üzerine yapılan bir çalışmada; ailesiyle birlikte yaşayan lise öğrencilerinin aileden kaynaklı algılanan sosyal destek düzeylerinin, yatılı olarak kalan lise öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin genel algılanan sosyal destek düzeyi değiştikçe başa çıkma yöntemlerinde değişikliklerin de görölmektedir. Aileden algılanan sosyal destek düzeyinin arttıka çaresiz stresle başa çıkma (pasif başa çıkma modeli) tarzlarını kullanması artmakta, kendine güvenen yaklaşım ve iyimser yaklaşımı kullanması (aktif başa çıkma modeli) ise azalmakta olduğu görüşü elde edilmiştir.

Özdemir Kurt (2017), tarafından “ortaokul öğrencilerinin sosyal destek algıları ile ilgili olarak sınav kaygısı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi” üzerine yapılan bir çalışmada ‘ortaokul öğrencilerinde aileden ve öğretmenden algılanan sosyal desteğin arttıka öğrencilerin sınav kaygılarını azaltan bir etken olarak tespit edilmiştir. Yine algılanan sosyal desteğin artmasının öğrencilerin umutsuzluğunu azaltıcı anlamda etkilediği belirlenmiştir.

Emirdağı (2018) tarafından “özgöl öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip anne babaların çocuklarını kabul-red düzeyleri ile sosyal destek algılarının incelenmesi” üzerine yapılan bir araştırma sonucuna göre, anne babaların kabul-red düzeyleri ile sosyal destek düzeyleri arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Diğer bir deyişle anne ve babaların çocuklarını red puanları orta seviyede olduğu, annelerin orta düzeyde sosyal destek algıladığı ve algılanan sosyal destekten memnuniyet seviyesinin düşük olduğu, babaların hem algılanan sosyal destek hem de bu desteklerden memnuniyet anlamında orta seviyede oldukları bulunmuştur.

Özkaya (2019) tarafından yapılan “inmeli hastalarda algılanan sosyal destek ile fonksiyonel durum, yaşam kalitesi ve depresyon arasındaki ilişki” üzerine yapılan bir çalışma sonucunda inme sonrası algılanan sosyal destek düzeyi ile fonksiyonel durum, yaşam kalitesi ve depresyon arasında ilişki saptandığı, sosyal destek kavramının inme tedavisinde önemli bir etken olduğu, sosyal destek için yeni müdahale programlarının oluşturulması inmeli hastaların rehabilitasyon tedavisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Sosyal destek algısı üzerine Lustig, Wolchik ve Braver (1992) tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın konusunun yakın arkadaşlıkta sosyal destek ve boşanmayı deneyimlemiş çocuklarda uyum arasındaki ilişki olarak belirlenmiştir. 9-12 yaşları arasındaki 117 kişi ile yapılan çalışma sonucundan elde edilen verilere göre; yakın arkadaş desteğinin çocukların boşanma durumuna uyum konusunda etkili olduğunu ve bu etkinin de yaş aralığına göre değişim gösterdiğini, 13-14 yaş aralığındaki çocukların olumlu anlamda daha fazla destek gördükleri tespit edilmiştir. Ebeveynlerin, çocukların adaptasyonuna ilişkin verdiği bilgilerde kayda değer bir etki bulunmamıştır.

Sosyal destek algısı üzerine yapılan bir diğer çalışmada Hashima ve Amato (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kendilerine karşı kullanılan cezalandırıcı ve destekten yoksun davranışların çocukların algıladığı sosyal destek düzeyine etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucundan elde edilen veriler doğrultusunda cezalandırıcı davranışların çocuklar üzerinde maddi ve manevi olarak sağlanan yardımın algılanması ile olumsuz doğrultuda alaka tespit edilmiştir. Bu sebeple bu tür ailelerin çocuklarının aile içerisinde bulamadıkları sosyal desteği bulmak için dış kaynaklara yöneldikleri belirtilmiştir.

Sosyal destek algısı üzerine yapılan bir diğer çalışmada tarafından Hadadian (1994) gerçekleştirilmiştir. Özürlü ve normal çocuklara sahip ana-babalarda, stres ve sosyal destek ilişkisini incelediği araştırmasında özürlü çocuğa sahip ana babalarda stresin yüksek düzeyde hissedildiğini, bu konuda ana ile baba arasında fark görülmediğini, arkadaş ve akrabadan algılanan sosyal destekle stres düzeyinin ters orantılı olduğunu belirlemişlerdir.

Levitt vd. (1994) öğrencilerin başarılarını arttırmada ya da engellemede sosyal desteğin etkisini tespit etmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmalarda, maddi ve manevi yardım sağlayıcı kişilerin tavırları ile öğrencilerin akademik durumun birbirlerini etkileyen unsurlar olduğu bulunmuştur. Sosyal destek sağlayıcılardan elde edilen güçlü destek ve olumlu tutumun bir arada olmasının okul başarısında olumlu etkisinin olduğunu vurgulamışlardır.

Okul başarısı ile ilgili olarak gençler üzerine bir diğer çalışma ise Rosenfelt ve Richman (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma 296'sı 6.ve 8. sınıflardan, 229'u 9. ve 12. sınıflardan seçilen 525 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Algılanan sosyal desteğin, gençlerin akademik durumunu pozitif olarak etkilediği, bundan hareketle akademik başarı anlamında sıkıntı yaşama ihtimali bulunan öğrencilere sorunla mücadele edebilmeleri açısından sosyal destek sistemlerinin etkinleştirilmesinin faydalı olacağı sonucunda ulaşılmıştır.

Ergenlik dönemindeki çocukların algıladıkları sosyal destek üzerine Helsen, Vollebergh ve Meeus (2000) tarafından “12-24 yaş arasındaki 2918 ergende, ebeveyn ve arkadaş desteği arasındaki ilişkiyi” inceleyen, özellikle duygusal problemlere dayanarak ele alınan bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada; anne baba ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin kısmen farklı destek sistemleri olduğu belirtilmiştir. İlk ergenlik döneminde ebeveyn desteğinde azalış ve arkadaş desteğinde artış olsa da anne ve babadan alınan desteğin ergenlik dönemindeki duygusal problemin en iyi belirleyicisi olarak bulunmuştur.

Malecki ve Demaray (2002)'ın araştırmasında “6. 7. ve 8. sınıfta eğitimine devam eden 125 öğrencide, risk altındaki ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve adaptasyon sorunu ilişkisi” ele alınmıştır. Algılanan destek anne-baba, öğretmen, sınıf arkadaşları, yakın arkadaşlar ve okul kıyaslaması yoluyla ölçülmüştür. Klinik ve okul uyumsuzluğu ve sosyal destek göstergeleri arasında orta seviyede anlamlı ilişkili olduğunu göstermiştir.

Anne-baba ve sınıf arkadaşı desteği klinik ve kişiler arası belirteçlerle daha çok alakalı gibi görünmesine karşın ebeveyn, öğretmen ve okul destek kaynağı olarak bulunmuştur.

Nicpon ve vd. (2006) tarafından, “üniversite birinci sınıf öğrencilerinin akademik performansı ve devamlılık ile sosyal destek ve yalnızlık arasındaki ilişkisi” çalışması 401 öğrenci üzerinde araştırılmıştır. Elde edilen bulgular, hem erkekler ve hem de kızlar, sosyal destek ile yalnızlık arasında olumsuz doğrultuda yüksek düzeyde; sosyal destekle akademik devamlılık arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü kararlarıyla ilişki bulunduğunu göstermiştir. Daha az yalnızlık ve daha çok sosyal destek daha olumlu devamlılık kararlarını öngörmüştür. Kızlar erkeklere göre, arkadaşları ve ailelerinden daha çok sosyal destek algılamışlardır. Sosyal destek ve yalnızlığın akademik performansla ilişkisi saptanmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.SOSYAL HİZMET VE SOSYAL DESTEK

Çalışmanın bu bölümünde sosyal hizmetin tanımlaması, amacı ve odağı hakkında bilgi verildikten sonra sosyal hizmetin ortaya çıkışı ve geçmişten günümüze toplumumuzdaki sosyal destek hizmetlerinden bahsedilecektir.

2.1. Sosyal Hizmetin Tarihçesi ve Tanımlaması

Sosyal hizmetin çok eski bir alan olduğu söylenemez. İlk ortaya çıktığında sosyal refah çalışmaları adı altında ortaya çıkmıştır. Sosyal destek örgütlenmeleri başlangıç olarak 19. yüzyılın başlarında şehirlerde yaşayan ve şehirlileşmenin getirdiği sorunlarla, ihtiyaçlarla mücadele eden bireylerin, ailelere yardım amacıyla dini liderler ve dini oluşumlar inisiyatifiyle meydana gelen kurumlar olduğu bilinmektedir.

Batı’da sosyal çalışma sosyal hizmetin meslek olma sürecinin tarihsel gelişimine endüstri devriminde öncü durumunda olan, demokrasinin doğduğu yer olarak adlandırılan ülkeden yani İngiltere’den başlamak gerekir. Bunun nedeni bu ülkenin sosyal refah hizmetleri bakımından sahip olduğu özel durumdur. Demokrasi, sosyal refah hizmetleri, sendikacılık, sosyal çalışma gibi kavramların aynı temelden (endüstrileşmeden) oluştuğu ve birlikte geliştikleri bilinmektedir. (Kongar, 2007: 152).

İlk sosyal refah örgütlenmesi kurumu John Griscom tarafından kurulan Yoksulluğu Önleme Derneğiydi. Bu derneğin daha çok o dönem yoksulluk alanında çalıştığı öğrenilmiştir. 1800’lerin ikinci yarısında işsizlere, yoksullara, hastalara, fiziksel ve zihinsel engellilere, yetimlere yardım etmek üzere büyük kentlerde oldukça çok sayıda özel inanç kurumu kuruldu. Bu kurumların programları eş güdümlü değildi ve bazen çakışıyordu. Bu nedenle bir İngiliz buluşu Hayırseverlik Örgütlenme Cemiyeti çok sayıda Amerikan kent sakininin dikkatini çekti. Bu örgütlenme ile eş zamanlı olarak yerleşim evleri kuruldu. Bu yerleşim evlerinden ilki 1884’te kurulan Tonny Bee Hall’dur. Bu yerleşim evleri çevresel reform tanımını vurguladılar. Richard Cabot 1905 yılında tıbbi sosyal hizmeti başlattı. Bundan sonra okullarda, mahkemelerde, çocuk rehberlik klinikleri gibi yerlerde sosyal hizmet uzmanları yavaş yavaş görevlendirilmeye başlandı. Birinci

Dünya Savaşı'nın sonuna kadar sosyal hizmet yoğun kabul görmüş bir meslek dalı değildi, 1930'lardaki kriz ve 1935'te sosyal güvenlik hareketinin yasalaşması genel sosyal hizmetlerin geniş çaplı yayılmasına olanak sağladı. 1955'te ulusal sosyal hizmet mesleğini temsil eden "Ulusal Sosyal Hizmet uzmanları Derneği" kuruldu (Zastrow, 2015: 6).

İnsanlığın varoluşundan beri kurumsal olmamakla birlikte daha ziyade toplumların önde gelen, varlıklı ailelerinin, dini oluşumların iyilik yapma düşüncesi ile birlikte sosyal refah çalışmalarına öncülük ettiği bilinmekle birlikte 19. yüzyıla kadar mesleki anlamda eğitimi olan bir örgütlenmeden söz edilememektedir.

Sosyal hizmetin tarihçesine kısaca yukarıda değinilmiştir. Sosyal hizmetin tarihine gidildiğinde ilk ortaya çıkışının sosyal refah kavramı ve sosyal refah kurumlarının ön planı çıktığı görülmektedir (Kongar, 2007: 4). Özellikle Avrupa'da ve dünyada sosyal destek üzerine çalışmalar yapılmasına rağmen sosyal hizmetin kapsamına ilişkin ortak bir tanımlama yapılamamaktadır.

Sosyal hizmet hakkında tanımlama yapmadan önce genel anlamı ile sosyal hizmetlerin ne olduğuna değinmekte fayda görülmektedir. 1983 yılında yayınlanan SHÇEK Kanunu 'sosyal hizmetler' kavramını "kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunlukların giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle sosyal hizmet mesleğinin tanımını, odağı ve amaçları hakkında bilgi verilecek ve sosyal destek kavramı ile ilişkisine değinilecektir.

Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Derneği, sosyal hizmeti "bireylerin, ailelerin, grupların ya da toplulukların sosyal işlevselliği için yetkinliklerin arttırılması ya da düzeltilmesi veya bu amaca uygun olarak sosyal koşullar yaratılmasına yardım eden profesyonel bir faaliyet" olarak tanımlamaktadır. (Kut, 1988: 24)

Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) ve Uluslararası Okul Sosyal Hizmeti (ISSW) sosyal hizmeti "insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alan, sosyal değişimi destekleyen, insanların iyilik durumunun geliştirilmesi için insan ilişkilerinde problem çözmeyi, güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlayan ve bunun

için insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak insanların çevreleri ile ilişkilerine müdahale eden bir meslektir” şeklinde tanımlamıştır (Çoban, Özden ve Pak, 2018: 297).

Bunların dışında Sosyal Hizmet Eğitim Konseyi (CSWE) (1992), sosyal hizmeti tanımlarken tarafından “risk altındaki grupları güçlendirmek; sosyal ve ekonomik adaleti geliştirmek” , “profesyonel bilgi ve becerileri geliştirmek ve test etmek” amaçlarından da bahsetmektedir (Selçuk, 2016: 462).

Sheafor ve Horesji (2003), bireyleri bütünsel olarak değerlendirmek gerektiğini, diğer varlıklarla etkileşim içerisinde olduğunu ve sosyal hizmeti kavrayabilmenin bu şekilde mümkün olacağını ifade etmektedir. Kişiler diğerleri ile etkileşim içinde olan varlıklardır, başkasının yokluğu halinde ihtiyaç hissederler. Kişilerin doğumdan itibaren bedensel, zihinsel ve psikolojik iyi oluşlarının artması, diğer kişilerin yol göstericiliği, desteği ve gözetimiyle meydana gelir. Kısaca sosyal hizmeti kavrayabilmek için; kişilerin başkalarından tam bağımsız olarak düşünülmesi mümkün değildir (Akt. Duyan, 2010: 9-10). Sosyal hizmetin bu noktada sosyal destek kavramı ile ne derece yakından bağlantılı olduğu görülmektedir.

Kişinin çevresindeki unsurlar ile içinde bulunduğu durum, onun etkin sosyal işlevselliğinin birer destekleyicisi ya da engelleyicisi olabilir. Hem kişi hem de çevre sürekli değiştiğinden, adaptasyon ve uyum da sürekli olmalıdır. Sosyal hizmeti diğer yardım mesleklerinden ayıran çevresi içinde birey odağıdır (Sheafor ve Horejsi 2003, akt. Duyan, 2010: 19).

Yapılan sosyal hizmet tanımlaması, amacı ve odağı görüldüğü üzere sosyal hizmetin sosyal ağı içerisinde kişi odağı, sosyal hizmet ile uğraşan mesleklerin etkileşim içerisinde bulunan bedensel, entelektüel, duygusal, sosyal, ailesel, ruhsal, ekonomik gibi alanlarla ilgilenmesini gerektirdiği, yapılan çalışmalarda kişinin tüm yönleriyle birlikte değerlendirilmesi mesleğin ne kadar geniş bir bakış açısına ihtiyaç duyduğunu göstermekle birlikte, birey ile çalışılırken sosyal destek sistemlerinin de ne derece önemli olduğunu kısaca arz etmektedir. Sosyal hizmet faaliyetinin temel amaçlarından birinin de bireyin sosyal destek sisteminin aktif bir şekilde çalışmasını sağlamak olduğu, birey içinde herhangi bir zorluk içeren süreç, stres durumu ile karşılaştığında diğer kaynaklardan olduğu kadar sosyal destek sistemlerinden de faydalanabilmesini sağlamak olduğu yorumu çıkarılabilir.

2.2. Osmanlıdan Türkiye Cumhuriyetine Sosyal Hizmet Çalışmaları

Osmanlı Devleti'nde var olan anlayış içerisinde hayırseverlik tanımlamasının önemli bir yerde olduğu bilinmektedir. Bu hususta “hayır” kelimesi tarihçesine bakıldığında Arapça kökenli olup, manasının “iyilik, karşılık beklemeden yapılan yardım” (Türk Dil Kurumu, 2010) anlamına gelmektedir. Bu hususta değerlendirme yapmak gerekirse Osmanlı Devleti'nde sosyal refah çalışmalarının temelinde karşılıksız iyilik yapma prensibinin yer aldığı çıkarımı yapılabilmektedir.

Osmanlı devlet yapısı incelendiğinde, Tanzimat Dönemi'ne kadar devlet, sosyal alanlardaki risklere karşı vakıf kurumlarının özerk olarak çalışmasını desteklemiştir. Vakıfların yanı sıra aile ve akrabalık ilişkileri, lonca (ahi) gibi mesleki dayanışmalar, dini temelli yardımlaşma ilişkileri Osmanlı dönemindeki refah sisteminin birer parçası olmuşlardır (Kılıç, 2014: 243). Bu hususta lonca (ahilik) ve vakıf kavramlarına kısaca değinilecektir. Şu şekilde tanımlanabilir: “ahlak, sanat ve yardımseverliğin bir bileşimi olarak ortaya çıkan ve topluluklara yardım etmeyi hedefleyen bir oluşumdur.” (Aldemir., 2003: 12). Lonca kavramı ise “girmek için bir meslek sahibi olmanın gerekli olduğu, bunun yanında daha önceden belirlenmiş ahlaki prensipleri de kabul etmek gereken, (örneğin bağışlamayı bilmek, düşman bile olsa yardım etmek ve kendisi muhtaç iken başkasına vermeyi bilmek vb.) bir oluşumdur” şeklinde ifade edilmektedir. (Duyan, 2010: 32).

Yapılan araştırmalarda hedef doğrultusunda ahilerin önemli günlerde çocuk dünyaya gelmesi, cenaze törenleri, evliliğe ait törenler veya her türlü doğal afetlerde muhtaç duruma düşen kişilere destekte bulundukları bilgisi edinilmiştir.

O dönemlerde vakıfların çalışma alanlarına bakıldığında, işsizlik, bakım barınma gibi sorunlarla mücadele eden dezavantajlı kesimlere; yoksullar, yetim çocuklar, evlenecek kızlara (çeyizden, çocuk emzirmeye), öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılamayı, işsizleri de kapsayan çerçevede destek düşüncesinin olduğu görülmektedir (Kazıcı, 2006: 172-174).

Osmanlı yönetiminde başlatılan batılılaşma ve yenileşme hareketleri doğrultusunda, vakıf sisteminde değişime gidilerek Evkaf-ı Hümayun Nezareti kurulmuş ve vakıflar devlet tarafından merkezi bir yönetim anlayışı ile yönetilmeye başlanmıştır. Nezâret'in kuruluş amacında, vakıfların yönetimlerini tek elde toplamak, vakıflardaki yolsuzlukları ortadan kaldırmak, vakıflar arası kaynak aktarımına olanak sağlamak, dini

grupların gelir kaynaklarını kontrol altında tutarak ulemanın etkisini azaltmak gibi nedenlerin yer aldığı söylenebilir (Öztürk, 1993: 293).

Bu kapsamda; muhtaçlara hitap edecek şekilde maddi ve manevi desteği hedefleyen gönüllü derneklerde, büyük çalkantıların yaşanıldığı bu dönemde 1868 yılında Kızılay kurulmuştur. O dönemlerde harplerde yaralanan askerlerin tedavisinde ve çeşitli yardımlarda yoğun bir şekilde hizmet sağlamaya başlamıştır (Altan, 2008: 68). Bunun dışında insanların yoksul vatandaşlara destek olmasına ön ayak olacak gönüllülük esaslı geceler, toplantılar ve organizasyonları da gerçekleştirmiştir. (Buğra, 2008: 136).

Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti'nde, devletin ekonomik imkânları çok fazla zorlanmadan sosyal sorunlarla mücadele etmenin bir örneği vardır. Vakıflar ve benzeri yapılar esas sosyal refah kuruluşları gibi görünse de aile ve akrabalık ilişkileri, dini dayanışmaların katkısını da unutmamak gerekir. Bu hususta da İslam anlayışının bir ürünü olan, hayrat ve hasenat imanının bir gereği olarak görülmesinin etkisi büyük olduğu düşünülmektedir.

2.2.1. 1920'li Yıllara Kadar Olan Dönem

Bazı kurumların oluşması için, bazı sorunların ortaya çıkması ve varlığının kabul edilmesi önemlidir. Dezavantajlı grupların korunması adına daha önce vakıflar ve bireysel olarak çabalarla gerçekleşen mücadeleler zaman içerisinde devletin ele aldığı hususlar haline gelmiştir. Bunlardan bazılarını aşağıda değinilmektedir.

Osmanlı Devletinin son dönemi yoğun bir şekilde harp edilen bir döneme sahne olmuş, vatan uğruna canını kaybeden kişilerin bu durumu kendi ailelerinden geride özellikle dezavantajlı bir kesimin, öksüz ve yetim çocuklar sorununun oluşmasına sebebiyet vermiştir. Padişah II. Abdülhamit problemin giderilmesi amacıyla Darülhayr-ı Ali 20.yüzyılın başında kurulmuş, çok sayıda öksüz ve yetim faydalanmış fakat yaklaşık altı yıl sonra kapatılmıştır. (Yıldırım, 2017: 89) Bunun dışında bugün ki çocuk yuvaları ile aynı işi yapan çocuk ıslahhanelerinin de o dönemde kurulduğu bilinmektedir

Sokaklarda yaşayanlar için Darülaceze, şehit çocukları için darüleytamlar ve babası olmayan, maddi olanakları yetersiz çocukların eğitimi amacıyla çaba gösteren Darüşşafaka da bu dönemde önemli hizmetlerde bulunmuştur (Şişman, 2017: 6). Darülaceze oluşumunun ilerleyen süreçte de devam ettiği öğrenilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda bakıma muhtaç küçük yaştaki bireylerin devlet tarafından korunmasını amaçlayan ilk kapsamlı uygulama Darüleytamların (yetimhane) kurulması olup, açılma sebebi savaşlar nedeniyle mağdur olan, Osmanlı topraklarına gelen ve kalan çocuklar ile ilgilenilmesidir (Yıldırım,2017: 89).

2.2.2. 1920' li Yıllar Sonrasındaki Dönem

Himaye-i Eftal Cemiyeti'nin ilk defa 1908 yılında yerel olarak Kırklareli'nde kurulduğunu ve çalışmalarını Balkan Savaşına kadar sürdürdüğünü görmekteyiz. 1917 yılında Himaye-i Eftal Cemiyeti İstanbul'da ülke çapında kurulmuş ve Kırklareli 'deki cemiyet de İstanbul ile birleştirilmiştir. (Okay, 1998: 22) Kurum'un 1 Ekim 1921 tarihinden itibaren esas çalışmalara başladığı görülmektedir. (Çavuşoğlu, 2005: 4) Kuruluşun öncelikle şehit çocukları ve savaş döneminde mağduriyet yaşayan çocuklara hizmet vermeyi amaçladığı bilinmektedir.

Himaye-i Eftal Cemiyeti'nin isim değişikliği 1934 yılında Atatürk tarafından 'Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu' olarak değiştirilmiştir. Himaye-i Eftal Cemiyeti; dezavantajlı gruplara yaptığı çeşitli yardımlar ile ülkemizde sosyal hizmet kuruluşlarının öncüsü olma niteliğine sahiptir. Cemiyet tarafından ilk olarak gerçekleştirilen yardımlar şu şekilde sıralanabilir; çocukların korunması, sağlık ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal kültürel faaliyetlere imkân sağlanması, kütüphaneler açılması, temel besin maddelerinin sağlanması vb. (Tarımeri, 1996: 2)

24.05.1983 tarihinde kabul edilen 27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı resmî gazetede yayınlanan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun faaliyeti sonlandırılmıştır. 1991 yılında çıkarılan kanun hükmünde kararname ile de SHÇEK Başbakanlığa bağlı olarak hizmetlerini sürdürmeye başlamıştır. (Çavuşoğlu, 2005: 165-166).

SHÇEK döneminde sosyal hizmetler ve yardımların birçok farklı kurum tarafından (SHÇEK, SYDGM, Vakıflar Genel Müdürlüğü, yerel yönetimler ve STK'lar vb.) sağlandığı, bu hususta yoksulluk ve muhtaçlık kriterlerinin tanımlanması, yardım ve hizmetlerin koordineli ve bir bütünlük içerisinde nitelikli olarak sunulamamasına sebebiyet verdiği belirlenmiştir. Türkiye'de sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler alanındaki yasal ve kurumsal yapının incelenmesi, aile, çocuk, özür, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlerin ve sosyal yardımların genel olarak

değerlendirilmesi, bu hizmetlerin düzenli ve verimli şekilde yürütülmesi amacıyla çalışmalar olduğu görülmüştür. (DDK, 2009)

2009 yılında Cumhurbaşkanlığı'nın talimatı ile Devlet Denetleme Kurulunca "2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uygulaması ve yeşil kart uygulaması, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğü ve kuruluşları ile belediyelerce yürütülen sosyal hizmet ve yardım uygulamaları" yerlerinde incelenmiş ve bu doğrultuda bir rapor hazırlanmıştır.

Devlet Denetleme Kurulu'nun tarafından hazırlanan raporda; merkezde sosyal hizmet ve sosyal yardımlar ile ilgili olarak görevlendirilmiş kurumların tek çatı altında toplanması, il düzeylerinde de il müdürlükleri ile faaliyetlerin sürdürülmesinin faydalı olacağı, sunulan hizmet ve sosyal yardımların niteliğinin artırılması adına; yukarıda bahsedilen birden fazla kurumun, birden fazla da mevzuat ve yasal düzenlemeye göre çalıştığı, sosyal yardım ve sosyal hizmetler ile ilgili düzenlemelerin tek bir kanun metninde kapsayıcı bir şekilde toplanılmasının, bu kapsamda sunulacak sosyal hizmet ve sosyal yardımların hangi kurum, kuruluşlar tarafından sunulacağı hususunda netlik olması gerektiği, sunulan hizmet ve yardımların takip ve analizinin sağlanması için düzenli bir kayıt sistemi oluşturulması, tüm bu faaliyetleri gerçekleştirebilecek kalite ve donanımına sahip istihdamın sağlanması ve yetiştirilmesi, sunulan hizmet kadar hizmete ulaşım ve hizmet hakkında bilgilendirmenin sosyal sorunlar ile mücadelede önemli olduğu, ulaşılabilirlik ve hızlı hizmet sunumu açısından mahalli idareler, temsilciliklerin karar almada yetkili olması gerektiği, sunulacak hizmetlerin miktar ve çeşidinin, kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek düzeyde olması gerektiği, klasik usuller yerine başarılı ve iyi örnekler üzerinden çalışmaların sürdürülmesinin faydalı olacağı, sosyal hizmet ve yardımların, bağımlılık oluşturmak yerine kişilerin etkinliklerini tekrar geri kazanmalarını sağlayan yapıda olması, kamudan sunulacak hizmetler dışında gönüllülük faaliyetlerinin de desteklenmesinin faydalı olacağı önerileri getirilmiştir. (DDK, 2009)

Ülkemizde dezavantajlı bakıma muhtaç grupların (çocuk, kadın, engelli yaşı vb.) dezavantajlarından doğan gereksinimlerini karşılamak amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunca sunulmaktayken 2011 yılının haziran ayında 633 sayılı KHK tarafından ilgili kurumun 1983 yılından beri sürdürdüğü faaliyetine son verilmiştir. Kapsam alanına giren tüm çalışmalar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına aktarılmıştır.

(Yıldırım, 2017: 96) Anayasada yapılan değişikliklere uyum sağlanması amacıyla bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkındaki 703 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının teşkilat kanunlarındaki düzenlemeyle iki bakanlık, "Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı" adı altında bir araya getirildi. 10 Temmuz 2018'de bakanlığın adı "Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" olarak değiştirildiği görülmektedir. Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sunumunda bir bütünlüğün sağlanması, sunulan hizmetlerin daha koordineli bir şekilde yürütülebilmesi adına önemli bir adım atıldığı görülmektedir. Bu kapsamda AÇSHB'nda;

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,
- Engelli Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü,
- Döner Sermaye Merkez Müdürlüğü,
- Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı,
- Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü,
- Personel Genel Müdürlüğü,
- Şehit Yakınları Ve Gaziler Genel Müdürlüğü,
- Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı,
- Çalışma Genel Müdürlüğü,
- Strateji Geliştirme Başkanlığı,
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
- Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- İç Denetim Başkanlığı,
- Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü,

tarafından sunulan ve sürdürülmekte olan hizmetler tek çatı altında toplanmıştır.

2.3. Aile Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Sunulan Sosyal Hizmetler ve Sosyal Destek

Çalışmanın bu bölümünde AÇSHB'nin amacı, sunulan hizmetler ile özellikle sosyal yardım (SED) hizmet modeline değinilecektir. AÇSHB, T.C. Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak çalışan, çalışma, sosyal hizmetler ve aile işlerinden sorumlu olan bakanlıktır.

Çocuklar AÇSHB'nin görev ve yetkileri kapsamında bulunan gruplardan biridir. Çocukların bir birey olarak, aile içerisinde, toplum içerisinde, eğitim ve iş hayatı içerisinde yaşayabileceği risklere karşı güvence altına alınması, bu hususta ülke genelini etkileyecek düzeyde kararların alınması, plan ve program dahilinde uygulanması, bu hususta çalışma yürüten diğer kurum ve kuruluşlar, STK'lar ile birlikte uyumlu bir şekilde çalışılmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Kadınlar, aile, toplum içerisinde en çok dışlanma, yargılanma şiddete maruz kalma gibi sorunlarla karşılaşan gruplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. AÇSHB bu hususta kadınların günlük yaşantı içerisinde her ortamda kadın erkek eşitliğini gözeterek, kadınların sağlıklarını, sağlıklı bir ortamda yaşama haklarını güvence altına alarak ülke genelini etkileyecek düzeyde kararların alınması, plan ve program dâhilinde uygulanması, bu hususta çalışma yürüten diğer kurum ve kuruluşlar, STK'lar ile birlikte uyumlu bir şekilde çalışılmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Engelli ve yaşlı bireyler toplumumuzda sıklıkla ayrımcılığa, ihmal ve istismara maruz kalan bu sebeple dezavantajlı olarak görülen gruplar arasında yer almaktadır. Engelli ve yaşlı bireylerin herhangi bir ayrımcılığa, ihmal ve istismara maruz kalmadan, insan onuruna yakışır şekilde yaşamalarını güvence altına alacak kararların alınması, plan ve program dâhilinde uygulanması, bu hususta çalışma yürüten kurum ve kuruluşla, STK larla birlikte uyumlu bir şekilde çalışılmasının sağlanması AÇSHB'nin önemli bir diğer görevi olarak karşımıza çıkmaktadır.

AÇSHB'nin bir diğer görevi ise vatan için savaşıyan gazilerimizin ve vatanımız için canını veren şehitlerimizin ailelerinin yaşadıkları ve yaşayacakları her türlü dezavantajın önüne geçilmesi, bu hususta mağduriyetlerinin giderilebilmesi adına ülke genelini etkileyecek düzeyde kararların alınması, plan ve program dâhilinde uygulanması, bu hususuta çalışma yürüten diğer kurum ve kuruluşlar, STK'lar ile birlikte uyumlu bir şekilde çalışılmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Toplumumuzun yoksulluk problemi ile mücadele noktasında mağdur olan gruplara, dezavantajlarının giderilebilmesi adına sosyal yardım çalışmaları yürütülerek, ülke genelini etkileyecek düzeyde kararların alınması, plan ve program dâhilinde uygulanması, bu hususta çalışma yürüten diğer kurum ve kuruluşlar, STK'lar ile birlikte uyumlu bir şekilde çalışılmasının sağlanması önem arz etmektedir.

Söz konusu dezavantajlı kesimler, öncelikle çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlıların, yoksulların saptanması, mağdur pozisyonunda olan kişilere uygun sosyal hizmet modelleri doğrultusunda hizmetler sunulmasının sağlanması, bu doğrultuda yapılacak faaliyetler ile önleyici, destekleyici farkındalık sağlayıcı, tedavi edici, davranış değişiklikleri sağlayıcı, ailenin birlik ve bütünlüğünü kuvvetlendirici, sosyal yardım ve destek sağlayıcı çalışmalarda bulunulması önem arz etmektedir. AÇSHB'nin bir görevi de sayılan faaliyetleri gerçekleştirecek gündüz ve yatılı olarak çalışacak kuruluşların meydana getirilmesi ve işletilmesidir.

Ayrıca sosyal destek çalışmalarıyla alakalı olarak ülkemiz bazında plan ve programlı çalışmaların meydana getirilmesi için çeşitli faaliyetleri gerçekleştirmek, yerine getirmek, yerine getirilmesini gözlemlemek ve meydana gelen değişikliklerle yöntemlerin güncellenmesini sağlamak. Toplumsal yapıda meydana gelen değişikliklere karşın, gelenek ve göreneklere sahip çıkmak, yozlaşmayı önleyici, aile ve toplumsal değerleri koruyucu faaliyetlerde bulunmak, ayrıca sosyal refahın sağlanması hususunda faaliyet göstermek de AÇSHB'nin görevleri arasında yer almaktadır.

AÇSHB'nin bir diğer görevi ise sosyal desteğe ilişkin çalışma gerçekleştiren kurum, kuruluş ve özel teşebbüsler doğrultusunda hizmet sunanlara yönelik olarak kanunlar, mevzuatlar ve yönetmelikler doğrultusunda ilke, usul ve standartları belirleyerek, gerekli denetimi, kontrolü ve izlemeyi gerçekleştirmek ve gerekli konularda yol göstericilik yapmak ve sunulan sosyal destek faaliyetlerini sistemli bir şekilde bakanlık tarafından kontrol ve takip edilecek bir sistemde toplamak ve takibini gerçekleştirerek yöntem ve hedefler belirlenirken bu verilerden faydalanmaktır.

Diğer ülkelerde gerçekleştirilen sosyal destek faaliyetlerinin takibinin gerçekleştirilerek, katkı sunularak, uyumlu çalışmalar yürütecek şekilde faydalanılmasının, milletlerarası mevzuatlara uygun şekilde hareket edilmesinin sağlanması da AÇSHB'nin görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır.

Çalışma hayatı, istihdam, sosyal adalet, eşitlik, sosyal güvenlik sistemi gibi konu başlıklarında da işçilerin, vatandaşların haklarını koruma temelli olarak önleyici, destekleyici, koruyucu çalışmaların yürütülmesini sağlamak ve destek vermek de AÇSHB'nın görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. (1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018).

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yukarıda belirtilen görev ve yetkileri doğrultusunda sunulan hizmetler arasından özellikle bireyi, aileyi ve sosyal destek kavramını ilgilendiren hizmet modellerine aşağıda değinilecektir.

2.3.1. Yaşlı Bireylere Yönelik Hizmetler

Yaşlılık; “kronolojik yaştan ilerlemesiyle birlikte biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlar kazanan bir süreç” olarak tanımlanabilir (Koşar,1996:3). Kronolojik olarak yaşlılığın başlangıcının kabulü hususunda farklılıklar vardır. Türkiye’de kullanımda olan Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği’nde yaşlı “60 yaş ve üzerindeki sosyal ve/veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç olan kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılığı “kişinin çevreye uyum sağlama yeteneğinin yavaş yavaş azalması” olarak tanımlamakta ve yaşlılık sınırı olarak 65 yaşı kabul etmektedir (Kutsal, 2003:1-6). Yaşlılık üzerine yapılan çalışmalardan görüldüğü üzere birçok farklı sınıflandırma da vardır; Kronolojik yaş, biyolojik yaş, psikolojik yaş vb.

Yaşlılık ile alakalı olarak bireylerin fiziksel, sosyal, ekonomik, psikolojik açıdan değişime uğradıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanında yaşlanma, yeni olanaklar sunan bir süreç olsa da, alışıldık olmayan zorlukları da beraberinde getirmektedir. İnsanlar yaşlandıkça baş edilmesi zor fiziksel, duygusal ve maddi sorunların birleşimiyle karşılaşmaktadır (Giddens,2005:163). Bireylerin yaşlandıkça karşılaştıkları zorlukları kısaca fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik boyutuyla değerlendirmek, bireylerin zamanla ortaya çıkan dezavantajları hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

Sosyal yaşamdaki ve tıptaki ilerlemeler, insanların daha sağlıklı ve sonuçta daha uzun ömürlü olmasını sağlamıştır (Ayrancı vd. 2005). Bununla birlikte daha uzun ömürlü olmasına karşın bireylerin yaşlandıkça bağışıklık sisteminin zayıfladığı, kas ve iskelet sisteminin de zayıfladığı, daha sık hastalandığı, Alzheimer, Demans gibi yaşlılığa bağlı olarak gelişen hastalıklar da görülmektedir. Yaşlı bireylerin fiziksel kabiliyetlerinde

zamanla azalma görüldüğü bu durum yaşlıların kendi kendilerine yetebilme, sağlıklı koşullarda yaşamlarını sürdürebilme hususunda sorunlara yol açmakta, zamanla yaşlı bireylerin kısmen veya tamamen bakıma muhtaç duruma gelmektedirler.

Yaşlılıkta en çok karşılaşılan bir diğer sorun alanı ise ekonomik olduğu görülmektedir. Yaşlı bireylerin 65 yaş sonrasında iş hayatından ayrılmak durumunda kaldığı, bu durumun da bireylerin ve ailelerinin gelir düzeyinde bir azalmaya sebebiyet verdiği, sağlık sorunları ile birlikte farklı alanlarda iş bulmasının da zorlaştığı ve yaşanan ekonomik problemlerle birlikte de bireylerin ve ailelerinin psikolojik problemler yaşayabildiği bilinmektedir.

Yaşlılık döneminde emeklilik, sevilen insanların kaybı, fiziksel ve zihinsel işlevlerin azalması ve başkalarına bağımlılığın artması gibi durumlar yaşlıyı psikolojik açıdan etkilemektedir (Öz, 1992:5). Yaşlı bireylerin emekliliğın ve gelen ekonomik sıkıntılarının yanı sıra toplumsal anlamda statü kaybı, mesleki anlamda bir kimliğın kaybı, ailenin ve sosyal çevresinin kendisine bakış açısının değışmesi, kendini değersiz hissetme, toplumsal anlamda kendisini işe yarar hissetmeme gibi problemleri de beraberinde getirdiğı görülmektedir. Bu durumda bireylerin o dönem kadar geliştirdikleri sosyal çevreleri ile iletişim problemlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamakta, çaresizlik hissi, içine kapanma gibi psikolojik sorunlara yol açmakta ve yaşlı bireylerin sosyal yaşamdan çekilmesine sebep olmaktadır.

Yaşlılar için hayatlarına girebilecek yeni durumlar onları korkutabilir ve endişelendirebilir (Öz, 2002:17-28). Günümüzde teknolojinin de hızla değıştiğı bir dönemde yaşamaktayız. Yaşlıların geçmişten günümüze getirdikleri alışkanlıklarının yerini iş ve işlemlerin daha kolay ve hızlı halledildiğı teknolojilere bıraktığı görülmekte fakat yaşlı bireylerin bu hızlı değışikliklere aynı hız ile uyum sağlama hususunda sıkıntı içerisinde olabildikleri görülmektedir. Bu uyum probleminin de yaşlı bireylerin sunulan imkânlardan yerli ve yeterince faydalanabilmesine zaman zaman engel olabilmektedir.

Yaşlı bireylerin karşılaştığı ve duygusal anlamda kendilerini olumsuz anlamda etkileyen bir diğer hususta eşin, aile üyelerinin veya akrabalarının ölümü olup bireylerin yaşadığı bu yas durumu ile sosyal destekten yoksun bir şekilde mücadele etmeye çalışmasıdır. Sağlıklı bir yaşlılık döneminde sosyal ilişkilerin önemi daha da büyüktür; çünkü yaşlanma ile birlikte azalan sosyal çevre yaşlının içine kapanmasına neden olup yaşlı bireyi yalnızlığa itebilmektedir (Ünal ve Bilge, 2005:15). Görüldüğü üzere yaşlı

bireylerin ölüm veya herhangi bir sebeple azalan sosyal çevrelerinin yaşlılar üzerinde psikolojik olarak ciddi etkilerinin olduğu söylenebilir.

Aile yapısında meydana gelen değişmelerle birlikte özellikle biyolojik anlamda da bakıma muhtaç duruma gelen yaşlıların kendi aileleri tarafından bakım ihtiyacının karşılanması daha da zorlaştığı görülmektedir. Modern aile yapısı içerisinde ebeveynlerin her ikisinin de sıklıkla çalıştığı ve gerek aile büyükleri olarak bakıma ihtiyaç duyan yaşlıların gerekse çocukların bakımı konusunda çeşitli kurumlardan destek görebilmek adına başvuruların arttığı görülmektedir.

Kısaca günümüzde yaşlılıkta bireylerin en çok karşılaştığı problemler düşük statü, erken emeklilik, gençliğin daha fazla önemsenmesi, yaşın getirdiği sağlık sorunları ve giderleri, ekonomik sorunlar, aile ve arkadaşların kaybı, beslenme, barınma ve ulaşım zorluğu, istismara açık olma, suç mağduru olma, depresyon gibi psikolojik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Zastrow,2013:355). Yaşlıların karşı karşıya kaldıkları sorunlar ve yaşlı nüfusunun her geçen yıl arttığı düşünüldüğünde yaşlılık kavramının toplumsal bir problem olarak ele alınmaya başladığı alan yazınında görülmektedir. Yaşlıların da zamanla psikolojik, sosyal, ekonomik, fiziksel problemlerle birlikte maddi ve manevi olarak desteklenmeye ihtiyaçlı bir grup haline geldikleri, bunun sosyal destek sistemlerince yerine getirilemediği durumlarda sosyal devlet anlayışı gereğince ilgili kurumlar tarafından gerekli ihtiyaca yönelik olarak maddi ve manevi desteğin sağlandığı görülmektedir.

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çalıştığı yaşlıların dezavantajları ile ilgili olarak yukarıda verilen bilgilerin ardından, sosyal ve ekonomik yoksunluk içerisinde olduğu tespit edilen yaşlı bireyler için bakım, barınma, temizlik gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal ekonomik yoksunluğun giderilmesine yönelik olarak yürütülen çalışmalardan ve ilgili mevzuattaki yerinden bahsedilecektir.

Emeklilik hizmeti devletin yaşlılara destek olarak sunduğu hizmetlerin başında gelmektedir. 2006 yılında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yapılan değişiklik ile birlikte SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığının sunduğu hizmetler Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında toplanmıştır. Ülkemizde her birey GSS kapsamında hizmet almaktadır. GSS' den ücretsiz olarak faydalanacak kişiler SYDV tarafından yapılacak gelir testi ile belirlenmektedir. Geliri olsun olmasın tüm

yaşlılar sağlık hizmetlerinden yukarıda bahsedilen hizmetler kapsamında yararlanmaktadır (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu).

Yaşlılığından kaynaklı olarak engelli kapsamına giren bireyler “Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler” başlığında bahsedilen Evde Bakım Hizmetinden faydalanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen sosyal güvence gruplarından hiçbirinde yer almayan ve muhtaçlığı ilgili mevzuatça tespit edilen yaşlılara “yaşlı aylığı” ödenmekte olup 10/7/1976 tarih ve 15642 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik kapsamında yürütülmektedir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Eşi vefat etmiş kadınlara, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında Dul Aylığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından verilmektedir. Yaşlı bireylerden ilgili mevzuat koşullarını sağlayanlar da faydalanabilmektedir. İhtiyaç sahiplerinin yararlanabildiği ayni, nakdî, gıda, eğitim, sağlık, barınma, yakacak, afet vb. yardımlar sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yerine getirilmekte yine yaşlı bireyler de faydalanabilmektedir (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986).

Yine 65 yaş üstü bireylerin “Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartı Yönetmeliği Kapsamında” sunulan ulaşım hizmetlerinden ücretsiz olarak ve “4736 sayılı Kanun” kapsamında sunulan ulaşım hizmetlerinden ise %50 indirimli olarak faydalanmaktadır. Yaşlıların toplum ile iç içe olmaları hedeflenmektedir.

Yukarıda bahsedilen sosyal yardımlar dışında yaşlı bireyler ilgili mevzuata uygunlukları doğrultusunda, Türk vatandaşı olan diğer bireylere sunulan tüm hizmetlerden istekleri doğrultusunda faydalanabilmektedirler. Yine yukarıda ifade edilen desteklerin yeterli olmadığı ve yaşlı bireylerin bakımı konusunda ailelerinin yanında desteklenemedikleri durumlarda ise kurumsal bakım hizmetlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu doğrultuda yaşlılar; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 15. Maddesine dayanarak hazırlanan Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri yönetmeliği kapsamında açılan Huzurevlerine yaşlı bireyler cinsiyet, sağlık ve engel durumları gibi şartlar dikkate alınarak uygun kuruluştaki bakım hizmeti almaktadırlar (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Ayrıca yaşlılar 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 9. Maddesinin 1. Fıkrasının b bendi ile 34'üncü ve 35'inci maddelerine dayanılarak hazırlanan Özel Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği kapsamında açılan özel teşebbüslerden yaşlı bireyler cinsiyet, sağlık ve engel durumları gibi şartlar dikkate alınarak uygun kuruluştaki bakım hizmeti almaktadır. (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

2.3.2. Engelli Bireylere Yönelik Hizmetler

Engellilik, doğumdan veya sonrasında meydana gelen herhangi bir nedenle ortaya çıkabilmektedir. Engelli bireyler; “bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal anlamda işlevselliklerinden kısmen veya tamamen yoksun olması sebebiyle sosyal hayata adaptasyon anlamında zorluklar yaşayan ve bu hususta maddi ve manevi olarak desteğe ihtiyaç duyan kişilerdir” (T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2008: 34). Anlaşıldığı üzere engelli bireylerin birçok açıdan zorlukla mücadele içerisinde olduğu, bu zorluklarla mücadelenin başarısının, ailelerin, toplumların ve devletlerin sağladığı olanaklarla doğru orantılı olduğu görülmektedir.

Sosyal dışlanma ve erişilebilirlik gibi kavramları engelliliği anlamakta fayda sağlayacaktır. “Sosyal dışlanma; bireyin toplumun dışına itilmesi, yaygın gelenekçi kültüre hapsedilmesi ve yeniliklerden uzak tutulmasıdır” (Genç ve Seyyar, 2010: 645). Her ne zorlukla mücadele ederse etsin engellilerin; bireyler, aileler ve toplumlar tarafından kendilerine yaklaşım tutumlarından kaynaklı olarak psikolojik, ekonomik, sosyal problemlerle karşı karşıya kalmaları muhtemeldir. Bu durum toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte günümüzde bireylerin, ailelerin ve toplumların farkındalık düzeyleri arttıkça engelli olan bireylerin yaşamın akışı içerisinde etkin şekilde bulunmaları, sıhhatli, mesut bir şekilde hayatlarına devam etmeleri maksadıyla “2019 senesinde erişilebilirlik faaliyetleri”, “engelli istihdamının desteklenmesi” ile “bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin sunumu” önem kazanmıştır (AÇSHB, 2020:269).

Bu hususta engelli bireylerin yaşamını sağlıklı bir şekilde idame ettirebilmesi ve sağlıklı bir ortamda sağlayabilmesi için engel durum ve derecesine göre sürekli olarak veya zaman zaman destek gereksinimleri olabilmektedir. AÇSHB' nın engelli bireylere yönelik hizmetleri; engelli bireylerin ve ailelerinin kendi kendine yetebilmesini hedeflemekte, gerekli durumlarda da engellinin aile yanında bakımı ve kurum bakımında

desteklenmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından engellilere yönelik sunulan bazı hizmetler şu şekildedir;

Sosyal devlet anlayışı ile birlikte, muhtaç durumda olan engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarının, ekonomik anlamda problemlerinin kısmen çözümü anlamında sosyal yardım sağlanmaktadır. Bu sağlanan sosyal yardım “engelli aylığı” olarak geçmektedir. Durumu ilgili mevzuata uygun olan engelli bireyler faydalanabilmektedirler. AÇSHB tarafından 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda belirtilen aylıklardan yararlanabileceklerin başvuru şekli, hak sahipliğinin tespiti, kontrolü ve aylıkların ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir (2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 1976).

Engelli bireylerin sosyal hayata kazandırılması, aktif bir şekilde yer alabilmeleri adına ulaşımdan ücretsiz veya indirimli olarak faydalanmaları yönünde çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (h) bentleri, 23 ile 25 inci maddeleri hükümlerine dayanılarak hazırlanan “Özürlüler Veri Tabanı Oluşturulmasına Ve Özürlülere Kimlik Kartı Verilmesine Dair Yönetmelik” kapsamında özürlü bireyler Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne çıkartılan ve ücretsiz ulaşım için kullanılan kimlik kartı hizmetinden faydalanmaktadır (571 Sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1976).

Engelli bireylerin bakımı konusunda ailelerinin yanında desteklenemedikleri durumlarda ise kurumsal bakım hizmetlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kurumsal hizmetlerin amacı öncelikle dezavantajlı kesimin tamamen ailesinden ayrılmadan evde bakım yardımı ile ekonomik olarak güçlendirilerek sağlanması, ailelerin söz konusu engelli bireyler ile çalışma düzeni vb. sebeplerle gündüzlü olarak hizmet sunulması amaçlanmaktadır. Bunun sağlanamaması halinde engelli bireye yönelik herhangi bir ihmal ve istismarın söz konusu olduğu, ailenin ekonomik imkânlar dâhilinde de bireyin bakımını sağlıklı bir şekilde yerine getirememesi durumunda yatılı bakım hizmeti sunulması amaçlanmaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 9 uncu maddesinin (g) bendi ile 34, 35 ve ek 7’nci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanan “Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri

Yönetmeliği” kapsamında engelli bireyler, yaş cinsiyet ve engel durumlarına göre gündüzlü ve/veya yatılı resmi bakım kuruluşlarından ve/veya evde bakım yardımından faydalanabilmektedirler (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Engelli vatandaşların kurumsal bakımdan faydalanabilecekleri özel ve resmi bakım merkezleri de bulunmaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun 34. ve ek 7. maddeleri ile 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 28 inci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanana “04.11.2016 tarihli ve 29.878 sayılı Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Hakkında Yönetmelik” kapsamında belirtilen maddelere göre Özel Bakım Merkezleri açılmaktadır. Engelli bireylerin yaş, cinsiyet, engel durumuna göre açılan özel bakım merkezlerinden faydalanabilmektedirler (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

2.3.3. Aile Sosyal Destek Programı Kapsamında Sunulan Hizmetler

Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP), aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerinin planlanması, uygulanması, gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden (eğitim, sağlık, istihdam vs.) yararlanılmasının sağlanması amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini de içeren bir programdır. ASDEP ile nihai olarak yaşam koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.

2.3.4. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler

Aile bütün toplumlar için büyük öneme sahip toplumsal bir kurumdur. Bu kurum insanlık tarihinin başlangıcından bu yana varlığını ve önemini sürdürmüş ve bundan sonra da sürdürmeye devam edecektir (Durğun, 2016:83). Sanayileşmeyle birlikte geleneksel toplumdaki modern toplum düzenine geçilmesi, toplumun refahı anlayışının yerini bireyselliğin, geniş ailelerin yerini çekirdek ailelerin almasına sebep olmuş, hem toplumsal hem de ailesel düzeyde değişikliklere sebebiyet vermiştir. Bu durum da beraberinde aile içi sorunların artmasına yol açmıştır. Bu olumsuz sonuçlardan bazıları “boşanma, aile içi şiddet, sadakatsizlik/aldatılma, çocukların ihmal ve istismarı” oluşturmaktadır (Taylan, 2010:460). Aile içerisinde yaşanan iletişim problemleri, beklentilerin farklılaşması sonucunda çiftler bu söz konusu sorunlar için çözüm yolu

bulamamakta ve bu duruma maruz kalan çocukların ise fiziksel, zihinsel ve psikolojik sağlıkları olumsuz yönde etkilenmektedir. Ailelerin içerisinde bulunduğu bu durumda çocukların bakım ve gözetiminin gerçekleştirileceği, güvenli bir ortam olması gereken aile yapısının çocukların fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel açıdan istismara ve ihmale maruz kalabileceği bir ortamın oluşmasına, çocukların suça sürüklenmesine, sokakta yaşamaya başlamasına sebep olmaktadır.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramı “bakım, gözetim, gelişim ve güvenliği risk altına girmiş, ebeveynlerinin veya bir yetişkinin koruma ve himayesinden mahrum, ihmal veya istismara uğramış veya uğrama ihtimali olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuk” olarak tanımlanmaktadır (5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Bir diğer kanunda yapılan tanımlamada ise “beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; 1- Ana veya babasız; ana ve babasız, 2- Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, 3- Ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, 4- Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu” ifade etmektedir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Diğer bir tanımlama “Korunmaya muhtaç çocuk veya çocuklar; ilgili yasal düzenlemelerin çizdiği sınırlar içerisinde kalan ve devletin özel olarak koruması gereken çocuklar” şeklinde yapılmıştır (Tomanbay, 1999: 158).

Ebeveynler; çocuklarının bakımı, korunması, fiziksel, psikolojik, sosyal açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Çocukların ailelerinden kaynaklı ihmal ve istismar gibi maruz kaldıkları olumsuz durumların önüne geçilebilmesi hususunda “Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu vb.” kanunlarda çeşitli düzenlemeler (velayet, vesayet vb.) bulunmaktadır. Çocukların bu dezavantajlı durumları söz konusu olduğunda, ailelerin kendi kendilerine bu problemlerin üstesinden gelemedikleri durumlarda kurumsal destek sağlanması gerekmekte, ailelerin kendi kendine yetebilecek duruma gelmeleri hedeflenmektedir.

AÇSHİM tarafından 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında kendisi ile ilgili bildirim yapılan korunmaya muhtaç çocuklar hakkında gerekli sosyal incelemenin yapılarak sosyal inceleme raporu hazırlanması, hazırlanan rapor ile birlikte ilgili çocuk mahkemesi veya çocuk mahkemesi

sıfatıyla ilgili mahkemelerden çocuklar hakkında Danışmanlık, Sağlık, Eğitim, Bakım ve Barınma tedbirlerinden bir veya daha fazlasının talep edilebildiği bilinmektedir.

Yapılan sosyal inceleme sonucunda varılan kanaatin çocuğun aile yanında kalmasında sakınca bulunan hallerde çocuk hakkında “Bakım Tedbiri” kararı alınması gerekmekte, koruma altına alınan çocukların yüksek yararı için kurum bakımında kaldıkları süreçte çocuk ve aile ile iyileştirme çalışmaları yürütülmektedir. Çocukların aile yanında bakılması önceliği ilkesi ile hareket edilmekte, çocuklar için olumlu ortamın oluşturulması halinde ise çocukların ilgili mahkemeden bakım tedbiri kararının kaldırılarak ailesinin yanına döndürülmesi için çalışmalar yürütülmektedir. Bu doğrultuda kendi aileleri ile yapılan iyileştirme çalışmalarında fayda sağlanamaması halinde ise çocukların fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimleri açısından fayda sağlanması amacıyla “Koruyucu Aile Hizmet Modeli” ve “Evlat Edinme Hizmet Modeli” uygulamaya konulabilmektedir.

Hakkında bakım tedbiri alınmayıp danışmanlık, eğitim, sağlık tedbiri kararları uygulanan çocukların ise ailesi yanında desteklenmesi, bu ailelerde tekrar bir ihmal ve istismar ortamının oluşmasının engellenerek çocukların sağlıklı bir aile ortamına kavuşması hedeflenmekte, alınan karar doğrultusunda çocukların aile yanında takipleri hakkında ilgili mahkemeye “izleme raporu” sunulmaktadır (5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Hakkında bakım tedbiri kararı bulunan ve 18 yaşını doldurup kurumdan ayrılan çocuklara istihdam hakkı sunulmaktadır. Kurum bakımında kalmakta iken eğitim hayatına devam eden çocuklar, üniversite eğitimleri süresince de devlet tarafından desteklenmektedir.

Ailelerin ve çocukların sosyal ve ekonomik destek hizmetlerine uygunluğu doğrultusunda aileler AÇSHB tarafından sunulan sosyal ekonomik destek hizmetinden de faydalandırılabilir. Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti hakkında detaylı olarak çalışmamızın “2.3.6. Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti” başlığında bilgi verilmektedir.

2.3.5. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Sunulan Hizmetler

Eski çağlardan günümüze kadar toplumlarda şiddet kavramının var olduğu görülmektedir. Modern topluluklarda günümüzde şiddet, özellikle aile içi şiddet kavramı özellikle 1970’li yıllardan sonra bilimsel araştırmalara konu olmakta ülkeleri ilgilendiren ve üzerine çalışılan bir sorun alanı olarak yerini almaktadır. Doğada olduğu gibi modern

topluluklarda da güçlü olan bireylerin dezavantajlı kesimler üzerinde sahip oldukları gücü olumsuz anlamda kullandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda kadınlar başta olmak üzere çocuklar, engelliler, yaşlılar şiddet mağduriyetini en fazla yaşayan gruplar olmaktadır. Şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramını açıklamak gerekmektedir.

Şiddet kavramı “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” kapsamında tanımlanmıştır. Kanunun 2. maddesinde “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı” biçiminde tanımlanmıştır (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

Kadına yönelik şiddet kavramı ise “kadının kişiliği ve varlığına yönelik fiziksel güç kullanımı olarak tanımlanabilir. Dayak, cinsel şiddet, psikolojik istismar ve taciz boyutu olan bu sorunun çok kolay tespit edilmediği de hepimizin bildiği bir gerçektir” (Mavili, 2014: 30). Yapılan şiddet tanımlamalarından anlaşılacağı üzere “fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet” gibi farklı türlerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca toplum içerisinde yer alan kadınların farklılık gözetilmeksizin çocuk yetişkin, genç yaşlı, iş sahibi olan olmayan kişiler olsun hepsi şiddetin bir türü ile karşı karşıya kalabilmektedir (Özkan, 2017: 540).

Geçmişten günümüze süregelen ataerkil toplumsal düzen, ailede, iş hayatında, toplumsal düzende erkek cinsiyetine sahip olanlara öncelik tanıyan, güç sağlayan bir düzen olarak ifade edilebilir. Özellikle geleneksel toplumlarda bu durum bariz bir şekilde görülmekteyken, günümüz toplumlarında kendisini eğitim hayatında, iş hayatında, aile içerisindeki rol ve sorumluluklarda yine ortaya koymaktadır. Kadınlar sıklıkla ailesi içerisinde şiddete maruz kalmaktadır. Toplumsal anlamda kadınların karşı karşıya kaldıkları cinsiyet bazlı sorunlar ise şu genel olarak ifade edilebilir “doğan çocuğun cinsiyetinin erkek olması daha çok istenir, diğer türlü sosyal çevre anneye aşağılayıcı olumsuz söylemlerde bulunur genellikle, erkek çocuklar daha fazla eğitim imkânından faydalandırılır, kız çocuklar bu anlamda ikinci planda tutulur, cinsel saldırılara daha fazla maruz kalır, çocuk yaşta evliliğe zorlanma durumu söz konusu olabilir, yine toplumsal hayatta tecavüz mağduriyeti, ailesel boyutta namus cinayetleri, eğitimde olduğu gibi

çalışma önceliğinin erkek bireylere verilmesi, kadınların daha az maaş ile çalıştırılması, kadınların daha düşük pozisyonlarda işe başlatılması, çalışan kadınların ise aynı zamanda evi için harcadığı çalışmaların görmezden gelinmesi, kadın ticareti” (Özkan, 2017:541). Özellikle aile içi şiddet mağduriyeti yaşayan kadınların boşanma, çocuklarına tek başına bakma sorumluluğu, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, çevreden gelen baskılar gibi birçok sorunu beraberinde getirdiği, bireylerin genellikle aile ve sosyal çevrelerinden yeterli desteği göremediği, bu durumda bireyin sorunlarla baş edememesine sebebiyet verdiği, kurumsal anlamda sosyal desteğin gerekliliğinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Yukarıda sayılan cinsiyete dayalı sorunların kadınların sosyal ekonomik anlamda yoksullaşmasına sebebiyet vermektedir. Kadın yoksulluğu üzerine alan yazınında çalışmaların bulunduğu, bu çalışmalardan biri Dinçoflaz (2009) tarafından yapılan “Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Müdürlüğü’nün Kadın Yoksulluğu İle Mücadele Politikaları” isimli çalışmadır. Çalışmanın sonucunda “yoksulluk kavramının cinsiyet bazında farklı sorun alanları ile mücadele gerektirdiği, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik olarak duyarlılığın geliştirilmesi gerektiği, özel, sivil ve kamu kuruluşlarında toplumsal cinsiyet güçlendirme bakış açısının sağlanması, doğum, çocuk bakımı gibi hususlarda kadınların işten ayrılma gibi yaşadıkları dezavantajların giderilmesi hususunda özellikle kreş hizmetlerinin geliştirilmesi, ilk eğitim çağından itibaren çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği hususunda farkındalık sahibi olarak yetiştirilmesinin önemi” vurgulanmaktadır. Kadınların birçok alanda şiddetin farklı türleri ile mücadele halinde olduğu görülmektedir. Sosyal devlet anlayışı ile birlikte devlet politikaları ile “toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesi”, “toplumun bilinçlendirilmesi” ve “kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesi” için çalışmalar yürütülmekte, bu çalışmalarda ilgili AÇSHB, kolluk kuvvetleri, STK ve diğer paydaş kurumlar önemli görevler üstlenmektedir.

Bu doğrultuda “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu kapsamda;

Kanunun 3. maddesinde “barınma, gerekirse geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, sosyal ve mesleki anlamda rehberlik yapılması, hayati tehlikenin bulunması

halinde geçici koruma altına alınması, kişinin çalışma yaşamına katılımı için ihtiyaç duyulması halinde kreş imkânından yararlandırılmasına” değinilmektedir. Aynı kanunun 4. maddesinde ise “hâkim tarafından iş yerinin değıştirilmesi, kişinin evli olması halinde ayrı bir yerleşim yeri belirlenmesi, gerekli görölmesi halinde kişinin rızası ile birlikte 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu kapsamında kimlik ile ilgili bilgilerin değıştirilmesine” karar verilebilmektedir. Aynı kanunun 5. maddesinde ise “hâkim tarafından verilebilen önleyici tedbir kararlarına (hakarete bulunmama, evden uzaklaştırma, konuta, okula işyerine yaklaşmama, kişisel ilişki kurulması ile ilgili düzenlemeler vb.)” değinilmektedir. (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012).

17 Mart 2016 tarihli ve 29656 sayılı resmi gazete de yayımlanan “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Yönetmeliğı” kapsamında AÇSHB’nın İl Müdürlüklerine bağılı olarak kurulan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ile 5 Ocak 2013 tarihli ve 28519 sayılı resmi gazete yayımlanan “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” kapsamında olan Kadın Konukevi Müdürlükleri şiddet mağduru veya şiddete uğrama riski altında bulunan özellikle kadın bireylere barınma, bakım ve korunma hususunda hizmet sunmaktadır. Bu kapsamda hizmetlerin yürütölmesinde AÇSHİM bağılı sosyal hizmet merkezlerinde ŞÖNİM’i temsilen çalışan “Kadın İntikal Görevlileri” bulunmakta ve çalışma alanına giren vakalar ile gerekli mesleki çalışmaları yürütmektedirler. Yine sosyal ekonomik destek hizmeti de bu kapsamda ilgili mevzuata uygunluğu doğrultusunda sunulmaktadır. Ayrıca ihtiyaç sahibi kadınların SYDV’lerden, Belediyelerden ve STK’lardan sunulan hizmetlere erişimleri hususunda da bilgilendirme ve yönlendirmeler yapılmaktadır.

Kısaca göröldüğü üzere çeşitli olarak zorluklarla mücadele eden kadın ve çocuklar risk altındaki durumdan muhafaza edilerek gelecek planlaması hususunda psikolojik, sosyal, ekonomik ve istihdam anlamında da desteklendiğı görölmektedir.

2.3.6. Yoksulluk ve Sosyal Yardım Kapsamında Sunulan Hizmetler

Yoksulluk kavramı geçmişten günümüze bireyler aileler ve toplumların mücadele ettiğı sorunlar alanlarından bir tanesidir. Dünya Bankası (2001), yoksulluğı “asgari yaşam standardının altında kalma hali, maddi nitelikteki eksiklikler nedeniyle kaynaklara ve hizmetlere erişememe ve asgari bir yaşam düzeyini sürdüreceğ gelirden yoksun olma

halidir” şeklinde tanımlamaktadır (Karadağ, 2015: 2). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (1996) tarafından kabul edilen yaklaşımına göre ise “yoksulluk çok boyutlu olan ve genellikle okula kayıt oranı, okur-yazarlık oranı, temel sağlık önlemlerine ulaşma oranı gibi parasal olmayan göstergelerle ifade edilen bir olgudur” şeklinde tanımlanmaktadır.

Yoksulluk kavramı üzerine birçok çalışmanın bulunduğu, tanımlamasını yapabilmek adına birçok farklı sınıflandırma yapıldığı alan yazınında görülmektedir. Bununla birlikte yoksulluk kavramı açıklanırken yapılan çalışmalarda özellikle “mutlak yoksulluk” ve “görelî yoksulluk” kavramlarının üzerinde durulduğu görülmektedir. Kısaca değinmek gerekir ise “insanların hayatta kalabilmek için kendilerine gerekli asgari mal ve hizmetleri elde edememesi durumuna mutlak yoksulluk” denmektedir (Yavuzkanat, 2013:12). Mutlak yoksulluk üzerine çalışılırken “Gıda yoksulluğu (Minimum gıda sepeti yaklaşımı)” ve “Gıda ve gıda dışı yoksulluk (temel gereksinimler yaklaşımı)” yaklaşımları üzerinde de durulmaktadır. Diğerî ise; “ortalama insani bir hayatı sürdürebilmek için sahip olunması gereken gelire sahip olamama veya altında bir gelire sahip olma durumu da görelî yoksulluk” şeklinde ifade edilmektedir (Ceren ve Erdem, 2019:7). Yoksulluk kavramı üzerine yapılan çalışmalarda bu iki tanımlamadan daha kapsayıcı olan bir “insani yoksulluk” kavramının da bulunduğu görülmektedir. Kavram “okuryazarlık, yetersiz beslenme, kısa yaşam süresi, ana-çocuk sağlığının yetersizliği, önlenabilir hastalıklara yakalanmak türünden temel insani yeteneklerden yoksun olma” şeklinde tanımlanmaktadır (Güneş,2012:155). Yapılan tanımlamalardan görüldüğü üzere yoksulluk daha ziyade iktisadi faktörlerle bağlantılı olarak değerlendirilse de kavramı açıklayabilmek adına daha kapsamlı olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Bu sorun yoksulluk kavramının tam olarak açıklanabilmesi adına temelde beslenme, güvenli ve sağlıklı bir ortamda bulunma, bakım ve gözetim altında olma, sağlıklı yaşayabilme, eğitime katılabilme vb. unsurların tümüyle değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Ceren ve Erdem, 2019:7).

Yoksulluğa sebebiyet veren hususlar birçok bilim tarafından ilgi çekici bulunarak konu ile ilgili araştırmalar yapılmış, çeşitli fikirler üretilmiştir (Aygen,2016:151). Yoksulluğun olası nedenleri; işsizlik, hastalık, engellilik, psikolojik problemler, ailelerin kalabalık oluşu, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, düşük eğitim düzeyi, boşanma, terk edilme veya başka bir sebeple eş kaybı vb. olarak ifade edilebilir (Zastrow,2010:176).

Yoksulluğun nedenleri her bölge, toplum veya ülke için aynı olmamakla birlikte bölgelerin, toplumların, ülkelerin ilerlemiş olma düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir. Yoksulluğun sebebi olarak kapsayıcı bir şey söylemek gerekir ise; üretim kısıtlılığı, üretilenlerin adaletli bir şekilde kullanıma sunulmaması ifade edilebilir.

Görüldüğü üzere yoksulluk ülkelerin, toplumların geçmişten günümüze kadar süregelen bir problemi olmakla birlikte, yoksulluk üzerine yapılan çalışmalar ile sebep ve sonuçları belirlenmeye çalışılmakta, analizler yapılmaktadır. Yoksulluk üzerine yapılan çalışmalarda derecelendirmesinin işsizlik, sosyal güvencesi olup olmama durumu, sosyal yardım alma durumu, gelir durumu, gıda alım gücü gibi birçok farklı değişken üzerinden incelenmesi yapılmıştır. Bu çalışmalardan bir tanesinin de Yavuzkanat (2013) tarafından yapılan “Türkiye de illerin yoksulluk riskinin ölçülmesi üzerine bir yöntem önerisi” isimli çalışmadır. Bu çalışmanın diğerlerinden farklı olarak “parasal ve parasal olamayan” birden çok değişkenin birlikte değerlendirilerek bir yoksulluk derecelendirmesi yapması olup yapılan çalışma sonucunda Türkiye nin illeri risk derecelerine göre “Çok düşük yoksulluk riski”, “Düşük Yoksulluk Riski”, “Orta Yoksulluk Riski” , “Yüksek Yoksulluk Riski” ve “Çok Yüksek Yoksulluk Riski” olarak sınıflandırılmıştır. Çalışmada “Trabzon ilinin 2011 yılında 19 yaş altı doğum yapan annelerin oranı en az olan 3 ilden biri olduğu, yine aynı yıl en çok göç veren 3 ilden biri olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada Trabzon ilinin analiz öncesinde orta düzeyde yoksulluk riski öngörülmüş, analiz sonrasında yüksek yoksulluk riskine sahip olduğu belirlenmiş fakat düşük yoksulluk eğiliminde olduğu” tahmin edilmiştir. İller ve bölgeler bazında çıkarımların böylelikle daha sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi, politikalar üretilmesi adına faydalı bir çalışma olarak görülmektedir.

Yoksulluk, günümüz dünyasının en büyük sorunlarından biri olmakla birlikte, ekonomik kalkınma düzeyi yüksek olan gelişmiş ülkelerde dahi görülebilen bir olgu haline gelmiştir (Aygen,2016:151). Yoksullukla mücadele kapsamında ülkemizde dâhil tüm dünyada geçmişten günümüze çeşitli çalışmalar yürütülmüş, politikalar geliştirilmiştir. Sanayileşme öncesi dönemlerde yoksullara yardımlar hayır kurumları, dini kurumlar, komşular tarafından yerine getirilen planlı olmayan faaliyetler halinde iken daha sonra gelişen sosyal refah anlayışı ve yoksulluğun giderek daha büyük bir problem haline gelmesi sonucunda sosyal devlet, sosyal refah devleti gibi kavramlar gündeme gelmeye başlamıştır.

Dünyada ilk sosyal refah faaliyetlerinin planlı ve programlı şekilde uygulanmaya başladığı yer Avrupa kıtası olup, İngiltere’de 1601 yılında çıkarılan “Yoksullar Yasası” ve “1834 yasaları” diğer ülkelere yol gösterici çalışmalar olmuştur (Akyüz, 2008:59). Refah devletinin ortaya çıkışında, sanayileşmenin, kapitalizm anlayışı kırdan kente göç, işveren ve işçi sınıfı gibi ayrımlar, demokrasi anlayışının yayılması gibi birçok ekonomik, siyasi ve politik değişimler çok önemli bir rol oynamış, geçmiş dönemde faaliyet gösteren hayırseverlik örgütleri ihtiyaçları karşılamakta zorlanır hale gelmiştir. (Özdemir, 2007: 185). İkinci dünya savaşı sonrasında Avrupa da sosyal refah devleti anlayışında asıl gelişim görülmeye başlanmış ve sağlık, eğitim, çalışma, işçi ve işveren hakları gibi konularda koruyucu devlet müdahaleleri görülmeye başlanmıştır. Bu süreç ülkelerin o dönemlerde sosyal refah doğrultusunda değişen anlayışın etkileri “1949 Alman anayasası, 1947 İtalyan Anayasası, 1958 Fransa Anayasası” metinlerinde de görülmüştür (Bulut, 2003: 177). O dönem sosyal devlet anlayışı kapsamında atılan diğer önemli adımlar ise şu şekildedir; “Atlantik Paketi (1941)”, “Philadelphia Bildirgesi(1944)”, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948)”, “Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi”, “Avrupa Sosyal Şartı”, “Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi” bunlardan bazıları olarak söylenebilir (Özdemir, 2007: 199-200). Ülkemizde de sosyal devlet kavramı birinci olarak “*Türkiye Cumhuriyetinin başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti*” olduğu 1961 Anayasası’nda yer almıştır (Türkoğlu, 2013:293). Söz konusu metinler ve sosyal devlet anlayışı ile birlikte günümüzde temel insan hakları önem kazanmış, insan onuruna yakışır şekilde yaşama, eğitim, sağlık, işkence ve ayrımcılık görmeme vb. temel prensipler kabul görmüştür.

Kısaca tanımlama yapmak gerekirse sosyal devlet; “toplumda sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla, devletin sosyal ve ekonomik hayata aktif bir şekilde müdahalesini gerekli ve meşru gören bir devlet anlayışıdır” (Özbudun,2010: 135). Sosyal devletin görevleri, temel olarak sosyal hizmetler ve sosyal politika uygulamaları içerisinde “Sosyal güvenlik, eğitim, sağlık ve gelirin yeniden dağıtımı” olmak üzere genel olarak dört başlığa ayrılabilir (Karagöz, 2020:149). Dünya genelinde yaşanan ekonomik buhranlar, siyasi hareketler doğrultusunda zaman zaman yoksullukla mücadele zorluklar yaşanmış olsa da her dönem bir şekilde dezavantajlı kesimler desteklenmeye devam etmiştir. Bu doğrultuda yapılan sosyal refah faaliyetlerinden en köklü olan sosyal yardımlara değinmek gerekmektedir.

Sosyal yardımın tanımlamasının yapılması gerekir ise “yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan, kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanı olarak ifade edilmektedir sosyal yardım” şeklinde tanımlanmaktadır (DPT, 2001: 51). Bir diğer tanımlamada ise sosyal yardım şu şekilde ifade edilmektedir; “Muhtaçlık tespitine göre yoksullara karşılıksız olarak verilen ve onları kendilerine yeterli duruma getirmek amacıyla yapılan ayni ve nakdi yardımlardır” (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010: 28).

Çağdaş toplumların muhtaç grupları destekleyici ve gözetici doğrultudaki rol ve görevlerinin getirdiği bir durum olarak meydana gelen “kamusal sosyal yardımlar” dezavantajlı gruplar için değerli bir olgudur. (Öğülmüş, 2011:84). Sosyal yardımlar dezavantajlı kesimlerin olumsuz şartları giderilinceye dek desteklenmesi ve kendi kendilerine yetebilecek duruma gelene kadar ekonomik desteklerinin sürdürülmesinin sağlanmasıdır. Görüldüğü üzere yoksullukla mücadele kapsamında bireylerin, ailelerin ve toplumların refah düzeyini arttırabilmek, en azından asgari bir seviyede tutabilmek hedef olarak görülmekte sürecin devamında ise bireylerin, ailelerin ve toplumların kendi başlarına ayakta durabilecekleri bir yapıya kavuşmaları için uğraşmaktadır. Sosyal yardımlara en fazla ihtiyaç duyan gruplar “yaşlılar, engelliler, çocuklar, kadınlar” olarak sayılabilir. Ülkemizde, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından söz konusu dezavantajlı gruplara AÇSHİM ve SYDV aracılığı ile “Evde Bakım Yardımı, SED, Şartlı Eğitim, Şartlı Sağlık, Gıda Yardımı, Kömür Yardımı, Diğer Aile Yardımı vb.” çeşitli yardımlar sağlanmaktadır. Bunun dışında Belediyeler, STK, Dernekler vb. kurum ve kuruluşlar tarafından da çeşitli yardımlar sağlanmaktadır.

“Sosyal Ekonomik Destek Alan Bireylerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği” isimli çalışma doğrultusunda çalışmanın konusu olan SED hizmeti hakkında aşağıda hizmetin muhtaçlık kriteri, kimlerin hizmetten ne kadar süre ile faydalanacağı gibi hususlara dair detaylı bilgi verilecektir.

2.3.6.1. Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti

Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının farkındalık faaliyetleri doğrultusunda son yıllarda sosyal ekonomik destek talebinin arttığı görülmektedir. Sosyal ekonomik destek talebinde bulunan ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan psikolojik ve sosyal sorunlar içerisinde olduğu, asgari hayat standartlarına ulaşmakta sıkıntı yaşadıkları, kişilerin kendi kendine yetebilen, sorunlarını çözme becerisine sahip bireyler olma konusunda sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Ailelerin genellikle boşanma, eşin cezaevinde veya engelli oluşu, eşin vefat etmesi, işsizlik, küçük yaşta çocuğun veya bakıma muhtaç bireyin varlığı gibi koşulların içerisinde söz konusu sorunlarla, stresle baş etmesi, kendi kendine yetebilen bir düzeye gelmesi beklenmektedir. Bu hususta yukarıda bahsedilen sosyal destek sistemlerinin aktif bir şekilde çalışmasının bireyin karşılaştığı sorunlara, strese karşı baş etme ve kendi kendine yetebilme konusunda ne kadar gerekli olduğu görülmektedir. AÇSHB'den SED almakta olan söz konusu bireylerin ve ailelerin sosyal destek sistemlerinden yeterince destek göremeyerek kurum ve kuruluşlara müracaat etme ihtiyacı içerisinde oldukları düşünülmektedir.

SED hizmeti, bireylerin kendisi, yakını veya kurum aracılığı ile yapılan başvurular üzerine ilgili SHM Müdürlüğünce aileler hakkında yapılan sosyal inceleme sonucunda belirtilen muhtaçlığın tespiti ile verilmektedir. Çocuk üzerinden verilen bir sosyal yardım olup, ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda süreli veya geçici (tek seferlik) olarak verilebilmektedir. Ailelerin sosyal ekonomik yoksunluk durumu süreli hizmet modeli ile giderilebilecek durumda ise 1 yıl süreli olarak SED hizmeti başlatılmakta, hizmetin amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının tespiti amacıyla ilgili SHM Müdürlüklerince 3 aylık dönemlerle ailelerin denetimleri yapılmaktadır. 1 yıllık süre içerisinde veya sonunda ise söz konusu sosyal ekonomik yoksunluk durumu giderilmiş, aile kendi kendisine yetebilecek duruma gelmiş ise verilen destek sonlandırılmaktadır. 1 yılın sonunda ailenin halen desteklenmesi gerektiği kanaati var ise yapılan sosyal inceleme ile birlikte aile 2 yıl süreli olarak SED hizmeti ile desteklenmeye başlanmaktadır. Sonrasında süreç yine 3 aylık dönemlerle takip edilerek devam etmektedir. Yapılan çalışma süreli olarak SED hizmeti alan aileler ile gerçekleştirilmiştir. Aşağıda ilgili mevzuat hakkında bilgi verilmektedir.

“2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununun” 26’ncı maddesine ve 3/6/2011 tarihli ve 633 sayılı “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin” 2’nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (g) bentleri ile 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine dayanılarak hazırlan “Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik” kapsamında hizmet sunulmaktadır (633 Sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011).

Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelikte “muhtaçlık” ve “sosyal hizmet desteği” tanımlarına değinilmekte fayda görülmektedir.

Muhtaçlık; kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını ve diğer aile bireylerini, bulundukları mahallin hayat şartlarına göre asgari seviyede geçindirmeye yetecek geliri, malı veya kazancı bulunmama hali şeklinde tanımlanmıştır (Daşlı, 2018: 137). Sosyal hizmet desteği sağlanması konusunda muhtaçlık diğer bir ifade ile bireylerin ve ailelerin sosyal ve ekonomik anlamda bir ihtiyacın giderilebilmesi hususunda yoksunluk içerisinde olma, herhangi bir konuda işlevselliğini kaybetmiş olma durumu olarak da ifade edilebilir.

Yönetmeliğin 6. maddesinde söz konusu Muhtaçlık tanımı içerisinde yer alan ve sosyal ekonomik destek hizmetinden yararlanacak olan kişiler;

“Haklarında bakım tedbiri kararı verilerek sosyal hizmet kuruluşlarında bakılan ve desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları yanına verilebilecek çocuklar” , “Ekonomik yoksunluk nedeniyle, desteklenmedikleri takdirde korunmaya muhtaç duruma düşecek olanlardan haklarında bakım tedbiri kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlandırılarak ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar” , “Bakım tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle, sosyal hizmet kuruluşlarından veya koruyucu aile yanından ayrılanlardan iş ve meslek edinme kursuna veya eğitimlerine devam eden veya bir iş ve meslek sahibi olamayıp desteklenmedikleri takdirde muhtaç duruma düşecek olan gençler” , “Olağanüstü bir felaket, tabii afet, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar ile hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan veya vefat eden kişilerin çocukları” şeklinde belirtilmektedir.

Ayrıca yukarıda SED hizmetinden faydalanabilecek çocuklar, bu sosyal yardımdan en fazla “on sekiz yaşını tamamlayıncaya” kadar yararlandırılır. Ancak on sekiz yaşından sonra ekonomik destek verilmesine istisna durumlarda müsaade edildiği yönetmelikte görülmektedir. Bunlar şu şekilde ifade edilmektedir; “Birinci fıkra kapsamında ekonomik destek almakta iken on sekiz yaşını dolduranlardan, desteklenmedikleri takdirde eğitime devam edemeyecek durumda olan orta öğretim öğrencileri yirmi yaşına kadar”, “ekonomik destek almakta iken on sekiz yaşını dolduran çocukların meslek edinme kursuna devam etmesi halinde, kurs süresince en fazla bir yıla kadar”, “bakım tedbiri kararı uzatılanlardan yükseköğrenime devam edenler ise yirmi beş yaşına kadar”, “birinci fıkranın (c) bendi kapsamında olan gençlerden, iş ve meslek sahibi olamayan ve öğrenime devam etmeyenlere sürekli ekonomik destek hizmetinden en fazla iki yıl süresince, ön lisans veya lisans eğitime devam edenlere ise öğrenim süresi boyunca” destek verilebilmektedir.

Öncelikli olarak, sosyal ve ekonomik destek hizmetinden birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılanlar yararlandırılır. Birinci fıkranın diğer bentlerinde sayılanlardan, bütçe ödeneklerinin yeterliliği ölçüsünde yıl içinde hangilerine öncelik verileceğine Genel Müdürlükçe karar verilir (29284 Sayılı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 2015).

SED hizmetinin mevzuatı kapsamında faydalanabilecek gruplar, istisnaları, öncelik durumu gibi konularda bilgi paylaşımı yapıldıktan sonra, AÇSHB tarafından sunulan hizmetlerin boyutlarını anlayabilmek adına ayrılan ödeneklere, yapılan harcamalara faydalanan kişi sayısına aşağıda değinilmektedir.

2017-2018-2019 yılı Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetlerine Harcanan Ödeme Miktarı; AÇSHB tarafından hazırlanan 2019 yılı faaliyet raporundan elde edilen verilere göre 2017 yılında sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine harcanan toplam miktarın 80.147.649.867 TL (yılsonu harcama) olduğu, 2018 yılında sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerine harcanan miktarın 71.584.256.371 TL (yılsonu harcama) olduğu ve 2019 yılında sosyal güvenlik ve sosyal yardım için harcanan miktarın 105.315.166.301 TL (yılsonu harcama) olduğu bilgisi edinilmiştir. Yine AÇSHB’ nın bu ödenekten SYGM’ne ayırdığı 2019 yılına ait yılsonu harcamasının 22.855.970.303 TL olduğu öğrenilmiştir. (AÇSHB, 2020:58)

Yıllara Göre Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Uygulaması Kapsamında SED Verilen Çocukların Sayısı ve Kullanılan Ödenek Tutarı incelendiğinde; AÇSHB tarafından hazırlanan 2019 yılı faaliyet raporundan elde edilen verilere göre 2018 yılında Koruma Altına Alınmadan Ailesi Yanında Desteklenen toplam çocuk sayısı 161.888 iken 2019 yılında 173.011 olduğu, hakkında koruma kararı olup ailesi yanında desteklenen çocuk sayısı 2018 yılında 1.150 iken 2019 yılında 861 olduğu, kuruluş bakımından ayrılan gençlerden desteklenen sayısı 2018 yılında 1607 iken 2019 yılında 1850 olduğu, diğer (geçici destek, evlenme yardımı hastalık kaza) kapsamında desteklenen sayısı 2018 yılında 21.121 iken 2019 yılında 23.185 olduğu, 2019 yılında toplam 198.907 çocuk veya gencin sed hizmeti ile desteklenmiştir. İfade edilen bu destekler kapsamında 2018 yılında kullanılan toplam ödenek 1.096.121.923 iken 2019 yılında ödenen sosyal ekonomik destek tutarının 1.389.135.169 olduğu bilgisi edinilmiştir. (AÇSHB, 2020:97)

AÇSHB tarafından hazırlanan 2019 yılı faaliyet raporundan elde edilen verilere göre; 2019 yılında Sosyal ekonomik destek hizmetinden; 44.382 okul öncesi çocuk, 102.572 ilkokula devam eden çocuk, 25.895 ortaöğretime devam eden çocuk, 1.618 orta öğretim seviyesinde olup eğitimine devam etmeyen çocuk, 58 yüksek öğretime devam eden çocuk ile toplam 174.525 sayıda çocuk faydalanmıştır. (AÇSHB, 2020:98)

Yukarıda ilgili mevzuat ve sosyal yardım istatistikleri hakkında bilgi verilmiş olup “Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyinin İncelenmesi; Trabzon İli Örneği” isimli çalışmada da bu noktada Trabzon ilinde sosyal ekonomik destek hizmeti almakta olan bireylerin aile, sosyal çevre ve diğer kişilerden algıladığı sosyal destek üzerine bir araştırma yapılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölüm alt başlıklardan oluşmaktadır. İlk olarak araştırmanın konusu, genel çerçevesi anlatılacak, daha sonra araştırmanın problemi, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın hipotezleri, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, sınırlılıkları ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilecektir.

3.1.Araştırmanın Konusu

Araştırma Trabzon Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne (AÇSHİM) bağlı Sosyal Hizmet Merkezlerinde yürütülmüştür. Trabzon'da AÇSHİM'ne bağlı beş sosyal hizmet merkezi müdürlüğü bulunmaktadır. Ortahisar, Vakfıkebir, Of, Sürmene ve Akçabaa ilçelerinde bulunan sosyal hizmet merkezlerinde çocuk, genç, engelli, yaşlı bireylere ve ailelerine yönelik koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık merkezli sosyal hizmetler yürütölüp ve sosyal hizmet müdahaleleri ve takipleri gerçekleştirilmektedir.

Sosyal hizmet merkezlerinde yürütölen ve araştırmamızın da konusu olan bir hizmet türü sosyal ekonomik destektir. Özellikle değışen yaşam koşullarından dolayı ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları durumlarda çocuklarının aile ortamından uzaklaşmadan gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi amacıyla uygulanan maddi ve psikososyal destek hizmeti olarak sunulan bu hizmet bakım tedbiri olan çocuklara, ekonomik durumlarından dolayı korunmaya muhtaç duruma düşecek çocuklara, bakım tedbiri kararı sona eren ancak bakılmadığı zaman korunmaya muhtaç duruma düşecek gençlere, olağanüstü yaşam olayları yaşayan (kaza, doğal afet, hastalık vb.) ve kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayamayan bireylere verilmektedir.

AÇSHB tarafından birey, aile ve grupların sorunlarla baş edebilmeleri, kendi kendilerine yetebilmeleri adına Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması kapsamında SED hizmetleri yasalaştırılmış ve söz konusu birey, aile ve gruplar ile yapılan çalışmalarda sosyal destek sistemlerinin aktif bir şekilde yürütölmesi

hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmamızda da sosyal ekonomik destek alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve makro sosyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Problemi

Araştırmada “Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aramaktayız.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sosyal destek kavramın temelleri Caplan (1974), Cobb (1976) ve Cassel (1976) tarafından atılmıştır. Cobb (1976)’a göre “sosyal desteğim bilgi olduğu ve bu bilginin kişinin bakıldığına, sevildiğine, saygı duyulduğuna, kendisini bir ilişkiler ağına ait hissettiğine ve karşılıklı yükümlülükleri olduğuna inanmasına neden olan bilgi” olduğu düşünülmektedir. Caplan (1974) ise “sosyal desteğin ihtiyaç duyulduğu zamanlarda araçsal ya da bilgisel rehberlik sağlayıcı olduğu” kanaatindedir. Cassel (1976)’ya göre ise “sosyal destek, stresin yaralayıcı ve olumsuz etkisine karşı bireyi koruyan bir faktör” olarak değerlendirilmektedir (Kozaklı, 2006: 44).

Sosyal desteğin stres verici olayların etkisini azalttığı, sosyal destek sorunların etkileniş biçimlerini olumlu yönde etkilediği, sosyal destek sorunlarla başa çıkma konusunda kişiyi güçlendirdiği, sosyal desteğin destekleyici etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Günümüzde aileler, belirli dinamikleri bulunan, anne baba, çocuklar ve varsa diğer aile üyelerinin belirli rol ve sorumlulukları paylaştığı bir toplumsal yapıdadır. Bu hususta aile dinamiklerinin birbirlerini etkilemesi algıladıkları sosyal destek ile ilişki olmaktadır. Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin kişide bıraktığı etki ile ilgilidir. Kişinin çevre ile iletişim kapasitesi sosyal ağ olarak adlandırılmaktadır. Sosyal ağın destekleyici olarak algılanması ise algılanan sosyal desteği ifade etmektedir (Şimşek vd.. 2018: 97). Sosyal destek sisteminde yaşanan azalma da bireyin psikososyal sağlığını etkileyebilmektedir (Kim vd.. 2014: 4) .

AÇSHB, aile üyelerinden herhangi birinin ölüm veya boşanma gibi bir sebeple kaybı, aile üyelerinden herhangi birinin hastalık sonucu ciddi bir fonksiyon kaybı

yaşaması, ailelerin iç dinamiklerinde değişikliklerin görülmesi gibi durumların yaşanması durumunda aile üyelerinin algıladıkları sosyal desteğin azalacağından dolayı sosyal ekonomik destek hizmeti sunmaktadır. Sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin yaşanabilecek problemlere ilişkin ailelerin kendi ailelerinden, çevrelerinden veya özel kişilerden görecekları sosyal destek, çoğu zaman ailelerin sorunlarla baş edebilmeleri ve yaşadıkları olay ile ilgili olarak streslerinin azalması konusunda etkili olmaktadır. İlgili alanyazında sosyal ekonomik destek hizmetinin ailenin psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan sağlığını koruması hususunda etkili olduğuna ilişkin bazı araştırmaların olduğu görülmektedir.

İlgili alanyazında 1970'li yıllardan itibaren önem kazanan ve araştırılmaya değer görülen Sosyal Destek Kavramına ilişkin yerli alanyazında da çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Ancak çalışmamızın konusu olarak belirlenen sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerine ilişkin çalışmaların sınırlı sayıda olmasından dolayı üzerinde çalışılması gereken farklı boyutların olduğu görülmektedir. Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti alan bireylere yönelik yapılması planlanan bu çalışmada bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve makro sosyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin tespiti amaçlanmakta olup sosyal destek algı düzeyi ile sosyo-ekonomik faktörlerin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Edinilen bilgiler doğrultusunda bireylerin, ailelerin ve toplumun bu sorunlarına çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır. Yapılması planlanan çalışma sonucunda elde edilecek verilerle; AÇSHB tarafından aile ve bireyler uygulanan sosyal hizmet modellerinin niteliğinin arttırılmasında destek olacağı, AÇSHB tarafından sonraki süreçte üretilen sosyal politikalara katkı sunacağı, değişen Türk toplum yapısının farklılaşan sosyal dinamiklerin aydınlatılmasına özgün bir değer sunacağı, Trabzon ili örneklemini içerisinde yürütülecek olması ile özgün bir çalışma ortaya koyularak alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada Trabzon ili örneğinden yola çıkılarak Trabzon AÇSHİM'ye bağlı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerinden sosyal ekonomik destek hizmeti alan 200 kişi ile sosyodemografik bilgiler anketi ve algılanan sosyal destek ölçeği uygulanarak görüşme yapılmıştır. Görüşmelere başlanmadan önce bakanlıktan izin alınmış ve

18.02.2020 (Ek-3) tarihinde bakanlık izni geldikten sonra görüşmelere başlanmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından 20.02.2020 ve 20.04.2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Trabzon AÇSHİM'ye bağlı beş Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünden 2019 yılının tamamı ve 2020 yılının ilk 2 ayında süreli sosyal ekonomik destek alan kişiler oluşturmaktadır. Buna göre toplam 1.456 kişinin (1.362 'sinin kadın, 94'ünün erkek) yardım aldığı tespit edilmiştir. Evrenin 5 Sosyal Hizmet Merkezine dağılımı yaklaşık olarak şu şekildedir; Akçaabat SHM Müdürlüğünde 233 (218 kadın- 15 erkek) kişinin, Vakfıkebir SHM Müdürlüğünde 199 (178 kadın- 21 erkek) kişinin, Ortahisar Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde 775 (737 kadın- 38 erkek) kişinin, Of SHM Müdürlüğünde 95 (91 kadın- 4 erkek) kişinin ve Sürmene SHM Müdürlüğünde ise 154 (138 kadın- 16 erkek) kişinin faydalandığı tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda bu çalışmanın örnekleme evrenden tesadüfî örneklem yöntemi ile seçilen 200 (179 kadın- 21 erkek) kişi ile sınırlıdır. Örneklem grubunun dağılımı ise şu şekildedir; Ortahisar SHM Müdürlüğünden 107 (9 erkek- 98 kadın) kişi, Akçaabat SHM Müdürlüğünden 33 (3 erkek-30 kadın) kişi, Vakfıkebir SHM Müdürlüğünden 27 (5 erkek-22 kadın) kişi, Sürmene SHM Müdürlüğünden 21 (3 erkek ve 18 kadın) kişi ve Of SHM Müdürlüğünden 12 (1 erkek-11 kadın) kişi şeklindedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilecek veriler Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nde elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

H1a: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

H1b: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yaşlarına göre farklılaşmaktadır.

H1c: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılaşmaktadır.

H1d: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri medeni haline göre farklılaşmaktadır.

H1e: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H1f: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H1g: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri aylık gelire göre farklılaşmaktadır.

H1h: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri hanedeki kişi sayısına göre farklılaşmaktadır.

H1i: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşmaktadır.

H1j: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri ikamet ettiği yere göre farklılaşmaktadır.

H1k: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yakın oldukları akrabalarına göre farklılaşmaktadır.

H1l: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal ekonomik destek birimine başvuran kişiye göre farklılaşmaktadır.

3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma Trabzon AÇSHİM' ye bağlı sosyal hizmet merkezlerinde gerçekleştirilmiş olup araştırmanın evrenini sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalanan tüm müracaatçılar oluşturmaktadır. Sosyoekonomik ve Demografik Anket Formu ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanan 200 müracaatçı örneklemimizi teşkil etmektedir. Tablo 1.'de araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri belirtilmiştir.

Tablo 1. Tanımlayıcı İstatistik İle İlgili Bulgular

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	179	89,5
Erkek	21	10,5
Yaş		
18-65	197	98,5
66-79	1	,5
80-99	2	1,0
Eğitim Durumu		
Okur-Yazar Değil	6	3,0
Okur-Yazar	15	7,5
İlkokul	91	45,5
Ortaokul	33	16,5
Lise	44	22,0
Ön Lisans	5	2,5
Lisans	6	3,0
Medeni Hali		
Evli	109	54,5
Bekar	14	7,0
Dul	6	3,0
Boşanmış	71	35,5
Çocuk Sayısı		
1	44	22,0
2	78	39,0
3	40	20,0
4 ve üzeri	38	19,0
Çalışma Durumu		
TYP Kapsamında Kamu Çalışanı (İş Kur)	9	4,5
Özel Sektör Çalışanı	4	2,0
İşsiz	145	72,5

Tablo 1. (Devamı)

Değişken	N	%
Diğer	42	21,0
Ailenin Toplam Aylık Geliri		
2020,90 TL'nin altı	172	86,0
2020,90 TL	16	8,0
2020,90 TL'nin üstü	12	6,0
Hanede Oturan Kişi Sayısı		
2	30	15,0
2-5	144	72,0
6 ve üzeri	26	13,0
Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumu		
Emekli Sandığı	9	4,5
Bağkur	11	5,5
SSK	32	16,0
Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumu		
GSS Ücretli	2	1,0
GSS Ücretsiz	125	62,5
Yararlanmama	21	10,5
İkamet Ettiği Yer		
Köy	56	28,0
İlçe Merkezi	98	49,0
İl Merkezi	46	23,0
Yakın Olduğu Akraba		
Kendi Akrabaları	109	54,5
Eşinin/Eski Eşinin Akrabaları	34	17,0
Hiçbiri	57	28,5
Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuran Kişi		
Kendisi	192	96,0
Bireyin Yakını	1	,5
Diğer	7	3,5
Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvurma Sebebi		
İşsizlik	30	15,0
Eşin Cezaevinde Oluşu	31	15,5
Eşin Ölümü	5	2,5
Eşin Engel ve Hastalık Durumu	11	5,5
Boşanma ve/veya Dul Olma Durumu	75	37,5
Küçük Yaşta Çocuğun veya Bakıma Muhtaç Bireyin Varlığı	29	14,5
Diğer	19	9,5
Daha Önce Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvurma Durumu		
Başvuru Yapmayan	163	81,5
Başvuru Yapan	37	18,5

Araştırmaya katılan bireylerin 179'unun (%89,5) kadın, 21'inin (%10,5) erkek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun Trabzon örnekleminde 2020 yılında sosyal ekonomik destek hizmetinden yararlanan 1.456 kişinin 1.362'sinin kadın ve 94'ünün de erkek olduğu tespit edilmiştir. Örneklem grubunu oluşturan erkeklerin toplam hizmet alan erkeklere oranının % 22,34' ü ve örneklem grubunu oluşturan kadınların da toplam hizmet alan kadınlara oranının %13,14' ü olduğu görülmektedir. Hizmetten faydalanan bireylerin büyük çoğunluğunun kadınlar olduğu, bu durumun da verilerdeki cinsiyet dağılımını da açıkladığı görülmektedir. Bu durumun çocukların bakımı üzerinden alınan bir sosyal yardımın; ataerkil toplum yapısının kültürel özellikleri doğrultusunda çocukların bakım sorumluluğun genellikle kadın bireylerin sorumluluğu olarak görülmesi, erkek bireylerin kadınlara oranla daha fazla iş hayatında yer alması ile açıklanabilmektedir. TÜİK verilerine göre; 2018 yılında Türkiye'de 15 yaş ve üzeri yaştaki istihdam edilenlerin oranı %47,4 olup bu oran kadınlarda % 29,4 erkeklerde ise %65,7 olduğu görülmüştür. Yine 2018 yılında hanesinde 3 yaşın altında çocuğu olan 25-49 yaş grubundaki kadın istihdamı oranı %26,5 iken erkeklerin istihdam oranının %90,4 olduğu görülmüştür. Trabzon örnekleminde elde edilen verilerin TÜİK' den elde edilen veriler doğrultusunda Türkiye için de genellenebilir olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin 197'sinin (%98,5) 18-65 yaşları arasında, 1'inin (%0,5) 66-79 yaşları arasında ve 2'sinin (%1) 80-99 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumları incelendiğinde 6'sının (%3) okuryazar olmadığı, 15'inin (%7,5) okuryazar olduğu, 91'inin (%45) ilköğretim mezunu, 33'ünün (%16,5) ortaokul mezunu, 44'ünün (%22) lise mezunu, 5'inin (%2,5) ön lisans mezunu ve 6'sının (%3) lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; 2008-2018 yılları arasında, 25 ve daha yukarı yaşta olan ve en az bir eğitim düzeyini tamamlayanların toplam nüfus içindeki oranının 2018 yılında %90,1 olduğu, bu durum cinsiyete göre incelendiğinde 2018 yılında kadınlarda %84,5 ve erkeklerde %95,9 olduğu görülmüştür. En az üniversite mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştaki nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2018 yılında %19,9 olarak belirlendiği görülmüştür. Cinsiyete göre incelendiğinde bu oran 2018 yılında kadınlarda %17,5, erkeklerde ise %22,4 olduğu görülmüştür. (TÜİK, 2018)

Araştırmaya katılan bireylerin medeni halleri incelendiğinde 109'unun (%54,5) evli, 14'ünün (%7) bekar, 6'sının (%3) dul ve 71'inin (%35) boşanmış olduğu tespit

edilmiştir. Bireylerin sahip oldukları çocuk sayısı incelendiğinde 44'ünün (%22) 1, 78'inin (%39) 2, 40'ının (%20) 3 ve 38'inin (%19) 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Evlenen çiftlerin sayısı 2018 yılında 554 bin 389 iken 2019 yılında %2,3 azalarak 541 bin 424 oldu. Boşanan çiftlerin sayısı 2018 yılında 143 bin 524 iken 2019 yılında %8 artarak 155 bin 47 oldu.(TÜİK, 2019)

Araştırmaya katılan bireylerin çalışma durumları incelendiğinde 9'unun (%4,5) TYP kapsamında (6-9 aylık İş Kur Projesi) kamu çalışanı olduğu, 4'ünün (%2) özel sektör çalışanı, 145'inin (%72,5) işsiz olduğu ve 42'inin (%21) diğer mesleklerde çalıştığı belirlenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2020 yılı Temmuz döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 369 bin kişi azalarak 4 milyon 227 bin (% 13,4) kişi olduğu, 15-64 yaş grubunda işsizlik oranının ise %13,7 olarak belirlendiği, bu yaş grubunda istihdam oranı %48,3, işgücüne katılma oranı ise %55,9 olduğu görülmüştür.

Ailenin aylık gelir durumu incelendiğinde 172'inin (%86) 2020,90 TL'nin altında, 16'sının (%8) 2020,90 TL ve 12'sinin (%6) 2020,90 TL'nin üzerinde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. TÜİK 2019 verilerine göre ciddi maddi yoksunluk oranının 2019 yılında %26,3 olduğu, sürekli yoksulluk oranının ise %12,7 olduğu öğrenilmiştir. Bu doğrultuda araştırma bulgularımızdan elde edilen 172 kişinin bu oranlar içerisinde yer aldığı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularımızda yer alan 2020 TL ve üzeri aylık geliri olan (%28) ailelerin durumu incelendiğinde, istatistiksel olarak hanesinde 6 ve üzeri kişi bulunan (%26) katılımcıların oranı ile benzerlik gösterdiği araştırma çerçevesinde geniş aile diye ifade edebileceğimiz aile yapısı içerisinde yer aldığı, söz konusu gelirin de daha çok anneanne, babaanne tarafından (emekli maaşı) olarak sağlandığı dosya bilgilerinden öğrenilmiştir.

TÜİK 2018 verilerine göre geniş ailelerin %26,9'unun yoksulluk sınırının altında olduğu, tek kişilik hane halklarında bu oranın %12,8 olduğu, tek çekirdek aileden oluşan hane halklarının %20,2 sinin yoksulluk sınırının altında olduğu görülmektedir. Türk İş Kurumunun Araştırmasına göre 2020 Ekim ayında 4 kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarının (açlık sınırı) 2 482,28 TL gıda harcaması ile birlikte giyim, konut, ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri

ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarının ise (yoksulluk sınırı) 8.085, 62 TL olduğu öğrenilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin hanelerindeki kişi sayısı incelendiğinde 30'unun (%15) hanesinden 2, 144'ünün (%72) hanesinde 2-5 arasında ve 26'sının (%13) hanesinde 6 ve üzerinde kişi olduğu belirlenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; Türkiye'de 2012 yılında 3,69 kişi olan ortalama hane halkı büyüklüğünün azalma eğilimi göstererek 2019 yılında 3,35 kişi olduğu görülmüştür. Tek kişilik hane halklarının oranının 2019 yılında %16,9 olduğu, geniş aile olarak tanımlanan ve en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hane halklarının oranı 2019 yılında %15,0 olduğu ve çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halklarının oranının ise 2019 yılında %3,0 olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan bireylerin sosyal güvenceden yararlanma durumları incelendiğinde 9'unun (%4,5) emekli sandığından, 11'inin (%5,5) bağkurdan, 32'sinin (%16) SSK'dan, 2'sinin (%1) ücretli GSS'den, 125'sinin (%62,5) ücretsiz GSS'den yararlandığı ve 21'inin (%10,5) ise herhangi bir sosyal güvenceden yararlanmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde sosyal koruma kapsamında maaş (emekli/yaşlı, dul/yetim ve engelli/malül maaşı) alan kişi sayısı 2017 yılına göre %3,8 artarak 2018 yılında 13 milyon 766 bin kişiye yükseldiği, sosyal koruma kapsamında emekli/yaşlı ve dul/yetim maaşı alan kişi sayısı 2018 yılında 12 milyon 913 bin kişiye ulaştığı öğrenilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin ikamet ettikleri yerler incelendiğinde 56'sının (%28) köyde, 98'inin (%49) ilçe merkezinde ve 46'sının (%23) il merkezinde yaşadığı tespit edilmiştir. Türkiye' İstatistik Kurumu tarafından il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı incelendiğinde; 2019 yılında %92,8 olduğu ve diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranının da %7,2 olduğu belirlenmiştir. Bireylerin ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabaları incelendiğinde 109'unun (%54,5) kendi akrabaları ile, 34'ünün (%17) eşinin veya eski eşinin akrabaları ile yakın olduğu, 57'sinin (%28,5) ise hiçbir akrabası ile yakın olmadığı belirlenmiştir.

Sosyal ekonomik destek birimine kimin başvuru yaptığı incelendiğinde bireylerin 192'sinin (%96) kendisinin, 1'inin (%0,5) yakınının ve 7'sinin (%3,5) diğer bireylerin başvuru yaptığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin sosyal ekonomik destek birimine başvuru sebebi incelendiğinde 30'u (%15) işsizlik, 31'i (%15,5) eşin cezaevinde oluşu, 5'i (%2,5) eşin ölümü, 11'i (%5,5) eşin engel ve hastalık durumu, 75'i (%37,5) boşanma, 29'u (%14,5) küçük yaşta çocuğun veya bakıma muhtaç bireyin olması ve 19'u (%9,5) diğer sebeplerden dolayı başvuru yaptığı tespit edilmiştir.

TÜİK 2018 verilerine göre sosyal koruma yardımlarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payı ise %11,7 olarak gerçekleştiği, risk/ihtiyaç grupları bazında bakıldığında, emekli/yaşlılara yapılan harcamaların %5,7 ile en büyük paya sahip olduğu, bunu, %3,3 ile hastalık/sağlık bakımı harcamaları, %1,4 ile dul/yetim harcamaları, % 0,3 ile aile/çocuk harcamaları ve %0,3 ile de işsizlik harcamaları takip ettiği görülmüştür.

Daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapma durumu incelendiğinde 163'ünün (%81,5) daha önce başvuru yapmadığı, 37'sinin (%18,5) ise daha önce başvuru yaptığı belirlenmiştir.

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin 6. Maddesi kapsamında sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalandırılan katılımcıların yine aynı yönetmelik kapsamında ilk olarak 1 yıl süreli, sonrasında aile yapısında değişen bir durum olmaması, ihtiyacının devam etmesi halinde 2 yıl süreli olarak verilmeye devam edildiği bilinmektedir.

Ailelerin olumlu anlamda iş, aile, evlilik gibi durumlarında değişkenlik görülmesi, ailelerin fonksiyonelliklerini geri kazanmaları halinde ilgili sosyal hizmet merkezi ile iletişim kurarak veya kurum tarafından 3 aylık periyotlarla yapılan denetimlerde elde edilen bilgiler doğrultusunda yardımın sonlandırılabilmesi mümkündür. Yönetmelikte aynı zamanda ailenin sosyal yardım kapsamında çocuklarının bakım ve gözetimi sağlayabiliyor iken sıkıntı yaşaması üzerine bir süre kurum bakımına alınan çocukların ailenin durumu düzeltilmesi halinde sosyal yardım ile tekrar ailesinin yanına döndürülmesinin mümkün olduğu görülmektedir. Bu kapsamda araştırmaya katılan bireylerin %81,5 inin sosyal yardımı almaya başladığı andan itibaren yoksunluk durumunun devam ettiği, verilen sosyal yardım ile çocuklarının bakım ve gözetimini yerine getirebildiği, %18,5' inin ise yardımının sonlandırılacak değişim yaşadıktan sonra tekrar bir yoksunluk içerisine girdiği, tekrar bir sosyal yardım almasının uygun olarak düşünüldüğü görülmektedir.

3.8. Veri Toplama Araçları

3.8.1. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Anket Formu

Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olan hazırlanan Sosyo-ekonomik ve Demografik Anket Formu, sosyal hizmet birimine başvuran bireylerle ilgili olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, hanelerinde ikamet eden birey sayısı, ikamet ettikleri yer ve bu bireylerin sosyal hizmet birimine başvuru sebebi gibi sorulardan oluşmaktadır.

3.8.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Zimet ve ark. (1988) tarafından geliştirilen ve Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ), üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliğinin öznel değerlendirilmesi amacıyla kullanılmıştır.

Ölçek 12 madde ve her biri 4 madde olmak üzere aile, arkadaş ve özel bir insan alt boyutlarından oluşmaktadır. 7'li likert tipi geliştirilen ölçeğin her alt boyutundaki dört maddenin puanlarının toplanması ile alt ölçek puanı elde edilmiş ve bütün alt ölçek puanlarının toplanması ile de ölçeğin toplam puanı elde edilmiştir. Elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı tüm örneklem grupları için ,89 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı Tablo 2.'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Cronbach Alpha Katsayısı

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Alınabilecek Alt ve Üst Değerler	Cronbach Alpha Değeri
Aile (1,2,7,10 madde)	4	7-28	,960
Arkadaş (3,4,8,12 madde)	4	7-28	,958
Özel Bir İnsan (5,6,9,11 madde)	4	7-28	,952
Ölçek Toplam	12	21-84	,839

Tablo 2.'de görüldüğü üzere Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı değerinin ,839 olduğu görülmektedir. Orijinal ölçeğe yakın bir değer tespit edildiğinden bu ölçeğin güvenirlik katsayısının yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ölçek maddelerine ilişkin faktör analizi ise Tablo 3.'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Faktör Analizi

Alt Boyut	Maddeler	Faktör Ağırlığı	Madde Ortalamaları
Aile	1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.	,896	4,54
	2. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.	,920	4,59
	7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.	,873	4,63
	10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.	,889	4,70
Arkadaş	3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.	,910	2,84
	4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.	,877	2,65
	8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.	,894	2,95
	12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.	,873	2,87
Özel Bir İnsan	5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	,880	2,18
	6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	,853	2,32
	9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	,906	2,14
	11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.	,867	2,24

Tablo 3.'te görüldüğü üzere Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'ne ilişkin yapılan faktör analizinde ölçek maddelerinin orijinal ölçeğe uygun olarak üç alt boyutta toplandığı anlaşılmaktadır. İfadelere ait faktör yüklerinin ,853 ile ,920 arasında dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların en fazla “*Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.*” maddesinde yoğunlaştığı ($\bar{x}=4,70$), en az ise “*Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.*” maddesinde yoğunlaştığı ($\bar{x}=2,14$) anlaşılmaktadır.

3.9. Verilerin Analizi

Araştırma iki kısımdan oluşmaktadır. Araştırmanın teorik kısmı için sosyal destek üzerine oluşturulmuş alan yazını taranmış, konuyla ilgili kitap, makale, ve tezler (yüksek lisans, doktora) incelenerek araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın uygulama kısmında ise kurumlardan gerekli izinler alındıktan sonra sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere 25 ifade ve 2 bölümden oluşan anket uygulanmıştır. Birinci bölümde 14 sorudan oluşan Sosyoekonomik ve Demografik Anket Formu ve ikinci bölümde 12 maddelik Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği bulunmaktadır. Bu çalışmada yüz yüze anket uygulanarak veri toplanmıştır. Anketler gönüllülük esası dikkate alınarak uygulanmıştır. Trabzon ilindeki tüm sosyal hizmet merkezlerine gidilerek sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanmıştır. Uygulama sonucunda 200 adet anket elde edilmiş ve toplanan veriler Excel'e aktarılarak SPSS 23.0 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin toplanması aşamasında gönüllülük ve gizlilik ilkesi içerisinde veri toplamaya özen gösterilmiş; uygulanan anket ve yapılan nicel görüşmelerde kişinin kimliğine ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 23.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmış, çarpıklık ve basıklık katsayı değerlerine bakılmış ve Q-Q Plot dağılımları incelenmiştir. Ölçeğin normallik analizine ilişkin bulgular Tablo 4.'de belirtilmiştir.

Tablo 4. Normallik Analizine İlişkin Bulgular

Ölçek	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk			Çarpıklık	Basıklık
	İstatistik	Df	P	İstatistik	df	p		
Aile Desteği	,121	200	,000	,918	200	,000	,521	-,793
Arkadaş Desteği	,121	200	,000	,962	200	,000	,565	-,245
Özel Bir İnsan Desteği	,124	200	,000	,955	200	,000	-,374	-,697
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	,090	200	,000	,985	200	,031	,347	-,065

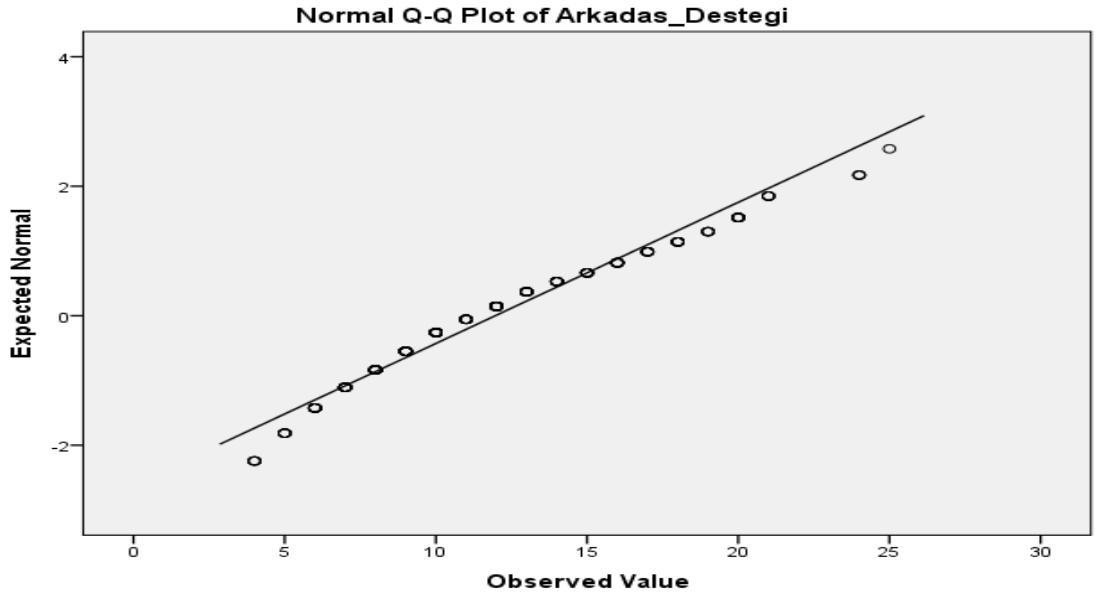
Tablo 4.'de görüldüğü üzere Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve alt boyutlarının p değerleri <0,05 olmasına rağmen çarpıklık ve basıklık değerleri +1 -1

arasında olduğundan ve Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4 ve Şekil 5'teki Q-Q Plot dağılımları normal dağılım üzerinde yığıldığından verilerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda normal dağılıma uygun olan değişkenler üzerinde parametrik testler kullanılmıştır.

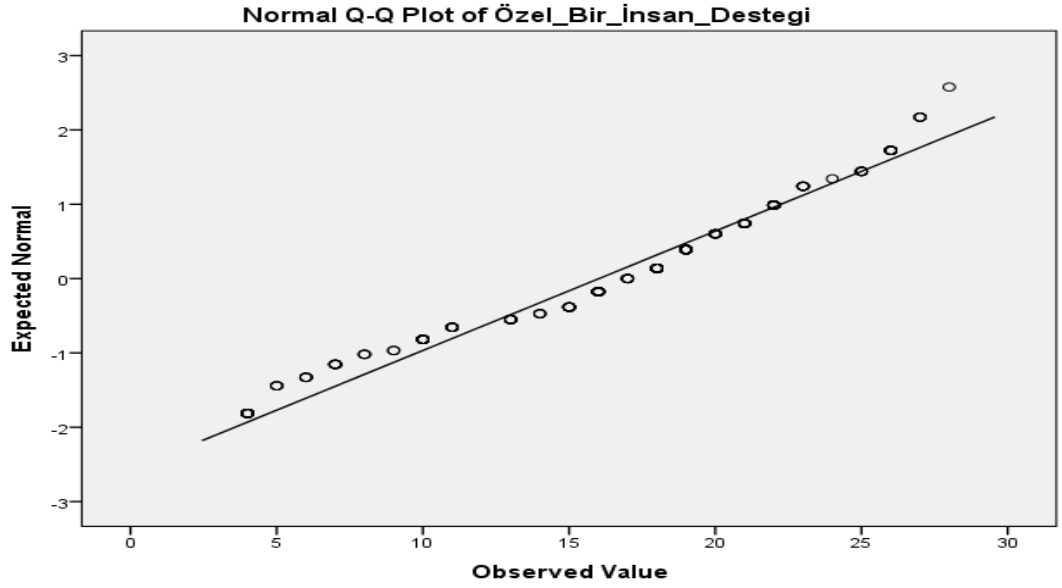
Şekil 2. Aile Desteği Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı

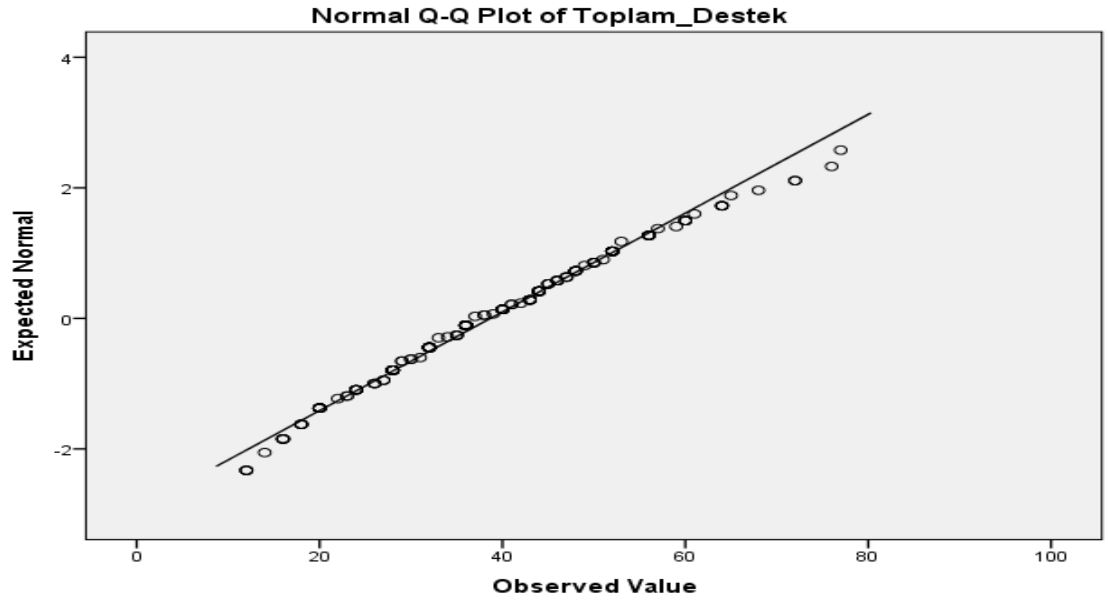
Şekil 3. Arkadaş Desteği Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı

Şekil 4. Özel Bir İnsan Alt Boyutu Q-Q Plot Dağılımı

Şekil 5. ÇBSDÖ Toplam Puanı Q-Q Plot Dağılımı

İkiden fazla bağımsız grup ortalamaları arasındaki niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı Post-hoc analizi olarak Tukey testi

kullanılmıştır. Araştırmanın sürekli değişkenleri arasında Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.BULGULAR

Bu bölümde sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 20.02.2020 ve 20.04.2020 tarihleri arasında Trabzon ilinde sosyal ekonomik destek hizmeti alan 200 bireye uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nden elde edilen bulguların tartışılması yapılarak, ölçeklerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara ve bulgulara yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Tanımlayıcı İstatistik

Bu bölümde, anket formunda yer alan 12 maddelik Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği maddelerine verilen yanıtlarla ilintili tanımlayıcı bulgular sunulmuştur.

Sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin algıladıkları sosyal desteğe ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmaları incelendiğinde aile desteği alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 10,69 standart sapmaları 5,71 olarak, arkadaş desteği alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 11,96 standart sapmaları 4,58 olarak, özel bir insan desteği alt boyutuna ilişkin puan ortalamaları 16,02 standart sapmaları 6,22 olarak ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanına ilişkin puan ortalamaları 38,68 standart sapmaları 13,22 olarak belirlenmiştir.

Tablo 5. Ölçek İle İlgili Betimleyici İstatistik

Ölçekler	Ort	S.S.	Min	Max
Aile Desteği Alt Boyutu	10,69	5,71	4,00	25,00
Arkadaş Desteği Alt Boyutu	11,96	4,58	4,00	25,00
Özel Bir İnsan Desteği Alt Boyutu	16,02	6,22	4,00	28,00
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam Puanı	38,68	13,22	12,00	77,00

4.2. Farklılık Analizine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, “*H1: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.*” hipotezini test etmek üzere gerçekleştirilmiş olan farklılık analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 6. Cinsiyete İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Cinsiyet	Sayı	Ort.	SS	Sh _x	t testi		
						t	df	P
Aile Desteği	Kadın	179	10,47	5,62	,42	-1,59	198	,112
	Erkek	21	12,57	6,27	1,36			
Arkadaş Desteği	Kadın	179	11,71	4,48	,33	-2,27	198	,024
	Erkek	21	14,09	5,03	1,09			
Özel Bir İnsan Desteği	Kadın	179	15,70	6,29	,47	-2,11	198	,036
	Erkek	21	18,71	4,92	1,07			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Kadın	179	37,89	12,91	,96	-2,48	198	,014
	Erkek	21	45,38	14,23	3,10			

Tablo 6.’da cinsiyete göre yapılan Bağımsız Örneklem T Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi toplam puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t=-2,48$; $p=,014$). Yapılan analiz doğrultusunda erkeklerin algıladıkları toplam sosyal desteğin kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alt boyutları incelendiğinde benzer şekilde erkeklerin kadınlara göre arkadaşlarından algıladıkları desteğin ($t=-2,27$; $p=,024$) ve özel bir insandan algıladıkları desteğin ($t=-2,11$; $p=,036$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. “*H1a: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Diğer bir deyişle araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin cinsiyetlerine göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin cinsiyetleri ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık

bulunmaktadır. Öyle ki sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin algıladıkları sosyal destek düzeylerin kadınlara göre istatistiksel açıdan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin arkadaşlarından ve kendileri için özel bir insandan algıladıkları sosyal desteğin de kadınlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Turgut (2014) tarafından yapılan algılanan sosyal destek ile duygusal zekâ düzeyinin iş tatminine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan 90 öğretmen, mühendis ve doktorun katıldığı çalışmada erkek olan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Gümüş (2015) tarafından yapılan evli bireylerin algıladıkları sosyal düzeyleri ile yaşam doyumlarının belirlenmesi amacıyla 246 kadın ve 254 erkeğin katıldığı çalışmada erkeklerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ancak ilgili alan yazında araştırma bulgumuzun tam tersini gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Sorias (1988) tarafından yapılan algılanan sosyal desteğin ruh sağlığını koruyucu etkisinin belirlenmesi amacıyla depresyonlu ve sağlıklı bireylerin katıldığı çalışmada erkeklerin kadınlara göre algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Sorias (1990) tarafından yapılan yaşam stresinin önlenmesinde algılanan sosyal desteğin etkisinin belirlenmesi çalışmasında da kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Altıparmak (2009) tarafından yapılan huzurevinde kalan bireylerin yaşam doyumu ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 130 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada kadınların özel bir insandan algıladıkları sosyal desteğin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu durumun yapılan araştırmalarda özellikle erkeklerin erkeklik rolüne ilişkin cinsiyet özelliklerinden dolayı problemlerini paylaşma ve açıklama yapma konusunda kadınlara göre daha fazla zorlanmasından, kadınların ise daha fazla problemleri paylaşabilecek duyarlılığa ve sıcaklığa sahip olmasından dolayı sosyal destek kaynaklarına ulaşabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde algılanan sosyal destek ile cinsiyet arasındaki farklılaşmaya ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile kısmen benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

Tablo 7. Yaş Grubuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Yaş Grubu	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	18-65	197	10,64	5,69	1,99	,13	Yok
	66-79	1	22,00	.			
	80-99	2	10,00	1,41			
Arkadaş Desteği	18-65	197	11,91	4,57	1,98	,14	Yok
	66-79	1	21,00	.			
	80-99	2	12,50	,70			
Özel Bir İnsan Desteği	18-65	197	15,95	6,23	1,10	,33	Yok
	66-79	1	25,00	.			
	80-99	2	17,50	,70			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	18-65	197	38,51	13,15	2,52	,08	Yok
	66-79	1	68,00	.			
	80-99	2	40,00	,00			

Tablo 7.'te yaş grubuna göre yapılan Tek Yönlü Anova Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=1,99$; $p=,13$) ve alt boyutları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, “*H1b: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yaşlarına göre farklılaşmaktadır*” hipotezi reddedilmiştir.

Diğer bir deyişle araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin yaşlarına göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin yaşları ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi yaşlarına göre farklılaşmamaktadır. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerin tamamına yakınının 18-65 yaşları arasındaki bireyler olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dedeli, Fadiloğlu ve Uslu (2008) tarafından yapılan kanserli hastaların algıladıkları sosyal desteğin belirlenmesi çalışmasında da kanserli hastaların yaşları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Bekiroğlu ve Demiröz (2020) tarafından yapılan Toplum Sağlığı Merkezin’de hizmet alan ağır ruhsal hastalığı buluna bireylerin sosyal işlevselliklerinin belirlenmesi

çalışmasında da 138 ağır ruhsal bozukluğu olan bireyin yaşları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Buna rağmen ilgili alanyazında araştırma bulgumuzun tam tersini gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Molu (2008) tarafından yapılan duygulanım bozukluğu şikâyetiyle hastanenin psikiyatri servisinde yatan hasta yakınlarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 105 hasta yakının katılımıyla yapılan çalışmada hasta yakınlarının yaşları ilerledikçe algıladıkları sosyal destek düzeyinin azaldığı görülmektedir. Benzer şekilde Bursa (2010) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bireylerin yaşların ilerledikçe algıladıkları sosyal destek düzeyinin azaldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde yaş grubu ile algılanan sosyal destek düzeyine ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda ilgili alanyazının araştırma bulgusunu kısmen desteklediği düşünülmektedir.

Tablo 8. Eğitim Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Eğitim Durumu	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	Okur-Yazar Değil	6	8,00	4,42	,965	,450	Yok
	Okur-Yazar	15	11,86	5,81			
	İlkokul	91	10,64	5,11			
	Ortaokul	33	10,63	6,00			
	Lise	44	10,18	6,34			
	Ön Lisans	5	15,40	8,67			
	Lisans	6	11,33	6,28			
Arkadaş Desteği	Okur-Yazar Değil	6	11,33	4,36	1,088	,371	Yok
	Okur-Yazar	15	12,13	4,59			
	İlkokul	91	11,89	4,19			
	Ortaokul	33	11,78	4,47			
	Lise	44	11,50	5,23			
	Ön Lisans	5	16,40	5,72			
	Lisans	6	14,00	5,09			
Özel Bir İnsan Desteği	Okur-Yazar Değil	6	15,66	5,98	1,302	,258	Yok
	Okur-Yazar	15	15,13	6,65			
	İlkokul	91	15,46	5,99			
	Ortaokul	33	17,24	5,99			
	Lise	44	15,54	6,90			
	Ön Lisans	5	20,60	5,12			
	Lisans	6	20,00	3,68			

Tablo 8. (Devamı)

Değişken	Eğitim Durumu	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Okur-Yazar Değil	6	35,00	10,71	1,407	,214	Yok
	Okur-Yazar	15	39,13	14,39			
	İlkokul	91	38,00	12,21			
	Ortaokul	33	39,66	12,97			
	Lise	44	37,22	14,39			
	Ön Lisans	5	52,40	17,55			
	Lisans	6	45,33	13,54			

Tablo 8.'de eğitim durumuna göre yapılan Tek Yönlü Anova Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=1,40$; $p=,21$) ve alt boyutları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, "*H1c: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılaşmaktadır*" hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınların 5'inin eğitim durumunun okuryazar olmadığı, 14'ünün sadece okuryazar olduğu, 83'ünün ilkökul, 30'unun ortaokul, 37'sinin lise, 5'inin ön lisans ve 5'inin lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 1'inin okuryazar olmadığı, 1'inin sadece okuryazar olduğu, 8'inin ilkökul, 3'ünün ortaokul, 7'sinin lise ve 1'inin lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların ve erkeklerin yoğunluğunun ilkökul mezunu bireylerde olduğu sonrasında lise ve ortaokul mezunu kişilerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin eğitim durumlarına göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin eğitim durumları ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi eğitim durumlarına göre farklılaşmamaktadır.

İlgili alanyazında da araştırma bulgusunu destekleyen çok sayıda çalışma yer almaktadır. Bursa (2010) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında bireylerin eğitim durumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde

Özkul (2019) tarafından yapılan psikososyal destek personelinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da 146 psikososyal destek personelinin eğitim durumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Özkaya (2019) tarafından yapılan inmeli hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Türksever (2020) tarafından yapılan yoksul kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da kadınların eğitim durumu ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin eğitim durumlarına göre farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 9. Medeni Hale İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Medeni Hali	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	Evli	109	10,40	5,95	,575	,632	Yok
	Bekar	14	11,14	5,72			
	Dul	6	8,66	4,63			
	Boşanmış	71	11,22	5,44			
Arkadaş Desteği	Evli	109	11,88	4,76	,949	,418	Yok
	Bekar	14	13,57	4,87			
	Dul	6	10,00	4,93			
	Boşanmış	71	11,92	4,22			
Özel Bir İnsan Desteği	Evli	109	16,17	6,41	,288	,834	Yok
	Bekar	14	16,92	5,83			
	Dul	6	14,50	9,13			
	Boşanmış	71	15,73	5,82			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Evli	109	38,46	13,98	,593	,620	Yok
	Bekar	14	41,64	13,08			
	Dul	6	33,16	12,07			
	Boşanmış	71	38,88	12,20			

Tablo 9.'da medeni haline göre yapılan Tek Yönlü Anova Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=,593$; $p=,62$) ve alt boyutları ile medeni hali arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, *“H1d: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri medeni haline göre farklılaşmaktadır”* hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınların 98'inin medeni halinin evli, 12'sinin bekar, 6'sının dul ve 63'ünün boşanmış olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 11'inin medeni halinin evli, 2'sinin bekar ve 8'inin boşanmış olduğu belirlenmiştir. Medeni durumu ve cinsiyet arasında yapılan değerlendirmede, erkek ve kadınlar için yoğunluğun evli bireyler olduğu, sonrasında sırasıyla boşanmış, bekâr ve dul kişilerin olduğu grupların geldiği belirlenmiş, erkek ve kadın cinsiyetinin kendi içlerinde yapılan değerlendirmede benzer dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin medeni haline göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin medeni hali ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi medeni haline göre farklılaşmamaktadır.

Özkaya (2019) tarafından yapılan inmeli hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin medeni durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Büyükacaroglu (2019) tarafından yapılan özgül öğrenme güçlüğü problemi olan çocukların ailelerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin medeni durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Türksever (2020) tarafından yapılan yoksul kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da kadınların medeni durumu ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Ancak Molu (2008) tarafından yapılan duygulanım bozukluğu şikayetiyle hastanenin psikiyatri servisinde yatan hasta yakınlarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 105 hasta yakının katılımıyla yapılan çalışmada bekar

olan hasta yakınlarının evli olan kadınlara göre algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Bursa (2010:) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bekar olan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin evli olan kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dinç (2020) tarafından yapılan hemodiyaliz tedavisi olan hastalıkların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında ise evli olan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin bekar olan hastalara göre istatistiksel açıdan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde algılanan sosyal destek düzeyi ile medeni durum arasındaki ilişkiye ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından kısmen desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 10. Çocuk Sayısına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Çocuk Sayısı	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	1	44	10,59	5,57	,308	,819	Yok
	2	78	11,10	5,56			
	3	40	10,65	5,70			
	4 ve üzeri	38	10,02	6,32			
Arkadaş Desteği	1	44	11,61	4,00	,328	,805	Yok
	2	78	12,00	5,03			
	3	40	11,72	4,30			
	4 ve üzeri	38	12,55	4,67			
Özel Bir İnsan Desteği	1	44	15,75	6,62	1,557	,801	Yok
	2	78	15,32	6,88			
	3	40	15,87	5,25			
	4 ve üzeri	38	17,92	4,97			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	1	44	37,95	10,95	,305	,822	Yok
	2	78	38,42	14,70			
	3	40	38,25	12,23			
	4 ve üzeri	38	40,50	13,73			

Tablo 10.'da çocuk sayısına göre yapılan Tek Yönlü Anova Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=,305$; $p=,82$) ve alt boyutları ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, *“H1e: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.”* hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınların 42'sinin 1 çocuğu, 72'sinin 2 çocuğu, 33'ünün 3 çocuğu ve 32'sinin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 2'sinin 1 çocuğu, 6'sının 2 çocuğu, 7'sinin 3 çocuğu ve 6'sının 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden evli olanların 18'inin 1 çocuğu, 41'inin 2 çocuğu, 24'ünün 3 çocuğu ve 26'sının 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden bekâr olanların 7'sinin 1 çocuğu, 2'sinin 2 çocuğu, 2'sinin 3 çocuğu ve 3'ünün 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden dul olanların 1'inin 1 çocuğu, 4'ünün 2 çocuğu ve 1'inin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden boşanmış olanların ise 18'inin 1 çocuğu, 31'inin 2 çocuğu, 14'ünün 3 çocuğu ve 8'inin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden okuryazar olmayanlardan 2'sinin 1 çocuğu, 1'inin 3 çocuğu ve 3'ünün 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden okuryazar olanların 3'ünün 1 çocuğu, 5'inin 2 çocuğu, 2'sinin 3 çocuğu ve 5'inin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden ilkokul mezunu olanların 12'sinin 1 çocuğu, 34'ünün 2 çocuğu, 23'ünün 3 çocuğu ve 22'sinin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden ortaokul mezunu olanların 7'sinin 1 çocuğu, 15'inin 2 çocuğu, 6'sının 3 çocuğu ve 5'inin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden lise mezunu olanların 15'inin 1 çocuğu, 21'inin 2 çocuğu, 7'sinin 2 çocuğu

ve 1'inin 4 ve üzerinde çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden ön lisans mezunu olanların 1'inin 1 çocuğu, 2'sinin 2 çocuğu ve 2'sinin 4 ve üzeri çocuğu olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden lisans mezunu olanların 4'ünün 1 çocuğu, 1'inin 2 çocuğu ve 1'inin 3 çocuğu olduğu belirlenmiştir.

 ocuk sayısına göre yapılan değerlendirmede, tüm gruplar için katılımcıların evli ve boşanmış olduğu durumların yoğunluk gösterdiği, eğitim durumları değerlendirildiğinde 1,2 ve 3 sayıda çocuğu olan katılımcılarda ilkokul ve lise mezunu olma durumunun yoğunluk gösterdiği, 4 ve üzeri sayıda çocuğa sahip katılımcıların ise ilkokul mezunu olma durumunun yoğunluk gösterdiği fakat lise ve üzeri mezunu olma durumunun yüzdesinin düşük olduğu, lisans mezunu olan bireylerin yoğunluğunun en yüksek olduğu grubun ise 1 çocuğu olan katılımcılar olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek  l eği toplam puanının bireylerin  ocuk sayısına göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin  ocuk sayısı ile çok boyutlu algılanan sosyal destek  l eği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi  ocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

İlgili alanyazında da araştırma bulgusunu destekleyen çok sayıda çalışma yer almaktadır. Öyle ki Arslantaş vd. (2010) tarafından yapılan yatan hastaların umutsuzluk ve algılanan sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 91 hastanın katıldığı çalışmada hastaların  ocuk sayısı ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bursa (2010) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bireylerin  ocuk sayısı ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. B y kacarog lu (2019) tarafından yapılan  zg l öğrenme güçlüğü problemi olan çocukların ailelerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin  ocuk sayısına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Türksever (2020) tarafından yapılan yoksul kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da kadınların sahip oldukları  ocuk sayısı ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Yapılan  alışmalar değerlendirildiğinde bireylerin algıladıkları

sosyal destek düzeyi ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 11. Çalışma Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Çalışma Durumu	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	A. Kamu(TYP-işkur)	9	7,88	5,51	2,261	,083	Yok
	B.Özel Sektör	4	14,50	6,55			
	C.İşsiz	145	10,37	5,53			
	D.Diğer	42	12,02	6,03			
Arkadaş Desteği	A. Kamu(TYP-işkur)	9	9,66	2,44	2,737	,045	D>A
	B.Özel Sektör	4	15,50	5,80			
	C.İşsiz	145	11,66	4,57			
	D.Diğer	42	13,14	4,58			
Özel Bir İnsan Desteği	A. Kamu (TYP- İşkur)	9	14,77	5,56	1,616	,187	Yok
	B.Özel Sektör	4	20,50	1,91			
	C.İşsiz	145	15,60	6,15			
	D.Diğer	42	17,28	6,63			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	A. Kamu (TYP- İşkur)	9	32,33	7,93	3,297	,022	D>A
	B.Özel Sektör	4	50,50	14,05			
	C.İşsiz	145	37,65	13,02			
	D.Diğer	42	42,45	13,62			

Tablo 11.'de çalışma durumuna göre yapılan Tek Yönlü Anova Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=3,297$; $p=,02$) ile çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıkların nereden kaynaklandığını tespit etmek üzere Levene homojenlik testi uygulanmıştır. Levene Testi sonucunda, algılanan sosyal destek düzeyi toplam puanı için varyanslar homojen olduğundan ($Levene=1,164$; $p=,325$) Tukey post hoc testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen post hoc testi neticesinde, diğer mesleklerde çalışan

bireylerin algıladıkları toplam sosyal destek düzeylerinin kamu (TYP-İşkur) çalışanı olarak görev yapan bireylere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde algılanan arkadaş desteği ($F=2,737$; $p=,045$) ile çalışma durumu arasında da anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıkların nereden kaynaklandığını tespit etmek üzere Levene homojenlik testi uygulanmıştır. Levene Testi sonucunda, algılanan arkadaş desteği için varyanslar homojen olduğundan ($Levene=1,936$; $p=,125$) Tukey post hoc testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen post hoc testi neticesinde, diğer mesleklerde çalışan bireylerin algıladıkları arkadaş desteği düzeylerinin Toplum Yararına Program (6-9 aylık İş Kur Programı) kapsamında kamu çalışanı olarak görev yapan bireylere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, *“H1f: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çalışma durumlarına göre farklılaşmaktadır.”* hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınların 7’sinin Toplum Yararına Program (6-9 aylık İş Kur Programı) kapsamında kamu çalışanı, 4’ünün özel sektör çalışanı, 135’inin işsiz olduğu ve 33’ünün diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 2’sinin kamu çalışanı, 10’unun işsiz olduğu ve 9’unun diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerden 1’inin TYP kapsamında kamu çalışanı olduğu, 4’ünün işsiz olduğu ve 1’inin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olan bireylerden 1’inin özel sektör çalışanı, 7’sinin işsiz ve 7’sinin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu olan bireylerinden 3’ünün TYP kapsamında kamu çalışanı olduğu, 1’inin özel sektör çalışanı, 69’unun işsiz olduğu ve 18’inin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu olanlarından 3’ünün TYP kapsamında kamu çalışanı olduğu, 26’sinin işsiz olduğu ve 4’ünün diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunlarından 1’inin TYP kapsamında kamu çalışanı, 1’inin özel sektör çalışanı, 33’ünün işsiz olduğu ve 9’unun diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunlarından 1'inin TYP kapsamında kamu çalışanı ve 4'ünün işsiz olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunlarından 1'inin özel sektör çalışanı, 2'sinin işsiz olduğu ve 3'ünün diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan evli bireylerden 4'ünün TYP kapsamında kamu çalışanı, 1'inin özel sektör çalışanı, 79'unun işsiz olduğu ve 25'inin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bekâr bireylerden 1'inin özel sektör çalışanı, 9'unun işsiz olduğu ve 4'ünün diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan dul bireylerden 5'inin işsiz olduğu ve 1'inin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan boşanmış bireylerden 5'inin TYP kapsamında kamu çalışanı, 2'sinin özel sektör çalışanı, 52'sinin işsiz ve 12'sinin diğer meslek gruplarında çalıştığı belirlenmiştir.

Katılımcıların medeni hali ile çalışma durumu değerlendirildiğinde, evli, bekar, dul ve boşanmış durumda olan katılımcıların en yüksek yoğunluğunun işsiz durumda kişiler olduğu, sonrasında ise diğer seçeneğinin geldiği görülmektedir. Katılımcıların eğitim ile çalışma durumu değerlendirildiğinde, tümü içerisinde işsiz ve diğer grubunun yoğunlukta yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca TYP kapsamında kamu da çalıştığı görülen kişilerin eğitim düzeylerinin düşük denilebilecek okuryazar olmayan (1), ilkokul (3) ve ortaokul (3) düzeyinde yoğunluğun görüldüğü belirlenmiştir. Bu durumda mesleki yeterlilik konusunda hizmet veren kurumlardan diploma edinme konusunda herhangi bir yeterlilik durumundan bahsedilemediğinden, kamu kurumlarının projeler doğrultusunda 6-9 aylık sürelerle kamuda (temizlik, bakım vb.) hizmet sektörü içerisinde çalıştıkları varsayımı yapılmaktadır. Bu sürelerden daha fazla devam eden, süreklilik arz eden gelirin sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalanan bireye ait olması durumunda, bireyin Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğe göre belirlenen muhtaçlık tanımının dışına çıkacağı ve sosyal yardımın sonlandırılacağı öngörülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin çalışma durumuna göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin çalışma durumu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Öyle ki diğer meslek gruplarında çalışan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin TYP kapsamında kamu kurumunda çalışan bireylere istatistiksel açıdan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerden TYP kapsamında çalışanların az sayıda olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öyle ki kamu kurumlarında çalışan bireylerin maddi durum ve refah seviyesi açısından belirli bir düzeyde olduğu düşünüldüğünden yaşanabilecek her türlü olumsuz durumun azalacağı öngörülmektedir (Oruçlu, 2011: 53). Bu hususta ilgili alanyazında araştırma bulgumuzun tam tersini gösteren çalışmalar yer almaktadır. Çalışmamızdan farklı olarak eşlerinin çalışma durumu farklılaşan bireyler üzerinde Bingöl vd. (2007) tarafından postpartum dönemdeki kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla Aksaray'da 328 kadının katıldığı çalışmada eşi memur olarak görev yapan kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin eşi serbest meslekte çalışan kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle aile içi sosyal desteğin çalışma durumu ile kıyaslanmasının bir farklılık oluşturup oluşturmadığının tespiti açısından bu çalışmanın da araştırmamızla kıyaslanması faydalı görülmektedir. Benzer şekilde Oruçlu (2011) tarafından yapılan riskli gebelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da eşi memur olarak görev yapan kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

İlgili alanyazında çalışma durumu ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında farklılık olmadığına ilişkin çalışmalar da yer almaktadır. Molu (2008) tarafından yapılan duygulanım bozukluğu şikâyetiyle hastanenin psikiyatri servisinde yatan hasta yakınlarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 105 hasta yakının katılımıyla yapılan çalışmada hasta yakınlarının çalışma durumu ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Bursa (2010) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bireylerin çalışma durumu ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Kök (2014) tarafından yapılan psikiyatri polikliniğinde yatan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 262 hastanın katıldığı çalışmada da hastaların çalışma durumu ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde çalışma durumu ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki farklılaşmaya ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Buna rağmen yapılan araştırmalar ile araştırma bulgusu arasında bir benzerlik olmadığı görülmektedir. Bu durumun özellikle sosyal destek hizmeti alan bireylerin büyük çoğunluğunun TYP (6-9 aylık) kapsamında da olsa kamu kurumunda çalışmamlarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 12. Aylık Gelir Düzeyine İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Aylık Gelir	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	2020,90 TL altı	172	10,83	5,62	,348	,707	Yok
	2020,90 TL	16	9,87	5,96			
	2020,90 TL üstü	12	9,83	6,96			
Arkadaş Desteği	2020,90 TL altı	172	12,03	4,69	,150	,861	Yok
	2020,90 TL	16	11,43	3,82			
	2020,90 TL üstü	12	11,66	4,27			
Özel Bir İnsan Desteği	2020,90 TL altı	172	15,68	6,37	1,961	,144	Yok
	2020,90 TL	16	17,62	4,64			
	2020,90 TL üstü	12	18,75	5,08			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	2020,90 TL altı	172	38,54	13,35	,096	,909	Yok
	2020,90 TL	16	38,93	11,82			
	2020,90 TL üstü	12	40,25	14,00			

Tablo 12.'de aylık gelir düzeyine göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=,096$; $p=,90$) ve alt boyutları ile aylık gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, “*H1g: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri aylık gelirine göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin aylık gelir durumuna göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin aylık gelir durumu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi aylık

gelir durumuna göre farklılaşmamaktadır. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun asgari ücretin altında bir aylık gelire sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınlardan 154'ünün 2020,90 TL'nin altında, 15'inin 2020,90 TL ve 10'unun 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 18'inin 2020,90 TL'nin altında, 1'inin 2020,90 TL ve 2'sinin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerden 5'inin 2020,90 TL'nin altında ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olan bireylerden 13'ünün 2020,90 TL'nin altında, 1'inin 2020,90 TL ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu olan bireylerden 78'inin 2020,90 TL'nin altında, 8'inin 2020,90 TL ve 5'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu olan bireylerden 26'sının 2020,90 TL'nin altında, 6'sının 2020,90 TL ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunu olan bireylerden 42'sinin 2020, 90 TL'sinin altında, 1'inin 2020,90 TL ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunlarından 3'ünün 2020,90 TL'nin altında ve 2'sinin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunlarından 5'inin 2020,90 TL'nin altında ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan evli olan bireylerden 95'inin 2020, 90 TL'nin altında, 9'unun 2020,90 TL ve 5'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bekar bireylerden 12'sinin 2020,90 TL, 1'inin 2020,90 TL ve 1'inin 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan dul bireylerden 6'sının 2020,90 TL'nin altında aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan

boşanmış bireylerden 59'unun 2020,90 TL'nin altında, 6'sının 2020,90 TL ve 6'sının 2020,90 TL'nin üstünde aylık gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların aylık gelir, medeni hali ve eğitim durumu değerlendirildiğinde, tüm gelir gruplarında evli ve boşanmış olanların en yüksek oranlara sahip olduğu, bekar ve dul olma durumunun ise 2020TL altı gelire sahip katılımcılarda diğer gelir gruplarına göre daha yüksek oranda olduğu belirlenmiştir. Üç gelir grubunda da ilköğretim mezunu olan katılımcıların yoğunluğunun daha fazla olduğu, 2020 TL altı gelire sahip katılımcılarda ilköğretim mezunu olanları sırasıyla lise ve ortaokul mezunu katılımcıların yoğunluğunun takip ettiği, 2020 TL üstü gelire sahip katılımcılarda ise ilköğretim mezunu olanları, ön lisans mezunu olan katılımcılar takip ettiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek alan bireylerin aylık gelir durumu ile çalışma durumu arasında benzer dağılımın görüldüğü fakat kamu ve özel sektörde çalışan toplam birey sayısının 13 olduğu, 2020,90 TL ve üstü gelire sahip olan bireylerin sayısının ise 28 olduğu, arada görülen 15 kişilik farklılığın da diğer meslek grubunda çalışan ve geniş aile desteği (babaanne, anneanne, dedenin emekli maaşı vb.) ile ortaya çıktığı düşünülmektedir.

İlgili alanyazında bireylerin aylık gelir düzeyi arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyinin arttığına ilişkin bulguların olduğuna ulaşılmaktadır. Öyle ki Aksüllü (2002) tarafından yapılan huzurevinde ve evde kalan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 74 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada hem huzurevinde hem de evde kalan yaşlı bireylerin aylık gelir durumu yeterli olarak değerlendirildiğinde algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Arslantaş vd. (2010) tarafından yapılan yatan hastaların umutsuzluk ve algılanan sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 91 hastanın katıldığı çalışmada hastaların aylık gelir durumu iyileştikçe algıladıkları sosyal destek düzeyinin de arttığı görülmektedir. Oruçlu (2011) tarafından yapılan riskli gebelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da gebelerin aylık gelir durumu arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyinin de arttığı görülmektedir. Kök (2014) tarafından yapılan psikiyatri polikliniğinde yatan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 262 hastanın katıldığı çalışmada da hastaların aylık gelir durumu arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyinin arttığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bireylerin aylık gelir düzeyi arttıkça algıladıkları sosyal destek düzeyinin arttığı anlaşılmaktadır. Araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile benzerlik

göstermemesinden dolayı ilgili alanyazının araştırma bulgusunu desteklemediği düşünülmektedir.

Tablo 13. Hanedeki Kişi Sayısına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Hanedeki Kişi Sayısı	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	2	30	11,86	6,17	,829	,438	Yok
	2-5	144	10,40	5,47			
	6 ve üzeri	26	10,92	6,46			
Arkadaş Desteği	2	30	11,76	3,51	,307	,736	Yok
	2-5	144	12,11	4,77			
	6 ve üzeri	26	11,38	4,74			
Özel Bir İnsan Desteği	2	30	14,43	5,97	1,184	,308	Yok
	2-5	144	16,35	6,29			
	6 ve üzeri	26	16,00	6,08			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	2	30	38,06	10,01	,058	,944	Yok
	2-5	144	38,87	13,96			
	6 ve üzeri	26	38,30	12,62			

Tablo 13.'de hanedeki kişi sayısına göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=,058$; $p=,94$) ve alt boyutları ile hanedeki kişi sayısı arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, “*H1h: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri hanedeki kişi sayısına göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan evli olan bireylerden 9'unun yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 85'inin 2-5 kişi arasında ve 15'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bekar olan bireylerden 6'sının yaşadığı hanedeki kişi sayısı 2, 7'sinin 2-5 kişi arasında olduğu ve 1'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan dul olan bireylerden 4'ünün yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2-5 kişi arasında olduğu ve 2'sinin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan boşanmış olan bireylerden 15'inin yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 48'inin 2-5 kişi arasında olduğu ve 8'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerden 1'inin hanedeki kişi sayısının 2, 4'ünün 2-5 kişi arasında olduğu ve 1'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olan bireylerden 4'ünün yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 8'inin 2-5 kişi arasında olduğu ve 3'ünün 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu olan bireylerden 11'inin yaşadığı hanedeki kişi sayısının 11, 67'sinin 2-5 kişi arasında ve 13'ünün 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu olan bireylerden 4'ünün yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 24'ünün 2-5 kişi arasında ve 5'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunu olan bireylerden 8'inin yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 33'ünün 2-5 kişi arasında ve 3'ünün 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunlarından 2'sinin yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 2'sinin 2-5 kişi arasında ve 1'inin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunlarından 6'sının yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2-5 kişi arasında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden aylık geliri 2020,90 TL'nin altında olan 26'sının yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 126'sının 2-5 kişi arasında ve 20'sinin 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden aylık geliri 2020,90 TL olan 3'ünün yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 10'unun 2-5 kişi arasında ve 3'ünün 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerden aylık geliri 2020,90 TL'nin üstünde olan 1'inin yaşadığı hanedeki kişi sayısının 2, 8'inin 2-5 kişi arasında ve 3'ünün 6 kişi ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Hanedeki kişi sayısının aylık gelir, medeni hali ve eğitim durumu ile değerlendirmesi yapılmış, evli, bekar, dul ve boşanmış bireylerin hepsinde kendi içlerinde yoğunluğun genel ile doğru orantılı olarak hanesinde 2-5 kişi bulunan ailelerde olarak belirlenmiş, yine eğitim düzeylerinin ön lisans mezunu olanlar hariç en yüksek oranın 2-5 kişi yaşayan aileler olarak belirlenmiştir. Çalışma durumu ve aylık gelir durumu arasında yapılan değerlendirme kapsamında bahsedilen ekonomik anlamda geniş aile

desteğinin hanede 6 ve üzeri olan katılımcı verileri ile de benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısına göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin yaşadıkları hanedeki kişi sayısı ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi hanede yaşayan kişi sayısına göre farklılaşmamaktadır. Molu (2008) tarafından yapılan duygulanım bozukluğu şikâyetiyle hastanenin psikiyatri servisinde yatan hasta yakınlarının algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 105 hasta yakının katılımıyla yapılan çalışmada da hastaların yaşadıkları aile tipi ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Bursa (2010) tarafından yapılan fiziksel engelli bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bireylerin yaşadıkları aile tipi ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

İlgili alanyazında araştırma bulgumuzun tam tersini gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Kök (2014) tarafından yapılan psikiyatri polikliniğinde yatan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 262 hastanın katıldığı çalışmada yalnız yaşayan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin geniş ailede yaşayan hastalara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Keskin (2015) tarafından kronik böbrek yetmezliği tanısı olan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 197 hemodiyaliz hastasının katıldığı çalışmada yalnız yaşayan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin çekirdek ailede ve geniş ailede yaşayan hastalara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Zalanköy (2015) tarafından yapılan tıbbi sosyal hizmet alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 100 bireyin katıldığı çalışmada yalnız yaşayan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin 2-5 kişinin yaşadığı hanedeki bireylere göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun özellikle geniş ailelerde yaşayan bireylerin her türlü olumsuz yaşam koşuluna rağmen birbirlerini anlayabilmelerinden ve birbirlerine yardım edebilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunda bu farklılığın oluşmamasında ise Trabzon örnekleminde kalabalık ailelerin daha fazla yer tutmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde hanede yaşayan kişi sayısı ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki farklılaşmaya ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından kısmen desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 14. Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumuna İlişkin Farklılık Analizi
Bulguları

Değişken	Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumu	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	Emekli Sandığı	9	11,55	7,38	1,671	,143	Yok
	Bağkur	11	10,81	6,41			
	SSK	32	10,40	6,49			
	GSS Ücretli	2	12,00	4,24			
	GSS Ücretsiz	125	10,13	5,49			
	Yararlanmıyorum	21	13,90	3,94			
Arkadaş Desteği	Emekli Sandığı	9	12,22	5,60	2,116	,065	Yok
	Bağkur	11	9,45	2,84			
	SSK	32	11,68	4,46			
	GSS Ücretli	2	18,50	2,12			
	GSS Ücretsiz	125	11,85	4,69			
	Yararlanmıyorum	21	13,61	3,80			
Özel Bir İnsan Desteği	Emekli Sandığı	9	17,11	5,62	,468	,800	Yok
	Bağkur	11	13,72	5,29			
	SSK	32	16,56	6,69			
	GSS Ücretli	2	16,00	2,82			
	GSS Ücretsiz	125	15,80	6,51			
	Yararlanmıyorum	21	16,76	4,61			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Emekli Sandığı	9	40,88	16,89	1,325	,255	Yok
	Bağkur	11	34,00	11,92			
	SSK	32	38,65	13,96			
	GSS Ücretli	2	46,50	4,94			
	GSS Ücretsiz	125	37,87	13,17			
	Yararlanmıyorum	21	44,28	10,84			

Tablo 14.'da sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=1,325$; $p=,25$) ve alt boyutları ile sosyal güvenceden yararlanma durumu arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, *“H1i: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşmaktadır.”* hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınlardan 7'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 11'inin bağkur, 32'sinin SSK, 2'sinin ücretli GSS, 108'inin ücretsiz GSS olduğu ve 19'unun hiçbir sosyal güvencesi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerden ise 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 17'sinin ücretsiz GSS olduğu ve 2'sinin hiçbir sosyal güvencesi olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 18-65 yaşları arasındaki bireylerin 7'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 11'inin bağkur, 32'sinin SSK, 2'sinin ücretli GSS, 124'ünün ücretsiz GSS olduğu ve 21'inin hiçbir sosyal güvencesi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 66-79 yaşları arasındaki bireylerin 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 80-99 yaşları arasındaki bireylerden 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin ise ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerden 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin SSK ve 4'ünün ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar bireylerden 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 3'ünün SSK, 8'inin ücretsiz GSS olduğu ve 3'ünün sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu olan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 8'inin bağkur, 7'sinin SSK, 2'sinin ücretli GSS, 57'sinin ücretsiz GSS olduğu ve 15'inin sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu olan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 2'sinin bağkur, 9'unun SSK ve 20'sinin ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek

hizmeti alan lise mezunu olan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin bağkur, 9'unun SSK, 29'unun ücretsiz GSS olduğu ve 3'ünün sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunu olan bireylerden 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin SSK ve 3'ünün ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunu olan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin SSK ve 4'ünün ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan evli olan bireylerden 3'ünün sosyal güvencesinin emekli sandığı, 5'inin bağkur, 12'sinin SSK, 1'inin ücretli GSS, 79'unun ücretsiz GSS olduğu ve 9'unun sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bekar olan bireylerden 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 3'ünün SSK, 8'inin ücretsiz GSS olduğu ve 2'sinin sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan dul olan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin SSK ve 4'ünün ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan boşanmış olan bireylerden 5'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 6'sının bağkur, 15'inin SSK, 1'inin ücretli GSS, 34'ünün ücretsiz GSS olduğu ve 10'unun sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan köyde yaşayan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 5'inin bağkur, 8'inin SSK, 1'inin ücretli GSS, 32'sinin ücretsiz GSS olduğu ve 8'inin sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilçede yaşayan bireylerden 5'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 5'inin bağkur, 16'sının SSK, 1'inin ücretli GSS, 58'inin ücretsiz GSS olduğu ve 13'ünün sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilde yaşayan bireylerden 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin bağkur, 8'inin SSK ve 35'inin ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan TYP kapsamında kamuda çalışanlardan 2'sinin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 2'sinin bağkur, 1'inin SSK ve 4'ünün ücretsiz GSS olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan özel sektör çalışanlarından 2'sinin sosyal güvencesinin SSK, 1'inin ücretsiz GSS olduğu ve 1'inin sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya

katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan işsizlerden 6'sının sosyal güvencesinin emekli sandığı, 8'inin bağkur, 20'sinin SSK, 2'sinin ücretli GSS, 92'sinin ücretsiz GSS olduğu ve 17'sinin sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan diğer meslek çalışanlarından 1'inin sosyal güvencesinin emekli sandığı, 1'inin bağkur, 9'unun SSK, 28'inin ücretsiz GSS olduğu ve 3'ünün sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin sosyal güvenceden yararlanma durumu ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Arslantaş vd. (2010) tarafından yapılan yatan hastaların umutsuzluk ve algılanan sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 91 hastanın katıldığı çalışmada hastaların sosyal güvenceden yararlanma durumları ile algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Polat vd. (2013) tarafından yapılan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 93 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada da sosyal güvence ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Ancak ilgili alanyazında araştırma bulgumuzun tam tersini gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Altıparmak (2009) tarafından yapılan huzurevinde kalan bireylerin yaşam doyumu ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 130 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada sosyal güvencesi olan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin sosyal güvencesi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Keskin (2015) tarafından kronik böbrek yetmezliği tanısı olan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 197 hemodiyaliz hastasının katıldığı çalışmada da SSK ve Bağkuru olan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin sosyal güvencesi olmayan hastalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde sosyal güvence ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki farklılaşmaya ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından kısmen desteklendiği düşünülmektedir.

Trabzon örnekleminde ki durumu açıklamak gerekir ise; 2006 yılında düzenlenen Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında yapılan değişikliklere göz atmak gereklidir. Bu kapsamda Genel sağlık sigortası; kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigorta şeklinde tanımlanmış olup, reformdan önce sosyal güvenlik kuruluşları farklı olduğu gibi sigortalılar sadece mensup oldukları sosyal güvenlik kuruluşunun verdiği sağlık hizmetlerinden yararlanabilmekteydi. 2006 yılında Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında yapılan değişiklik ile kişilerin ekonomik gücüne ve isteğine bakılmaksızın, ortaya çıkacak hastalık riskine karşı, toplumun bütün fertlerinin sağlık hizmetlerinden eşit, ulaşılabilir ve etkin bir şekilde faydalanması sağlanmış olup bu da araştırmamızdaki sonucu açıklar niteliktedir.

TÜİK verilerine göre Türkiye’ de 2019 yılında sosyal koruma harcaması %20,8 artış göstererek 542 milyar 2 milyon TL oldu. Bu harcamanın %98,4’ünü (533 milyar 168 milyon TL) sosyal koruma yardımları oluşturdu. Sosyal koruma yardımlarında ise en büyük harcama 263 milyar 78 milyon TL ile emekli/yaşlılara yapılan harcamalar oldu.

Tablo 15. İkamet Ettikleri Yere İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	İkamet Ettikleri Yer	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	Köy	56	10,57	5,63	1,685	,188	Yok
	İlçe Merkezi	98	11,33	6,09			
	İl Merkezi	46	9,47	4,80			
Arkadaş Desteği	Köy	56	11,62	4,50	,444	,642	Yok
	İlçe Merkezi	98	11,91	4,64			
	İl Merkezi	46	12,47	4,61			
Özel Bir İnsan Desteği	Köy	56	15,14	6,40	1,485	,229	Yok
	İlçe Merkezi	98	15,93	6,14			
	İl Merkezi	46	17,26	6,11			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Köy	56	37,33	13,33	,397	,673	Yok
	İlçe Merkezi	98	39,19	13,57			
	İl Merkezi	46	39,21	12,47			

Tablo 15.'de ikamet ettikleri yere göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=,397$; $p=,67$) ve alt boyutları ile ikamet ettikleri yer arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, *“H1j: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri ikamet ettikleri yere göre farklılaşmaktadır.”* hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 18-65 yaşları arasındaki bireylerin 53'ünün köyde, 98'inin ilçede ve 46'sının ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 66-79 yaşları arasındaki 1 bireyin köyde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 80-99 yaşları arasındaki 2 bireyin de köyde yaşadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerin 2'sinin köyde, 2'sinin ilçede, 2'sinin de ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar bireylerin 9'unun köyde, 5'inin ilçede, 1'inin ise ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu bireylerin 30'unun köyde, 44'ünün ilçede, 17'sinin ise ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu bireylerin 6'sının köyde, 12'sinin ilçede ve 15'inin ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunu bireylerin 9'unun köyde, 27'sinin ilçede, 8'inin de ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunlarının 3'ünün ilçede, 2'sinin ise ilde yaşadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunlarının 5'inin ilçede, 1'inin ise ilde yaşadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kamu çalışanlarından 2'sinin köyde, 3'ünün ilçede ve 4'ünün ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan özel sektör çalışanlarından 3'ünün ilçede ve 1'inin ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan işsizlerin 40'ının köyde, 67'sinin ilçede ve 38'inin ilde yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan diğer meslek çalışanlarının 14'ünün köyde, 25'inin ilçede ve 3'ünün ilde yaşadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin ikamet ettikleri yere göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin ikamet ettikleri yer ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ikamet ettikleri yere göre farklılaşmamaktadır. Başçılar (2017) tarafından yapılan terör gazilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 227 gazinin katıldığı çalışmada da gazilerin ikamet ettikleri yer ile algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Kök ve Demir (2018) tarafından yapılan çeşitli ruhsal bozukluğu olan hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da hastaların algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile yaşadıkları yer arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Buna rağmen ilgili alanyazında araştırma bulgusunun tam tersini gösteren çalışmalar da yer almaktadır. Zalanköy (2015) tarafından yapılan tıbbi sosyal hizmet alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 100 bireyin katıldığı çalışmada il merkezinde yaşayan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin köyde yaşayan bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Dai vd. (2016) tarafından yapılan Tayvan'daki çeşitli eyaletlerdeki yaşlı bireylerin sosyal destek algılarının belirlenmesi çalışmasında da kentte yaşayan yaşlı bireylerin köyde yaşayan yaşlı bireylere göre algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Şahin (2019) tarafından yapılan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla 326 yaşlının katıldığı çalışmada ilçe merkezinde yaşayan yaşlıların algıladıkları sosyal destek düzeyinin köyde yaşayan bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda kent yaşamının neden olduğu izole yaşamlardan, komşuluk ilişkilerinin zayıflamasından, bireylerin yalnızlaşmasından ve sosyal yardımlaşmanın azalmasından kaynaklı olarak köy yaşamında bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğuna ilişkin ilgili alanyazın araştırmaları da bulunmaktadır. Ünal (2016) tarafından Türkiye'nin İstanbul ili ile Marmaris ve Yatağan İlçelerinde yaşayan gönüllülük esasına göre 500 bireyle gerçekleştirilen, küçük ve büyük şehirlerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesi ve ahlaki olgunluk düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında küçük şehirde yaşayan bireylerin insan ilişkilerinden daha fazla memnun

olduğu ve algıladıkları sosyal desteğin daha fazla olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Özvurmaz) tarafından yapılan Aydın il merkezinde yaşayan, fizik tedavi merkezine başvuran 65 yaş üstü bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında da köyde yaşayan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin şehirde yaşayan yaşlı bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde ikamet edilen yer ve algılanan sosyal destek arasındaki farklılaşmaya ilişkin farklı görüşlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun yaşanılan bölgenin ve kültürün özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından kısmen desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 16. Yakın Oldukları Akrabalarına İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Yakın Olduğu Akrabaları	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	A.Kendi Akrabaları	109	11,22	5,80	1,121	,328	Yok
	B.Eşinin/Eski Eşinin Akrabaları	34	9,70	5,44			
	C.Hiçbiri	57	10,28	5,68			
Arkadaş Desteği	A.Kendi Akrabaları	109	12,54	4,73	2,209	,134	Yok
	B.Eşinin/Eski Eşinin Akrabaları	34	10,97	4,82			
	C.Hiçbiri	57	11,45	4,04			
Özel Bir İnsan Desteği	A.Kendi Akrabaları	109	17,43	5,84	6,531	,002	A>C
	B.Eşinin/Eski Eşinin Akrabaları	34	14,11	7,13			
	C.Hiçbiri	57	14,45	5,76			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	A.Kendi Akrabaları	109	41,19	13,34	4,605	,011	A>B
	B.Eşinin/Eski Eşinin Akrabaları	34	34,79	13,94			
	C.Hiçbiri	57	36,19	11,71			

Tablo 16.'da ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabalarına göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi (F=4,605; p=,01) ile ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabaları

arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıkların nereden kaynaklandığını tespit etmek üzere Levene homojenlik testi uygulanmıştır. Levene Testi sonucunda, algılanan sosyal destek düzeyi toplam puanı için varyanslar homojen olduğundan (Levene=,400; p=,671) Tukey post hoc testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen post hoc testi neticesinde, ikamet ettikleri yerde kendi akrabaları ile yakın olan bireylerin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile yakın olan bireylere göre algıladıkları sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde özel bir insandan algılanan sosyal destek düzeyi (F=6,531; p=,002) ile ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıkların nereden kaynaklandığını tespit etmek üzere Levene homojenlik testi uygulanmıştır. Levene Testi sonucunda, algılanan sosyal destek düzeyi toplam puanı için varyanslar homojen olmadığından (Levene=3,165; p=,044) Tamhane's post hoc testi uygulanmıştır. Gerçekleştirilen post hoc testi neticesinde, ikamet ettikleri yerde kendi akrabaları ile yakın olan bireylerin hiçbir akrabası ile yakın olmayan bireylere göre özel bir insandan algıladıkları sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, *"H1k: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yakın oldukları akrabalarına göre farklılaşmaktadır."* hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadınların 92'sinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları, 34'ünün eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları ve 53'ünün hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin ise 17'sinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları ve 4'ünün hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 18-65 yaşları arasındaki bireylerden 107'sinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları, 34'ünün eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları ve 56'sının hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 66-79 yaşları arasındaki bireyin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 80-99 yaşları arasındaki bireylerin 1'inin kendi akrabaları ile daha yakın olduğu, 1'inin de hiçbirisi ile yakın olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar olmayan bireylerin 2'sinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları, 4'ünün ise hiçbirisi ile yakın

olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okuryazar bireylerin 6'sının kendi akrabaları ile 4'ünün eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 5'inin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilköğretim mezunlarından 45'inin kendi akrabaları ile, 17'sinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 29'unun ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunlarından 20'sinin kendi akrabaları ile 5'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 8'inin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunlarından 30'unun kendi akrabaları ile, 6'sının eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 8'inin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ön lisans mezunlarından 4'ünün kendi akrabaları ile, 1'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile yakın oldukları, 2'sinin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunlarından 4'ünün kendi akrabaları ile, 1'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile yakın oldukları, 1'inin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kamu çalışanlarından 6'sının kendi akrabaları ile, 1'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 2'sinin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan özel sektör çalışanlarından 2'sinin kendi akrabaları ile 1'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile yakın oldukları, 1'inin ise hiçbiri ile yakın olmadığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan işsizlerden 77'sinin kendi akrabaları ile 20'sinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 48'inin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan diğer meslek çalışanlarından 24'ünün kendi akrabaları ile 12'sinin eşinin veya eski eşinin akrabaları daha yakın oldukları, 6'sının ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 2020,90 TL'nin altında geliri olan 91 kişinin kendi akrabaları ile 29 kişinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 52'sinin ise hiçbiri ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 2020,90 TL geliri olan 9 kişinin kendi akrabaları ile 5 kişinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 2'sinin

ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 2020,90 TL üstü geliri olan 9 kişinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları, 3 kişinin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan emekli sandığı sosyal güvencesine sahip 4 kişinin kendi akrabaları ile, 1 kişinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 4'ünün ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bağkur sosyal güvencesine sahip 8 kişinin kendi akrabaları ile 1'inin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 3'ünün ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan SSK sosyal güvencesine sahip olan 25 kişinin kendi akrabaları ile 4 kişinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 3'ünün ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ücretli GSS sosyal güvencesine sahip 1 kişinin kendi akrabaları ile daha yakın oldukları, 1 kişinin de hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ücretsiz GSS sosyal güvencesine sahip 59 kişinin kendi akrabaları ile 24 kişinin eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 42'sinin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan sosyal güvencesi olmayan bireylerden 12'sinin kendi akrabaları ile 4'ünün eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 5'inin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan köyde yaşayan bireylerden 27'sinin kendi akrabaları ile 21'inin eşinin veya eski eşini akrabaları ile daha yakın oldukları, 8'inin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilçede yaşayan bireylerden 56'sının kendi akrabaları ile 10'unun eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 32'sinin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilde yaşayan bireylerden 26'sının kendi akrabaları ile 3'ünün eşinin veya eski eşinin akrabaları ile daha yakın oldukları, 17'sinin ise hiçbirisi ile yakın olmadıkları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının bireylerin ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabalarına göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde bireylerin ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabaları ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği

toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Öyle ki kendi akrabaları ile daha yakın olan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun yaşadıkları yerde kan hısımları olan bireylerin kendilerini daha rahat, mutlu ve güvende hissetmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bahar (2005) tarafından yapılan huzurevinde kalan yaşlıların kaygı ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi çalışmasında da yaşlı bireylerin kan bağı olan yakın oldukları akrabaları ile görüşmelerinin kendilerini daha mutlu ve huzurlu hissettikleri görülmektedir. Kanber (2018) tarafından yapılan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ve depresyon belirtileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla 168 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada da yaşadıkları yerdeki akrabaları ile sıklıkla görüşen bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu ve kendilerini daha az yalnız hissettikleri görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bireylerin ikamet ettikleri yerde kan bağı olan akrabaları ile görüşmelerinin algıladıkları sosyal destek düzeyini arttırdığı ve daha iyi hissetmelerini sağladığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği düşünülmektedir.

Tablo 17. Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuru Yapan Kişiye İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Başvuru Yapan Kişi	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	Kendisi	192	10,86	5,72	2,263	,167	Yok
	Yakını	1	4,00	.			
	Diğer	7	7,00	3,78			
Arkadaş Desteği	Kendisi	192	12,14	4,57	3,652	,058	Yok
	Yakını	1	9,00	.			
	Diğer	7	7,57	2,50			
Özel Bir İnsan Desteği	Kendisi	192	16,11	6,24	,960	,385	Yok
	Yakını	1	19,00	.			
	Diğer	7	13,00	5,47			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Kendisi	192	39,11	13,18	2,751	,066	Yok
	Yakını	1	32,00	.			
	Diğer	7	27,57	10,39			

Tablo 17.'de sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapan kişiye göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=2,751$; $p=,066$) ve alt boyutları ile sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapan kişi arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda, “*H11: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapan kişiye göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapan kişiye göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde başvuru yapan kişi ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi başvuru yapan kişiye göre farklılaşmamaktadır. Bu durumun araştırma katılan bireylerin neredeyse tamamının sosyal ekonomik destek birimine kendisinin başvuru yapmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İlgili alanyazında ise bu değişkene ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığından kıyaslama yapılamamaktadır.

Tablo 18. Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuru Sebebine İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Başvuru Sebebi	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Aile Desteği	İşsizlik	30	12,66	6,41	1,374	,227	Yok
	Eşin Cezaevinde Olması	31	8,96	4,74			
	Eşin Ölümü	5	10,20	4,91			
	Eşin Engel/Hastalık Durumu	11	9,09	5,18			
	Boşanma	75	10,73	5,82			
	Bakıma Muhtaç Bireyin/Küçük Çocuğun Olması	29	11,51	5,79			
	Diğer	19	10,05	5,50			
Arkadaş Desteği	İşsizlik	30	13,36	5,58	1,318	,252	Yok
	Eşin Cezaevinde Olması	31	11,16	3,66			
	Eşin Ölümü	5	9,80	3,19			
	Eşin Engel/Hastalık Durumu	11	11,63	5,40	1,318	,252	Yok
	Boşanma	75	11,81	4,36			
	Bakıma Muhtaç Bireyin/Küçük Çocuğun Olması	29	13,03	4,64			
	Diğer	19	10,78	4,57			

Tablo 18. (Devamı)

Değişken	Başvuru Sebebi	Sayı	Ort.	SS	F-değeri	Sig.	Anlamlı Fark
Özel Bir İnsan Desteği	İşsizlik	30	16,76	6,42	,808	,565	Yok
	Eşin Cezaevinde Olması	31	15,93	5,98			
	Eşin Ölümü	5	11,60	7,30			
	Eşin Engel/Hastalık Durumu	11	16,45	6,81			
	Boşanma	75	16,29	6,01			
	Bakıma Muhtaç Bireyin/Küçük Çocuğun Olması	29	16,41	6,59			
	Diğer	19	14,21	6,14			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	İşsizlik	30	42,80	16,00	1,349	,238	Yok
	Eşin Cezaevinde Olması	31	36,06	10,50			
	Eşin Ölümü	5	31,60	9,42			
	Eşin Engel/Hastalık Durumu	11	37,18	16,22			
	Boşanma	75	38,84	12,36			
	Bakıma Muhtaç Bireyin/Küçük Çocuğun Olması	29	40,96	13,69			
	Diğer	19	35,05	13,13			

Tablo 18.'de sosyal ekonomik destek birimine başvuru sebebine göre yapılan Tek Yönlü ANOVA Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi ($F=1,349$; $p=,23$) ve alt boyutları ile sosyal ekonomik destek birimine başvuru sebebi arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, “*H1m: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal ekonomik destek birimine başvuru sebebine göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan kadın bireylerin, 17 sinin işsizlik, 31 inin eşinin ceza evinde oluşu, 5 inin eşinin ölümü, 9 unun eşin engel ve hastalık durumu, 71 inin boşanma, 29 unun bakıma muhtaç bireyin –küçük yaşta çocuğun olması ve 17 sinin de diğer bir nedenle başvuru yaptığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkek bireylerin, 13 ünün işsizlik, 2 sinin eşin engel ve hastalık durumu, 4 ünün boşanma ve 2 sinin de diğer bir nedenle başvuru yaptığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 18-65 yaş arası bireylerin 29'unun işsizlik, 31'inin eşin cezaevinde oluşu, 5'inin eşin ölümü, 11'inin eşin engel ve hastalık durumu, 75'inin boşanma, 29'unun bakıma muhtaç bireyin-küçük yaşta çocuğun varlığı ve 17 sinin de diğer bir sebeple başvurduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 66-79 yaş arası bireyin (1 kişi) işsizlik sebebiyle başvurduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan 66-79 yaş arası bireylerin 2 sinin de diğer bir sebeple başvurduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okur yazar olmayan bireylerin 2 sinin işsizlik, 1'inin boşanma, 1'inin bakıma muhtaç bireyin varlığı, 2 sinin diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan okur yazar olan bireylerin 4 ünün işsizlik, 1'inin eşin cezaevinde oluşu, 2 sinin boşanma, 4 ünün bakıma muhtaç bireyin olması- küçük yaşta çocuğun olması ve 4 ünün diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ilkokul mezunu bireylerin 14 ünün işsizlik, 12 sinin eşin cezaevinde oluşu, 3 ünün eşin ölümü, 6 sinin eşin engel ve hastalık durumu, 31'inin boşanma, 16 sinin bakıma muhtaç bireyin varlığı- küçük yaşta çocuğun olması ve 9 unun da diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan ortaokul mezunu bireylerin 2 sinin işsizlik, 8'inin eşin cezaevinde oluşu, 1'inin eşin engel ve hastalık durumu, 17 sinin boşanma, 4 ünün bakıma muhtaç bireyin varlığı- küçük yaşta çocuğun olması ve 1'inin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lise mezunu bireylerin 6 sinin işsizlik, 8'inin eşin cezaevinde oluşu, 2 sinin eşin ölümü, 3 ünün eşin engel ve hastalık durumu, 19 unun boşanma, 4 ünün bakıma muhtaç bireyin varlığı- küçük yaşta çocuğun olması ve 2 sinin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. . Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan önlisans mezunu bireylerin 1'inin eşin cezaevinde oluşu, 1'inin eşin engel ve hastalık durumu ve 3 ünün boşanma sebebiyle başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. . Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan lisans mezunu bireylerin 2 sinin işsizlik, 1'inin eşin cezaevinde oluşu, 2 sinin boşanma ve 1'inin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan evli bireylerin 20 sinin işsizlik, 29'unun eşin cezaevinde oluşu, 11'inin eşin engel ve hastalık durumu, 17 sinin

boşanma, 19 unun bakıma muhtaç bireyin olması- küçük çocuğun olması ve 13 ünün de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bekar bireylerin 4 ünün işsizlik, 3 ünün boşanma, 5 inin bakıma muhtaç bireyin olması- küçük çocuğun olması ve 2 sinin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan dul bireylerin 4 ünün eşin ölümü, 2 sini boşanma sebebiyle başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan boşanmış bireylerin 6 sının işsizlik, 2 sinin eşin cezaevinde oluşu, 1 inin eşin ölümü, 53 ünün boşanma, 5 inin bakıma muhtaç bireyin olması- küçük çocuğun olması ve 4 ünün de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan aylık geliri 2020,90 TL altı olan bireylerin 26 sının işsizlik, 25 inin eşin cezaevinde oluşu, 5 inin eşin ölümü, 9 unun eşin engel ve hastalık durumu, 67 sinin boşanma, 25 inin küçük yaşta çocuğun olması ve 15 inin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan aylık geliri 2020,90 TL olan bireylerin 2 sinin işsizlik, 4 ünün eşin cezaevinde oluşu, 2 sinin eşin engel ve hastalık durumu, 3 ünün boşanma, 4 ünün küçük yaşta çocuğun olması ve 1 inin de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan aylık geliri 2020,90 TL üstü olan bireylerin 2 sinin işsizlik, 2 sinin eşin cezaevinde oluşu, 5 inin boşanma ve 3 ünün de diğer bir sebeple başvuruda bulunduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların başvuru sebebi sosyal ekonomik destekten yararlanma sebepleri hakkında kendi düşüncelerini anlayabilmek açısından önemli bir başlıktır. Kadın katılımcılarda boşanma ve eşin cezaevinde oluşu seçeneklerinin yoğunluk gösterdiği, erkek katılımcılar için ise işsizlik cevabının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcılardan evli bireylerin eşin cezaevinde olması, işsizlik cevaplarını daha yoğunlukla verdikleri fakat boşanma (17), eşin ölümü, küçük yaşta çocuğun olması sebeplerini de işaretledikleri görülmektedir. Bu da resmiyette evli olarak görülen 17 ailenin, aile bütünlüğünü sağlıklı bir şekilde yürütemediği anlamına gelmektedir. Bekar bireylerin işsizlik ve boşanma, dul bireylerin eşin ölümü ve işsizlik, boşanmış bireylerin ise yoğunluğunun boşanmayı (53) başvuru sebebi olarak öncelikli düşündükleri belirlenmiştir. Buradan da anlaşılabileceği üzere toplam 75 ailenin boşanma gerekçesi ile başvuruda bulunduğu bilinmekteydi, resmiyette evlilik birlikteliği sonlandırılmış 22

katılımcının ise sosyal yardım başvurusu için öncelikli olarak sebebini eşe bağlı olmayan seçeneklerde ifade ettiği belirlenmiştir. Yapılan bu değerlendirmenin ardından; sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalanmakta olan ailelerin, spesifik olarak keskin ve tek bir problemle baş etmeye çalışmadıkları, bir çok problemin birbiri içerisinde yer aldığı, sadece kişilerin kendi bakış açılarında hangi problemi daha çok hissedip, farklı anlamlandırdığının önemi görülmektedir. Sosyal ekonomik destek hizmetleri yönetmeliğine kapsamında ‘işsiz ama evlilik birlikteliği süregelen ailelerin’, ‘boşanmış ama düzenli ve sürekli geliri olan ailelerin ’ vb. yapılan değerlendirmelerde olumsuz sonuç aldığı bilinmektedir. Bu doğrultuda bir ailenin birden fazla problem ile baş etmeye çalışması ve sonuçların böyle farklılık arz etmesi tutarlı kabul edilmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının sosyal ekonomik destek birimine başvuru sebebine göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde başvuru sebebi ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi başvuru göre farklılaşmamaktadır. İlgili alanyazında ise araştırma bulgusunun tam tersini gösteren çalışmalar yer almaktadır. Altıparmak (2009) tarafından yapılan huzurevinde kalan bireylerin yaşam doyumu ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 130 yaşlı bireyin katıldığı çalışmada bakıma muhtaç çocuğu olduğu için başvuru yapan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Zalanköy (2015) tarafından yapılan tıbbi sosyal hizmet alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 100 bireyin katıldığı çalışmada yaşlı ve yoksul olan hasta olarak başvuran bireyin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bülbül (2019) tarafından yapılan SED hizmeti alan ailelerin yoksulluk ve sosyal destek algısının belirlenmesi amacıyla 200 bireyin katıldığı çalışmada boşanma gerekçesiyle başvuru yapan bireylerin algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu görülmektedir. Türksever (2020) tarafından yapılan yoksul kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da bakıma muhtaç çocuklarının olması gerekçesiyle SED hizmetine başvuru yapan kadınların algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde SED hizmetine başvuru gerekçesi ile algılanan sosyal

destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklenmediği düşünülmektedir.

Tablo 19. Daha Önce Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuruda Bulunup Bulunmama Durumuna İlişkin Farklılık Analizi Bulguları

Değişken	Daha Önceki Başvuru Durumu	Sayı	Ort.	SS	Sh _x	t testi		
						t	df	p
Aile Desteği	Başvuruda Bulunmama	163	10,13	5,75	,45	-2,965	198	,003
	Başvuruda Bulunma	37	13,16	4,90	,80			
Arkadaş Desteği	Başvuruda Bulunmama	163	11,88	4,77	,37	-,527	198	,599
	Başvuruda Bulunma	37	12,32	3,71	,61			
Özel Bir İnsan Desteği	Başvuruda Bulunmama	163	16,20	6,37	,49	,899	198	,370
	Başvuruda Bulunma	37	15,18	5,52	,90			
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	Başvuruda Bulunmama	163	38,22	13,55	1,06	-1,017	198	,310
	Başvuruda Bulunma	37	40,67	11,62	1,91			

Tablo 19.'da daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapma durumuna göre yapılan Bağımsız Örneklem T Testi bulguları yansıtılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere, algılanan sosyal destek düzeyi toplam puanı ile daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t=-1,01$; $p=,310$). Alt boyutları incelendiğinde benzer şekilde daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapma durumu ile arkadaşlarından algıladıkları destek ($t=-,527$; $p=,599$) ve özel bir insandan algıladıkları destek ($t=,899$; $p=,370$) arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapan bireylerin ailesinden algıladıkları sosyal desteğin daha önce başvuru yapmayan bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=-2,965$; $p=,003$). Bu doğrultuda, “*H1n: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuruda bulunup bulunmama durumuna göre farklılaşmaktadır.*” hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanının daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapmaya göre farklılaşma düzeyi incelendiğinde daha önce başvuru yapma ile çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bir diğer deyişle bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyi daha önce başvuru yapıp yapmamalarına göre farklılaşmamaktadır. Ancak daha önce başvuru yapan bireylerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun da bireylerin sosyal ve ekonomik anlamda aileleri tarafından kabul edilmesinden ve aile desteğini alabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Türksever (2020: 88) tarafından yapılan yoksul kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi çalışmasında da sosyal ekonomik destek alan kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin de istatistiksel açıdan anlamlı ve yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile benzerlik göstermesinden dolayı araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği düşünülmektedir.

4.3.Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, “H2: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezini test etmek üzere gerçekleştirilmiş olan korelasyon analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 20. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

		Aile Desteği	Arkadaş Desteği	Özel Bir İnsan Desteği	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan
Aile Desteği	R	1	,626**	,175*	,732**
	P		,001	,013	,001
	N	200	200	200	200
Arkadaş Desteği	R	,626**	1	,649**	,923**
	P	,001		,001	,001
	N	200	200	200	200

Tablo 20. (Devamı)

		Aile Desteği	Arkadaş Desteği	Özel Bir İnsan Desteği	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan
Özel Bir İnsan Desteği	R	,175*	,649**	1	,772**
	P	,013	,001		,001
	N	200	200	200	200
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Toplam Puan	R	,732**	,923**	,772**	1
	P	,001	,001	,001	
	N	200	200	200	200

Tablo 20.'da görüldüğü üzere algılanan toplam sosyal destek puanı ile algılanan aile desteği arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=,732$; $p=,001$). Aynı şekilde algılanan toplam sosyal destek puanı ile özel bir insan desteği arasında da pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=,772$; $p=,001$). Ancak algılanan toplam sosyal destek puanı ile arkadaş desteği arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda, “H2: Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere uygulanan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı ile aile, arkadaş ve özel bir insandan algılanan destek arasındaki ilişki incelendiğinde aile ve özel bir insandan alınan destek ile algılanan toplam destek arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylerin arkadaşlarından algıladıkları destek ile sosyal destek ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönlü çok yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer deyişle sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin ailelerinden ve özel bir insandan algıladıkları sosyal desteğe göre daha yüksek

olduğu anlaşılmaktadır. İlgili alanyazında ise bu değışkene ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmadığından kıyaslama yapılamamaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde aileler, belirli dinamikleri bulunan, anne baba, çocuklar ve varsa diğer aile üyelerinin belirli rol ve sorumlulukları paylaştığı bir toplumsal yapıdır. Bu hususta aile dinamiklerinin birbirlerini etkilemesi algıladıkları sosyal destek ile ilişkili olmaktadır. Sosyal desteğin stres verici olayların etkisini azalttığı, sosyal destek sorunların etkileniş biçimlerini olumlu yönde etkilediği, sosyal destek sorunlarla başa çıkma konusunda kişiyi güçlendirdiği, sosyal desteğin destekleyici etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Sağlıklı bir aile yapısında meydana gelen değişimlerle sosyal destek sisteminin de dolaylı olarak etkilendiği, sosyal destek sisteminde oluşan boşlukların doldurulamamasının da kişiler ve aileler üzerinde olumsuz etkilere sebebiyet vereceği öngörülmektedir.

Özellikle değişen yaşam koşullarından dolayı ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları durumlarda çocuklarının aile ortamından uzaklaşmadan gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi amacıyla uygulanan maddi ve psikososyal destek hizmeti olarak sunulan bu sosyal ekonomik destek hizmeti; bakım tedbiri olan çocuklara, ekonomik durumlarından dolayı korunmaya muhtaç durumuna düşecek çocuklara, bakım tedbiri kararı sona eren ancak bakılmadığı zaman korunmaya muhtaç durumuna düşecek gençlere, olağanüstü yaşam olayları yaşayan (kaza, doğal afet, hastalık vb.) ve kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayamayan bireylere Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilmektedir.

AÇSHB tarafından birey, aile ve grupların sorunlarla baş edebilmeleri, kendi kendilerine yetebilmeleri adına Sosyal Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması Kanunu kapsamında sosyal ekonomik destek hizmetleri yasalaştırılmış ve söz konusu birey, aile ve gruplar ile yapılan çalışmalarda sosyal destek sistemlerinin aktif bir şekilde yürütülmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışmamızda da sosyal ekonomik destek alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve makro sosyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma Trabzon AÇSHİM'ne Bağlı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri kapsamında; sosyal ekonomik destek hizmeti alan 200 müracaatçı ile görüşülerek, kendilerine Sosyo-ekonomik ve Demografik Anket Formu ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanarak verdikleri cevaplar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Trabzon örnekleminde sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve kendileri için özel olan bir insandan algıladıkları sosyal desteğin bazı demografik özelliklerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Buna göre çalışmada, *“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.”* hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetleri incelenmiş; %89,5'inin Kadın, % 10,5'inin Erkek cinsiyetinde olduğu, erkeklerin kadınlara göre algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun temelinde erkeklerin yaşanılan toplumda kadınlara göre daha fazla rol sahibi olmasının, ataerkil toplumsal düzenin etkisi de düşünüldüğünde erkeklerin aileleri tarafından kadınlara göre daha fazla desteklendiği düşünülmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalarda hem erkeklerin algıladıkları sosyal desteğin kadınlarda daha yüksek olduğuna ilişkin hem de kadınların algıladıkları sosyal desteğin erkeklere göre daha yüksek olduğuna ilişkin sonuçların olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer deyişle araştırma bulgusunu ilgili alanyazında hem destekleyen hem de desteklemeyen çalışmaların olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun ise bölgelerin kültürel özelliklerinin farklılık göstermesinden kaynaklandığı söylenebilir.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yaşlarına göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin yaşları incelenmiş, yaş aralığının %98,5'inin 18-65, % 0,5'inin 66-79, % 1'inin de 80-99 olduğu görülmüş ve algılanan sosyal desteğin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durumun da araştırmaya katılan bireylerin tamamına yakınının 18-65 yaşları arasında olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İlgili alanyazında da araştırma bulgusu ile hem benzerlik gösterip yaş değişkenine göre farklılaşmadığını belirten hem de benzerlik göstermeyip yaş ilerledikçe algılanan destek düzeyinin olumsuz

anlamda değiştiğini gösteren çalışmaların olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda ilgili alanyazının araştırma bulgusunu kısmen desteklediği söylenebilir.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri eğitim durumlarına göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumları incelendiğinde inin ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan katılımcıların oranının yüksek olduğu, eğitim durumları ilerledikçe algıladıkları sosyal desteğin arttığı görülse de bu artışın anlamlı olmadığı bir diğer deyişle eğitim durumu ile algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durumun sebebi olarak, Sosyal Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan kişilerin (anne, baba, anneanne, dede vb...) eğitim durumlarında farklılık olmasına karşılık olarak mevcut sosyal yaşantısının eğitim durumunun niteliğini ortaya koyabilecek fırsatların ortaya çıkmasına olanak vermemesi olarak düşünülmektedir. İlgili alanyazında da araştırma bulgusunu destekleyen çok sayıda çalışma yer almaktadır Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği düşünülmektedir.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri medeni haline göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin medeni halleri incelenerek evli olanlar ile boşanmış olan kişilerin oranının yüksek olduğu tespit edilmiş ve bireylerin evli, bekar, dul veya boşanmış olmaları ile algıladıkları sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. İlgili alan yazınında hem bireylerin algıladıkları sosyal destek ile medeni hal arasında anlamlı farklılık olmadığını gösteren çalışmalar bulunmakla birlikte, anlamlı farklılık olduğuna dair çalışmalar da vardır. Sosyal desteğin eş, aile arkadaşlar tarafından maddi ve manevi destek ile sağlandığı düşünüldüğünde bu çalışmalarda algılanan sosyal desteğin özellikle evli veya eşi ile birlikte yaşayan bireylerde daha yüksek olarak algılandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmaya katılan bireylerin yarısından fazlasının evli olması fakat araştırmanın bulgular kısmında değinildiği üzere bu evli olan bireylerin bir kısmının sosyal ekonomik desteğe başvuru sebebi olarak boşanma unsurunu göstermesi, evlilik birlikteliğinin bu ailelerde sağlıklı bir şekilde srdrlememesinin göstergesi olması, bekar, dul ve boşanmış olan bireylerin zaten bir eşten yoksun olması, evlilik birlikteliği devam eden bireylerin de temel gereksinimlerin karşılanması hususunda yaşadığı sorunların olması

sebepleriyle anlamlı farklılığın oluşmadığı söylenebilir. Bu hususta araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından kısmen desteklendiği söylenebilir.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin çocuk sayıları incelendiğinde % 22 sinin tek çocuk, % 39 unun 2 çocuk, %20 sinin 3 çocuk ve %19 unun da 4 ve üzeri sayıda çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcıların çocuk sayısı arttıkça algıladıkları sosyal desteğin arttığı görülse de bu artışın anlamlı olmadığı bir diğer deyişle çocuk sayısı ile algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda da algılanan sosyal desteğin çocuk sayısına göre farklılık göstermediği görülmüştür. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile tutarlık gösterdiği anlaşılmıştır.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri çalışma durumlarına göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin çalışma durumları incelendiğinde %72,5 inin işsiz olduğu, % 4,5 inin Toplum Yararına Program kapsamında (6-9 aylık İş Kur programı)kamu sektöründe çalıştığı, %2 sinin özel sektörde çalıştığı, %21 inin çalışma durumu diğer meslek gruplarında iş buldukça çalıştığı tespit edilmiştir. TYP kapsamında kamu sektöründe çalışan bireylerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin diğer mesleklerde çalışan bireylere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumun araştırmada TYP kapsamında kamu çalışanı kişilerin sayısal olarak diğer seçeneklere göre az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Diğer mesleklerde çalışan bireylerin algıladıkları arkadaş desteği düzeylerinin TYP kapsamında kamu çalışanı olarak görev yapan bireylere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal ekonomik destek hizmeti çocuk üzerinden ailenin temel ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir hizmet olduğundan istatistiksel olarak katılımcıların çoğunun işsiz olduğu görülmekte, özel sektör ve diğer mesleklerde çalışanların genellikle arkadaş ve sosyal çevreleri aracılığı ile kısa süreli veya günlük iş bulabildikleri ve bu durumunda algıladıkları arkadaş desteği düzeyinin artmasına neden olduğu, TYP kapsamında kamu sektöründe çalışan katılımcıların sayısının az olduğu ve iş sahibi olma hususunda prosedürler kapsamında bu destekten yoksun oldukları düşünülmektedir. İlgili alanyazınında Türkiye’de yapılan araştırmalar da kamu çalışanı bireylerin ve ailelerinin

sosyal destek algısının, özel sektörde çalışan veya işsiz olan birey ve ailelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebinin kamu kurumlarında çalışan bireylerin maddi durum ve refah seviyesi açısından belirli bir düzeyde olması olduğu görülmektedir. Bu hususta araştırma sonucunun ilgili alanyazın ile benzemediği anlaşılmıştır. Bu hususta bulgular kısmında değinildiği üzere TYP- İş Kur kapsamında 6-9 ay süre ile de olsa kamu sektöründe çalıştığını belirten katılımcıların, çalışma devamlılığının kısa olmasının alan yazını ile sonucun farklı çıkmasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

“Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri aylık gelirine göre farklılaşmaktadır.” hipotezi doğrultusunda araştırmada katılımcıların aylık gelir durumu arttıkça algıladıkları sosyal desteğin arttığı görülse de bu artışın anlamlı olmadığı bir diğer deyişle aylık gelir durumu ile algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun asgari ücret olan 2020,90 TL’nin altında bir aylık gelire sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öyle ki bireylerin ekonomik anlamda geçimini sağlaması ve refaha ulaşması durumunda her türlü olumsuz yaşam olayına karşı direnç gösterebileceği öngörülmektedir. Yapılan araştırmalarda da bireylerin aylık gelir durumu arttıkça algıladıkları sosyal desteğin arttığına ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu hususta araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile benzemediği anlaşılmıştır.

*Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri hanedeki kişi sayısına göre farklılaşmaktadır.”*hipotezi doğrultusunda yapılan araştırmada, hanedeki kişi sayısı arttıkça algıladıkları sosyal desteğin arttığı görülse de bu artışın anlamlı olmadığı bir diğer deyişle hanedeki kişi sayısı ile algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Nitekim geniş ailelerde yaşayan bireylerin her türlü olumsuz yaşam koşuluna rağmen birbirlerini anlayabilmelerinden ve birbirlerine yardım edebilmelerinden dolayı algıladıkları sosyal desteğin de yüksek olabileceği öngörülmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalarda da yaşanan aile tipi ile algılanan sosyal destek arasında hem anlamlı farklılık olduğu hem de anlamlı farklılık olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu farklı görüşlerin oluşmasında ise yaşanan toplumu oluşturan farklı özellikleri olan bireyleri, tek ebeveynli, çekirdek ve geniş ailelerin birlikteliği anlamında farklılaşan beklentilerin

olmasının, duyguları ifade edememe gibi iletişim kusurlarının sosyal desteği algılama, algılayamama hususunda etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile kısmen tutarlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda yapılan araştırmada algılanan sosyal desteğin sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Özellikle sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda SSK ve Bağkuru olan bireylerin kendilerini daha güvende ve rahat hissedebilecekleri öngörülmektedir. Yapılan araştırmalarda ise algılanan sosyal desteğin sosyal güvenceden yararlanma durumuna göre hem farklılaştığı hem de farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun 2006 yılında düzenlenen Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında ücretsiz genel sağlık sigortasından yararlanmasından dolayı bu farklılığın oluşmadığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile kısmen tutarlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri ikamet ettikleri yere göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda yapılan bu araştırmada köyden il merkezine doğru ilerledikçe algıladıkları sosyal desteğin arttığı görülse de bu artışın anlamlı olmadığı bir diğer deyişle ikamet edilen yer ile algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Her ne kadar kent yaşamının neden olduğu izole yaşamlardan, komşuluk ilişkilerinin zayıflamasından, bireylerin yalnızlaşmasından ve sosyal yardımlaşmanın azalmasından kaynaklı olarak köy yaşamında bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğuna ilişkin ilgili alanyazın araştırmaları bulunsada şehir yaşamında sosyal, eğitim ve sağlık imkanlarının fazla olmasından dolayı bireylerin algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğuna ilişkin ilgili alanyazın araştırmaları da bulunmaktadır. Aynı şekilde araştırmada elde edilen sonuca benzeyen ikamet edilen yer ile algılanan sosyal destek arasında farklılık olmadığına ilişkin ilgili alanyazın araştırmaları da bulunmaktadır. Bu farklı görüşlerin oluşmasında yaşanan toplumun ve kültürün özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile kısmen tutarlılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri yakın oldukları akrabalarına göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda araştırmaya katılan bireylerin ikamet ettikleri yerde yakın oldukları akrabaları incelendiğinde % 54,5 inin kendi akrabalarına yakın, %17 sinin eşinin/eski eşinin akrabalarına yakın ve %28 inin de ne kendi ne eşinin akrabalarına yakın olduğu, kan bağı olan kendi akrabaları ile yakın olan bireylerin algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun kendisinin veya atalarının geçmiş yaşantısı olan diğer bireylere daha yakın olmasının daha güvenli hissetmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda da yakın olunan akraba ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma bulgusunun ilgili alanyazın tarafından desteklendiği anlaşılmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri başvuruyu yapan kişiye göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda yapılan araştırmaya katılan bireylerin sosyal ekonomik destek birimine başvuruyu kimin yaptığı incelendiğinde %96 sının sosyal ekonomik desteğe kendisinin, %1 inin bir yakınının ve %3,5 inin de başka bir şekilde başvuru yaptığı tespit edilmiş, başvuru yapan kişi ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerin neredeyse tamamının sosyal ekonomik destek hizmeti birimine başvuruyu kendisinin yapmasının kaynaklandığı düşünülmektedir. İlgili alanyazında araştırma bulgusuna benzer şekilde herhangi bir bulguya rastlanmadığından kıyaslama yapılamamaktadır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri başvuru yapma nedenlerine göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda yapılan araştırmaya katılan bireylerin sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapma nedeni incelendiğinde, % 15 inin işsizlik, % 15,5 inin eşin cezaevinde oluşu, % 2,5 inin eşin vefat etmesi, % 5,5 inin de eşin engel ve hastalık durumu , % 37,5 inin boşanma, % 14,5 inin bakıma muhtaç bireyin varlığı ve % 9,5 ise bunlar haricinde bir sebeple sosyal ekonomik desteğe başvurdıkları tespit edilmiş, işsizlik ve bakıma muhtaç bireyin veya küçük çocuğun olmasından dolayı yapılan başvuruların daha yüksek olmasına rağmen bu yüksekliğin anlamlı olmadığı bir diğer deyişle bireylerin sosyal ekonomik destek birimine başvuru nedeni ile algıladıkları

sosyal desteğin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durumun sebebi olarak katılımcıların çoğunun seçenekleri değerlendirdiklerinde birden fazla başvuru sebebini taşıması, aralarından kendilerine en anlamlı geleni seçmeleri olabileceği düşünülmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalarda da özellikle bakıma muhtaç çocuğu ve hasta veya yaşlı bakımı olan bireylerin sosyal ekonomik destek birimine başvuru yaptıkları ve bu bireylerin sevgi, saygı ve aidiyet ihtiyaçları karşılandığından kendilerini daha iyi hissettikleri, algıladıkları sosyal desteğin de daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu hususta araştırma bulgusunun ilgili alanyazın ile benzemediği anlaşılmıştır.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti alan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri daha önce başvuru yapma durumuna göre farklılaşmaktadır.”hipotezi doğrultusunda yapılan araştırmaya katılan bireylerin sosyal ekonomik destek birimine daha önce başvuru yapma durumu incelendiğinde % 81,5 inin ilk başvurusu olduğu, %18,5 inin sosyal ekonomik destekten daha önce de faydalandığı tespit edilmiş, algılanan toplam sosyal desteğin daha önce başvuru yapma durumlarına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan bireylerin büyük çoğunluğunun daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuru yapmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna rağmen daha önce sosyal ekonomik destek birimine başvuran bireylerin ailelerinden algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bir diğer deyişle bireylerin aldıkları sosyal ve ekonomik destek hizmeti süresi arttıkça ailelerinden algıladıkları sosyal desteğinde de arttığı öngörülmektedir. Yapılan araştırmaların da araştırma bulgusu ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinden, arkadaşlarından ve özel bir insandan algıladıkları sosyal destek ile algıladıkları toplam sosyal destek arasındaki ilişki incelendiğinde aile ve özel bir insandan algıladıkları sosyal destek ile toplam sosyal destek arasında yüksek düzeyde anlamlı, arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile toplam sosyal destek arasında ise çok yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır. Bir diğer deyişle bireylerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin ailelerinden ve özel bir insan algıladıkları sosyal desteğe göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durumun da yaşanan toplumun sosyal yaşantısının benzer olmasından dolayı arkadaş ve arkadaş gruplarının bireyler üzerinde etkili olmasından kaynaklandığı

düşünülmektedir. İlgili alanyazında araştırma bulgusuna benzer şekilde herhangi bir bulguya rastlanmadığından kıyaslama yapılamamıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ve ilgili alanyazın doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Sosyal ekonomik destek hizmeti alan erkeklerin algıladıkları sosyal desteğin kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada kadınların da algıladıkları sosyal desteğin artırılması konusunda güçlendirme çalışmaları yapılabilir. Öyle ki kadınlara yönelik istihdam olanaklarının artırılmasının algıladıkları sosyal desteğin iyileştirilmesini sağlayabilir.

2. Araştırmada sosyal ekonomik destek hizmeti alan ve toplum yararına program kapsamında İş Kur aracılığı ile 6-9 ay süre ile kamuda iş imkânı bulan bireylerin algıladıkları arkadaş desteğinin ve algıladıkları toplam sosyal desteğin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. İlgili alanyazında kamu sektörünün bireylerin maddi anlamda rahata ulaşmasını sağladığı görülmesine rağmen araştırmaya katılan typ kapsamında kamuda iş imkânı bulanların az sayıda olmasının ve kısa süreli olarak çalışma imkânı bulmasının bu farklılığın oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda sonraki çalışmalarda kamu sektöründe çalışan bireylerden daha fazla örneklem alınması araştırma evrenine katkı sağlayabilir.

3. Sosyal ekonomik destek hizmeti ile ilgili yapılan çalışmalarda sosyal ekonomik destek hizmetini alma süresine göre algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi alanyazına katkı sağlayabilir. Araştırma sonuçlarında kısmen yer verilse de özellikle hizmet alma süresinin, hizmetten memnuniyetin, hizmetin mevcut problemin çözümünde faydalı olup olmadığının belirlenmesi alanyazın için önemli bir veri kaynağı olacaktır.

4. Araştırmanın Trabzon örneklemini olarak belirlenmesi elde edilen sonuçların Trabzon ili için genellenebilir olmasını sağlamaktadır. Özellikle Trabzon ilindeki tüm sosyal hizmet merkezlerinden elde edilen verilerin örneklem grubunun evrene genelebilmesini kolaylaştırdığı anlaşılmıştır. Ancak elde edilen araştırma sonuçlarının tüm Doğu Karadeniz Bölümü veya Karadeniz Bölgesine genellenebilmesi için örneklem grubunun genişletilmesi gerekmektedir.

5. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından aile ve bireylere uygulanan sosyal hizmet modellerinin niteliğinin artırılmasına destek olacağı, sonraki süreçte üretilecek sosyal politikalara katkı sunacağı

ve değişen Türk toplum yapısının farklılaşan sosyal dinamiklerin aydınlatılmasına özgün bir değer sunacağı tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksüllü, N. (2002). Kurumda ve evde yaşayan yaşlı bireylerin algıladıkları sosyal destek faktörleri ile depresyon arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Aksüllü, N. ve Doğan, S. (2004). Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(2), 76-84.
- Akyüz, Ferhat (2008), Sosyal yardımdan sosyal sigortaya: bismarckyan ve ingiltere sosyal güvenlik sistemlerinin tarihsel dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 59.
- Albayrak Dengiz, N. ve Yılmaz, D. (2014). Üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklarda algılanan sosyal destek düzeyinin benlik saygısına etkisinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 177-190. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/93220> adresinden erişildi.
- Aldemir, C., Arbak, Y. ve Özmen, Ö. (2003). Türkiye’de iş görme anlayışı: Tanımı ve boyutları. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 5-28. http://yad.baskent.edu.tr/files/2003_cilt_3_mart_1.pdf adresinden erişildi.
- Aliyev, R. ve Tunç, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/474046> adresinden erişildi.
- Altan, Ö. Z. (2008). Sosyal politika. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Altıparmak, S. (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu, sosyal destek düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Dergisi*, 23(3), 159-164.
- Arıcıoğlu, A. (2008). Hacettepe Üniversitesi eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arslandaş, H., Adana, F., Kaya, F. ve Turan, D. (2010). Yatan hastalarda umutsuzluk ve sosyal destek düzeyi ve bunları etkileyen faktörler. *İstanbul Üniversitesi Florance Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 87-97.

- Arslantürk, C. T. (2009). Engelli çocuğa sahip annelerin kendi ebeveynlerinden algıladıkları destek ile ailenin fonksiyonelliği arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aygen, M. (2016). Türkiye’de yoksulluk ve sosyal yardım yaklaşımı üzerine: Elazığ Örneği. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 4(8), 151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/avrasyad/issue/42251/509296> adresinden erişildi.
- Ayrancı, Ü., Köşgeroğlu, N., Yenilmez, Ç. & Aksoy, F. (2005). Eskişehir de yaşlıların sosyo ekonomik özellikleri ve sağlık durumları. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 14(5), 113. <https://www.ttb.org.tr/STED/sted0505/eskisehir.pdf> adresinden erişildi.
- Bahar, A. (2005). Huzurevinde yaşayan yaşlıların depresyon ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Baltacı, Ö. ve Hamarta, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim ve Bilim Dergisi, 38(167), 226-240.
- Başcılar, M. (2017). Malul terör gazilerinin sosyal destek ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Başer, Z. (2006). Aileden algılanan sosyal destek ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bekiroğlu, S. ve Demiröz, F. (2020). Toplum ruh sağlığı merkezlerinden hizmet alan ağır ruhsal hastalığa sahip bireylerin sosyal işlevselliğinin incelenmesi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 31(3), 1053-1079. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1060208> adresinden erişildi.
- Bınar, E. S. (2011). Sığınma evinde kalan kadınların algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma tarzları ve umut düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bingöl, Y.T. ve Tel, H. (2007). Postpartum dönemdeki kadınlarda algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri ile etkileyen faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik

- Yüksekokulu Dergisi, 10(3), 1-6. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29366> adresinden erişildi.
- Budak, B. (1999). Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Buğra, A. (2008). Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye’de sosyal politika. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, N. (2003), Küreselleşme: sosyal devletin sonu mu?, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(2), 177.
- Bursa, D. (2010). Fiziksel engelli bireylerde depresyon ve çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bülbül, S. (2019). Sosyal ve ekonomik destek alan ailelerde yoksulluk olgusunun değerlendirilmesi: Ümraniye örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükacaroglu, B. B. K. (2019). Özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin aile yükü ve algılanan sosyal destek ile ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Ceren, A. ve Erdem, T. (2019). Türkiye’ de yoksulluk ve sosyal yardım uygulamaları. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-dergisi, 2(1), 7.
- Ceyhan E. ve Akın, Y. D. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından 143 kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 69-87. <https://core.ac.uk/download/pdf/7169819.pdf> adresinden erişildi.
- Cohen, S. ve Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. Psychological Bulletin Journal, 98(2), 310-357.
- Çavuşoğlu, T. (2005). Sosyal hizmetlerin yakın tarihinden sayfalar, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu yapıları 1917-1983. Ankara: SABEV Yayınları.
- Çivilidağ, A. (2003). Anadolu lisesi ve özel lise öğretmenlerinin iş tatmini, iş stresi ve algılanan sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik bir analiz. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Çoban, A. İ., Özden, S. A. ve Pak, M. D. (2018). Sosyal hizmet ve sosyal gelişim için global ajanda: Felsefesi, gelişimi, kapsamı. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(2), 292-306. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/552895> adresinden erişildi.
- Daşlı, Y. (2018). Sosyal yardımların sorunlu alanı: muhtaçlık tespiti. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 135-154. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/49968> adresinden erişildi.
- Dai, Y., Zhang, C.Y., Zhang, B.Q., Li, Z., Jiang, C. ve Huang, H.L. (2016). Social support and the self-rated health of older people: A comparative study in Tainan Taiwan and Fuzhou Fujian province, *Medicine*. 95(24), 1-14.
- Dedeli, Ö., Fadiloğlu, Ç. ve Uslu, R. (2008). Kanserli bireylerin fonksiyonel durumları ve algıladıkları sosyal desteğin incelenmesi. *Türk Onkoloji Dergisi*, 23(3), 132-139. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/11211> adresinden erişildi.
- Demirel, Y. ve Yücel, M. (2017). Sosyal destek ve psikolojik güçlendirmenin duygusal tükenmişlik üzerine etkisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 310-321. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/361253> adresinden erişildi.
- Dinç, H. M. Y. (2020). Hemodiyaliz tedavisi gören hastaların psikolojik iyi oluş ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Durğun, A. (2016). Aile içi problemler ve çözüm önerileri. *Mehir Aile Dergisi*, 3, 83-95
- Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları.
- Dülger, Ö. (2009). Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Emirdağı, M. U. (2018). Özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklara sahip anne babaların çocuklarını kabul red düzeyleri ile sosyal destek algılarının incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Fırat, N. ve Kaya, F. (2015). Yurtta veya ailesinin yanında kalan öğrencilerin sosyal destek düzeyleri ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(7), 407-426.
- Genç, Y. ve Seyyar, A. (2010). Sosyal hizmet terimleri: ansiklopedik sosyal pedagojik çalışma sözlüğü. Sakarya: Sakarya Kitabevi
- Gümüş, H. (2015). Evli bireylerin sosyal destek düzeyleri ile yaşam doyumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 150-162.
- Güneş, M. (2012). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Politikası Olarak Sürdürülebilirliği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 155. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28411/302309> adresinden erişildi.
- Hadadian, A. (1994). Stress and social support in fathers and mothers of young children with and without disabilities. *Early Education and Development*, 5(3), 226-235.
- Hashima, P. Y. ve Amato, P. R. (1994). Poverty, social support, and parental behavior. *Child development*, 65(2), 394-403.
- Helsen, M., Vollebergh, W. ve Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 319-335.
- İncedal, S. (2013). Türkiyede yoksulluğun boyutları: mücadele politikaları ve müdahale araçları. Aile ve sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kahriman, İ. ve Polat, S. (2003). Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 13-24. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29193> adresinden erişildi.
- Kanber, N. (2018). Yaşlıların sosyal destek algısının depresyon düzeyine etkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Kaner, S. (2003). Aile destek ölçeği faktör yapısı, güvenirlik ve geçerlik çalışmaları, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 4, 57-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/159223> adresinden erişildi.

- Karadağ, M. A. (2015). Tek boyutlu ve çok boyutlu yoksulluk ölçümleri: Türkiye uygulaması. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karagöz, S. (2020). Türkiye’de sosyal devletin sosyal yardım bağlamında değerlendirilmesi. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 149.
- Kazıcı, Z. (2006). Ahilik ve yetişkinlik dönemin eğitimindeki yeri. Yetişkinlik dönemi eğitimi ve problemleri içinde, 172-174, İstanbul: Ensar Neşriyat Yayınları.
- Keskin, B. (2015). Kronik böbrek yetmezliği tanısı almış hemodiyaliz hastalarında depresyon düzeyleri, algılanan duygu dışavurum düzeyleri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Kılıç, E. (2014). Aile danışmanlığında yeni bir model: Okul temelli aile danışmanlığında sosyal hizmetin rolü ve önemi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kim, T. H., Connolly, J. A. ve Tamim, H. (2014). The effect of social support around pregnancy on postpartum depression among Canadian teen mothers and adult mothers in the maternity experiences survey. *BMC pregnancy and childbirth*, 14(162), 1-9.
- Kongar, E. (2007). Sosyal çalışmaya giriş. Ankara: SABEV Yayınları.
- Koşar, N. (1996). Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refah Alanı. Ankara: Şafak Matbaacılık
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Kök, H. ve Demir, S. (2018). Şizofreni ve bipolar bozukluğu olan hastalarda içselleştirilmiş damgalanma, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 114-122. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/429468> adresinden erişildi.
- Kurt, İ. (2010). Rol stres kaynakları ve iş tatmini arasındaki ilişkide amirin algılanan sosyal desteğinin etkisi, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 79-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/150933> adresinden erişildi.
- Kut, S. (1988). Sosyal hizmet mesleği. Ankara: Selvi Yayınları.
- Kutsal, Y. (2003). Yaşlanan insan ve yaşlanan toplum. *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni*, 3(4), 1-6.

- Levitt, M. J., Guacci-Franco, N. ve Levitt, J. L. (1994). Social support and achievement in childhood and early adolescence: A multicultural study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15(2), 207-222.
- Lieberman, M. A. (1982). The effects of social support on responses to stress. *Handbook of stress*, 764-788
- Lustig, J. L., Wolchik, S. A. ve Braver, S. L. (1992). Social support in chumships and adjustment in children of divorce. *American Journal of Community Psychology*, 20(3), 393-399.
- Malecki, C. K. ve Demaray, M. K. (2006). Social support as a buffer in the relationship between socioeconomic status and academic performance. *School Psychol Quart* 21, 375-395.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Longman.
- Mavili, A. (2014). *Aile İçi Şiddet Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayınevi, 30.
- Molu, N. (2008). Selçuk Üniversitesi tıp fakültesi psikiyatri servisinde duygulanım bozukluğu tanısı ile yatan hastaların yakınlarının sosyal destek ve stresle baş etme düzeylerinin belirlenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Mutlu, Z. (2012). Yaşlı bireylerde yaşam tatmini ve sosyal destek ilişkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Newman, B. M., Lohman, B. J. ve Newman, P. R. (2007). Peer group membership and a sense of belonging: their relationship to adolescent behavior problems. *Adolescence*, 42(166), 241-264.
- Nicpon, M. F., Huser, L., Blanks, E. H., Sollenberger, S., Befort, C. ve Kurpius, S.E.R. (2006). The relationship of loneliness and social support with college freshmen's academic performance and persistence. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*, 8(3), 345-358.
- Okay, C. (1999). *Belgelerle himaye-i etfal cemiyeti 1917-1923*. İstanbul: Şule Yayınları.
- Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyinin ergenlerdeki öfkenin gelişimine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 183-192. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1930> adresinden erişildi.

- Oruçlu, D. (2011). Diyarbakır kadın doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi antenatal kliniğinde yatan riskli gebelerde algılanan sosyal destek ile stresle baş etme düzeyleri arasındaki ilişki. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Öcal, K. ve Şenel, E. (2016). Duygusal zekanın sosyal destek algısı üzerindeki etkisi: Öz yeterlilik inancının aracı rolü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1(36),138-154. <http://www.sobbiad.mu.edu.tr/index.php/asd/article/view/574/556> adresinden erişildi.
- Öğülmüş, S. (2011). Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü. Aile ve Toplum Eğitim Araştırma ve Kültür Dergisi, 12(7), 84.
- Örs, M. (2013). Araçsal sosyal destek bakımından ilköğretim okullarının durumu ve velilerin bu konudaki öğrenme gereksinimleri (Manavgat İlçesi Örneği). Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 279-304. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/19610> adresinden erişildi.
- Öz, F. (2002). Yaşamın son evresi: Yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme. Kriz Dergisi, 10 (2), 17-28.
- Öz, F. (1992). Yaşlılıkta Ruh Sağlığı. Türk Hemşireler Dergisi, 42 (2), 5-8.
- Özbudun, E. (2010) Türk Anayasa Hukuku, Ankara.
- Özbey, S. (2012). Eşlerin algıladıkları sosyal desteğin ailenin bazı özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 167-181. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1492225> adresinden erişildi.
- Özdemir, S. (2007). Küreselleşme sürecinde refah devleti. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Özkan, G. (2017). Kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet ve konuya ilişkin uluslararası metinler üzerine bir inceleme. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 7(1), 540-541. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/744941> adresinden erişildi.
- Özkan, Y. ve Kılıç, E. (2013). Ailenin psiko-sosyal destek ihtiyacını karşılamada yeni bir model önerisi: Aile sağlığı merkezlerinde aile psiko-sosyal destek birimi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 7(30), 25-44. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197894> adresinden erişildi.

- Özkaya, E. (2019). İnmeli hastalarda algılanan sosyal destek ile fonksiyonel durum, yaşam kalitesi ve depresyon arasındaki ilişki. Tıpta uzmanlık tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Özkul, M. (2019). Psikososyal destek elemanlarını algılanan sosyal destek ile yaşadıkları ikincil travmatik stres düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir Kurt, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin sosyal destek algılarıyla ilgili olarak sınav kaygısı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, N. (1993). Tarihte ve bugün vakıflar eliyle aileye götürülen hizmetler. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 3(3), 78-89. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198201> adresinden erişildi.
- Özvurmaz, S. (2018). Yaşlı bireylerin yalnızlık düzeyleri ve sosyal destek algıları arasındaki ilişki. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(3), 118-125. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/550641> adresinden erişildi.
- Peker, A. (2014). Standart bakım verilen diyabetik ayak ülserlerinin iyileşmesinde sosyal destek ve umudun etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Polat, Ü. ve Kahraman, B. B. (2013). Yaşlı bireylerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. Fırat Tıp Dergisi, 18(4), 213-218. http://www.firattipdergisi.com/pdf/pdf_FTD_855.pdf adresinden erişildi.
- Rosenfeld, L.R. ve Richman, J.M. (1998). Low social support among at-risk adolescent. Social Work in Education, 20(4), 245-260.
- Sayın, Ö. (2020). Aile sosyolojisi: Ailenin toplumdaki yeri. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Sencar, B. (2007). Otistik çocuğa sahip ailelerin algıladıkları sosyal destek ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Selçuk, O. (2016). Sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanı ve sosyal hizmet uygulamasının Türkiye ölçeğinde değerlendirilmesi. Journal of International Social Research, 9(46), 461-469.

- Sorias, O. (1988). Sosyal desteklerin ruhsal sağlığı koruyucu etkisinin depresyonlu ve sağlıklı kontrollerde araştırılması. Ege Üniversitesi Tıp Fakóltesi Dergisi, 27(3), 1033-1039.
- Sorias, O. (1990). Yaşam stresine karşı koruyucu olarak sosyal destekler. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Psikoloji Seminer Dergisi, 805-811.
- Şahin, M. A. (2019). Yaşlı bireylerde sosyal destek algısının yalnızlık ve umutsuzluk üzerine etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Şencan, B. (2009). Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Şimşek, D. (2010). Yatılı ilköğretim bölge okulu ve ailesi yanında kalan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, sosyal destek algıları ve yaşam doyumlarının incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Şimşek, H. N. ve Demirci, H. ve Bolsoy, N. (2018). Sosyal destek sistemleri ve ebelik. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8(2), 97-103. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/504945> adresinden erişildi.
- Şişman, Y. (2017). Türkiye’de sosyal politikanın dünü, bugünü: Hayırseverliğin kurumsallaşması mı? Gelişim mi?. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 1-22. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/318244> adresinden erişildi.
- Taşdan, M. ve Yalçın, T. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin algıladıkları sosyal destek ile örgütsel güven düzeyleri arasındaki ilişki düzeyi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(4), 2569-2620.
- Taylan, H.H. (2016). Sakarya Üniversitesi öğrencileri penceresinden Türkiye’de aile içi sorunlar. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresinde sunulan bildiri. Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, İstanbul, Türkiye, 24-26 Ağustos.
- T.C. AÇSHM (2020). Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara: T.C.

- T.C. ASAGEM (2010). Türkiye’de ailelerin refah düzeyi araştırması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. CDDK (2009). Araştırma ve inceleme raporu, Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2008). Özürlüler kanunu ve ilgili mevzuat (3. baskı). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- T.C. DPT, 2001, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: DPT yayınları.
- Tomanbay, İ. (1999). Sosyal çalışma sözlüğü. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Turgut, G. (2014). Algılanan sosyal destek ve duygusal zeka düzeyinin iş tatminine etkisinin devlette çalışan üç farklı meslek grubunda karşılaştırılması: Mühendis, doktor ve öğretmen. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- TÜİK (2019,Aralık). Sosyal Koruma İstatistikleri 2018 [Haber bülteni]. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/OpenPdf?p=7omZ7ZptsldgxzV1KmkaxSLR7tr8QiBnvEPIcco91J3fVuiOLDHGHidKfeBKYrgq0DbCS0DzhgrXb95uXL3e1ZoMIUaoS2MFod39sWaWp8I=>
- TÜİK (2020, Mart). İstatistiklerle Kadın 2019 [Haber bülteni]. Erişim Adresi: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33732>
- TÜİK (2020, Şubat). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2019 [Haber bülteni]. Erişim Adresi: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33708>
- TÜİK (2020, Ekim). İşgücü İstatistikleri 2020 [Haber bülteni]. Erişim Adresi: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33791>
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3), 293.
- Türksever, C. (2020). Yoksul kadınların aile yılmazlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi: Merzifon örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ustabaş, S. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin saldırganlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Ünal, G. (2016). Küçük şehirlerde ve megakentlerde yaşayan bireylerin ahlaki olgunluk düzeyi, yaşam kalitesi ve umutluluk düzeyi açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal, G. ve Bilge, A. (2005). İleri yaş gruplarında yalnızlık depresyon ve kognitif fonksiyonlarının incelenmesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 8(2): 89-93
- Yavuzkanat, P. (2013). Türkiye’de illerin yoksulluk riskinin ölçülmesi üzerine bir yöntem önerisi. Aile ve sosyal politikalar uzmanlık tezi, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 81-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88127> adresinden erişildi.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 258-267. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/747-published.pdf> adresinden erişildi.
- Yıldırım, Ş. (2017). 2000’li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87-110. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/283411>
- Zalanköy, K. İ. (2015). Tıbbi sosyal hizmet birimine başvuran bireylerin sosyal destek algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Zastrow, C. (2013). Sosyal hizmete giriş. Ankara: Nika Yayınevi.
- Zimet, G., Dahlem, N., Zimet, S. ve Farley, G. (1988). The multidimensional scale of the perceived social support. *Journal of Personality Assesment*, 55, 610-617.
- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018). T. C. Resmi Gazete, 30474, 10 Temmuz 2018.
- 571 Sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997). T. C. Resmi Gazete, 23004, 30 Mayıs 1997.
- 633 Sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011). T. C. Resmi Gazete, 27958, 8 Haziran 2011.

- 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (1976). T. C. Resmi Gazete, 15642, 10 Temmuz 1976.
- 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). T. C. Resmi Gazete, 18059, 27 Mayıs 1983.
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005). T. C. Resmi Gazete, 25876, 3 Temmuz 2005.
- 5726 Sayılı Tanık Koruma Kanunu (2008). T.C. Resmi Gazete, 26747, 5 Ocak 2008.
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012). T. C. Resmi Gazete, 28239, 8 Mart 2012.
- 28519 Sayılı Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik (2013). T.C. Resmi Gazete, 5 Ocak 2013.
- 29284 Sayılı Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (2015). T.C. Resmi Gazete, 3 Mart 2015.
- 29656 Sayılı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik (2016). T.C. Resmi Gazete, 17 Mart 2016.

EKLER

Ek 1. SOSYO-EKONOMİK VE DEMOGRAFİK ANKET FORMU

Sosyo-Ekonomik Ve Demografik Anket Formu

Bu form yürütülmesi planlanan araştırmaya yardımcı olmak amacıyla üretilmiştir. Bu formda bulunan soruların doğru ve/veya yanlış cevabı yoktur. Vereceğiniz cevaplar doğrultusunda bilgileriniz gizli tutulacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Soruların gerçeğe yakın bir düşünce ile cevaplanması ve cevapsız soru bırakılmaması önemlidir.

Eray AYDIN

Teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz?
1.Kadın ( ) 2.Erkek ( )
2. Yaşınız?
1.(18-65) 2. (66-79) 3. (80-99) 4.(99+)
3. Eğitim Durumunuz?
1.Okur Yazar Değil ( ) 2.Okur Yazar ( ) 3.İlkokul ( ) 4. Orta Okul ( )
5. Lise ( ) 6.Ön Lisans ( ) 7.Lisans ( ) 8. Lisans Üstü ( )
4. Medeni Haliniz?
1.Evli ( ) 2. Bekar ( ) 3. Dul ( ) 4. Boşanmış ( ) 5. Gayri Resmi Nikahlı ( )
5. Kaç Çocuğa Sahipsiniz?
1. 1 ( ) 2. 2 ( ) 3.3 ( ) 4. 4 ve üstü ( )
6. Çalışma Durumunuz?
1.Kamu Çalışanı (TYP-İş Kur) ( ) 2. Özel Sektör Çalışanı 3.Emekli ( ) 4. İşsiz ( ) 5. Diğer ( )
7. Ailenizin Toplam Aylık Geliri?
1. 2020,90 TL altı ( ) 2. 2020,90 TL ( ) 3. 2020,90 TLüstü ( )
8. Hanede Oturan Kişi Sayınız?
1. 2 ( ) 2. 2-5 ( ) 3. 6 ve üzeri ( )
9. Sosyal Güvenceden Yararlanma Durumunuz?
1. Emekli Sandığı ( )
2. Bağkur ( )
3. SSK ( )
4. GSS Ücretli ( )
5. GSS Ücretsiz ( )
6. Yararlanmıyorum ( )
10. Nerde İkamet Etmektesiniz ?
1.Köy ( ) 2. İlçe Merkezi ( ) 3. İl Merkezi ( ) 4. Diğer ( )
11. İkamet Ettiğiniz Yerde Hangi Akrabanıza Daha Yakınsınız ?
1. Kendi Akrabalarına ( ) 2. Eşinin/Eski Eşinin Akrabalarına 3. Hiçbiri ( )
12. Sosyal Ekonomik Destek Birimine Başvuran Kişi ?
1. Kendisi ( ) 2. Bireyin Yakını ( ) 3. Diğer ( )
13. Bireyin Sosyal Ekonomik Destek Talebinde Bulunma Sebebi ?
1. İşsizlik ( ) 2.Eşin Cezaevinde Oluşu ( ) 3. Eşin Ölümü ( ) 4. Eşin Engel ve Hastalık Durumu
5. Boşanma ( ) 6. Küçük yaşta Çocuğun – Bakıma Muhtaç Bireyin Varlığı
7.Diğer ( )
14. Daha Önce Sosyal Ekonomik Destek Hizmetine Başvuruda Bulundunuz mu?
1. Başvuruda Bulundum ( ) 2. Başvuruda Bulunmadım ( )

Ek 2. ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlelerin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
2. İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
3. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
4. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
6. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
7. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
8. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
9. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet
12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.
Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

Ek 3. KURUM İZİN YAZISI

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.-2
Konu : Bilimsel Araştırma Talepleri

18/02/2020

BAKANLIK MAKAMINA

Ekli çizelgede detaylı bilgileri bulunan ve ilgili Genel Müdürlükler tarafından uygun görülen bilimsel araştırma taleplerinin, ilgili Birim koordinesinde, gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, araştırmaya katılanların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük ve gizlilik esasları çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususlarını;

Olurlarınıza arz ederim.

Yavuz YAMAN
Daire Başkan V.

Uygun görüşle arz ederim.
.../.../2020

Mehmet Selim BAĞLI
Bakan Yardımcısı

OLUR
.../.../2020

Zehra Zümrüt SELÇUK
Bakan

Eskişehir Yolu Sığirci Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 22

Bilgi için: S.ÇETİN
Sen. Çal.

17	Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Abdurrahman DÜZDEMİR	Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi	Yaşlılarda 24 Saatlik Rekreasyonel Egzersizlerin Fiziksel Sağlık Perspektifinde Yürütme ve Denge Becerileri Açısından Değerlendirilmesi	Manisa, Turgutlu, Soma, Akhisar Huzurevlerinde	Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
18	Trabzon Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Eray AYDIN	Günülşane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi Bölümü	Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Alıp Düzeylerinin İncelenmesi; Trabzon ili Örneği	Trabzon Sosyal Hizmet Merkezleri	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
19	İzmir Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Fatma Nur DURAL	Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü	Geçici Koruma Statüsüne Sahip Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyete İlişkin Deneyimleri ve Sosyal Hizmet Uygulanmaları	İzmir Konak Sosyal Hizmet Merkezi	Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
20	Karabük Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Özcan ŞEN KARADAĞ	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü	Aile Eğitim Programı ve Ebeveynlik Becerileri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde Karabük İlnde Aile Eğitim Programından faydalanan ebeveynler	Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
21	Samsun Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	Ayşegül SÖNMEZ, Burçin DEMİREL, Fadime AYDAN, Züleyha ÇITAK	19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı Sosyal Hizmet Bölümü	Samsun'da Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yer Alan Sosyal Servislerdeki Meslek Elemanlarının Mücadeleyi Süddetine Uğrama Durumları, Buna Etkileyen Elementler	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ve Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bağlı Kuruluşlarda Çalışan Meslek Elemanları	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Ek 4. ETİK KURUL ONAY BELGESİ

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Proje Onay Formu)

TARİH :
YER : GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
KATILIMCILAR : Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan)
 Prof.Dr. BAHRİ BAYRAM (Üye)
 Prof.Dr. MÜGE YILMAZ (Üye)
 Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye)
 Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye)
 Prof.Dr. SAİME ŞAHİNÖZ (Üye)
 Prof.Dr. FERKAN ŞİPAHİ (Üye)

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU	
Projenin Adı:	Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği
Projenin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi
Proje Araştırmacıları:	Dr. Öğr. Üyesi Muammer AK Eray AYDIN
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	Tlf no: E mail :
Araştırmanın Amacı:	Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti alan bireylere yönelik yapılması planlanan bu çalışmada bireylerin; ailelerinden, arkadaşlarından ve makro sosyal çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeylerinin tespiti amaçlanmakta olup sosyal destek algı düzeyi ile sosyo-ekonomik faktörlerin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Edinilen bilgiler doğrultusunda bireylerin, ailelerin ve toplumun bu sorunlarına çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır.
Araştırmanın Gerekçesi:	<p>Çeşitli sebeplerden dolayı Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetlerin sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalanmaya başlamış olan aileler; sosyal, psikolojik ve ekonomik olmak üzere birçok açıdan sıkıntı yaşamaktadır. Çalışma yapılan bu ailelerin birçoğunda ailenin aktif üyelerinden birinin; özellikle baba- eş' in kaybı (boşanma ve/veya ölüm) sebebiyle aile içi dinamiklerde ve sosyal destek sistemlerinde olumsuz yönde değişim görülmektedir. Sosyal ekonomik destek hizmeti ailenin geçirdiği kriz dönemine ait bir destek olmakla birlikte bu desteğe uzun süre bağımlılığını sürdüren aileler olduğu görülmektedir. Bu hususta ailelerin iç dinamiklerinin ve sosyal destek sistemlerinin ne kadar aktif bir şekilde devreye girdiğinin incelenmesi önemli bir sorun haline gelmektedir.</p> <p>Bu araştırma sayesinde Trabzon ilinde sosyal ekonomik destek hizmeti almakta olan ailelerin, aile içi dinamikleri ve sosyal destek sistemleri üzerine araştırma yapılacak ve ailelerin tekrar işlevselliğini kazanması ve sosyal destek sistemlerinden aktif olarak faydalanmaları hususunda çözüm önerileri getirilecektir.</p>
Araştırmanın Yöntemi:	Araştırmada Trabzon ilindeki Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüklerinde sosyal ekonomik destek hizmeti alan bireylere yönelik olarak "Sosyo-ekonomik ve Demografik Anket Formu" ile "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği"nin 250 kişiye uygulanması planlanmaktadır. Nicel araştırma yöntemi değerlendirilmesinde betimsel bir çalışma metodu çizilerek elde edilen verilerin SPSS paket programında istatistiki analizi gerçekleştirilecektir.

Kullanılacak biyolojik, psikolojik ve teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet:	Araştırmada "Sosyo-ekonomik ve Demografik Anket Formu" ile "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" sosyo ekonomik destek alan kişilere uygulanacaktır. Ankete katılım gönüllük esasına dayanacak olup katılımcılar çalışma ile ilgili anket öncesi bilgilendirilecektir. Katılımcıların isim veya telefon numaraları alınmayacaktır. Anket araştırmacı tarafından uygulanacaktır. Çalışma ile ilgili bakanlıktan yasal izin alınacak ve anket uygulaması izin alındıktan sonra yapılacaktır.
---	---

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Öğretim Üyesi Muammer AK'ın "Sosyal ve Ekonomik Destek Alan Bireylerin Sosyal Destek Algı Düzeylerinin İncelenmesi: Trabzon İli Örneği" adlı projesi değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur.

Projenin etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

Prof. Dr. Bahri BAYRAM
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Müge YILMAZ
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Bayram NAZIR
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Ferkan SİPAHI
Etik Kurul Üyesi

Prof. Dr. Günay ÇAKIR
Etik Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Eray AYDIN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller :-

Bilimsel Faaliyetler :-

İş Deneyimi

Stajlar :-

Projeler :-

Çalıştığı Kurumlar : Trabzon Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Bağlı Ortahisar Sosyal Hizmet Merkezi, Vakfıkebir Sosyal Hizmet Merkezi, Trabzon Köşk Huzurevi Müdürlüğü

İletişim

Telefon :

E-posta Adresi :

Tarih : 25.02.2021